

Lördagen den 2 Maj.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 25 nästlidne April.

§ 2.

Herr Statsrådet m. m. P. A. Bergström aflemnade Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen derom, att den jernväg, som kommer att från Torpshammar eller någon annan punkt å den från Storvik uppåt gående stambanan anläggas till riksgränsen mot Norge, en norsk statsbana till mötes, måtte byggas bredspårig.

Herr Talmannen mottog denna nådiga proposition med förklaring att Kammaren skulle åt densamma lemna grundlagsenlig behandling.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag rörande de i gårdagens sammanträde fattade beslut.

§ 4.

Vid föredragning af Bevillnings-Utskottets memorial N:o 8, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut rörande viss punkt af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående tullbevillningen, blef den i berörda memorial föreslagna voteringspropositionen af Kammaren godkänd.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets memorial N:o 72, angående utdelning af exemplar utaf Konstitutions-Utskottets tryckta memorial och öfriga expeditioner vid 1809—1810 års riksdag.

§ 6.

Skedde föredragning af Stats-Utskottets memorial N:o 73, angående pension åt aflidne Sekreteraren i Riksgälds-kontoret C. G. Stuarts enka.

Herr Hörnfeldt yttrade: Då jag inom Utskottet ej kunnat dela dess åsigt i förevarande fråga, så ber jag att få meddela Kammaren de skäl, som förmått mig att reservera mig mot Utskottets beslut. Jag behöfver knappast förutskicka den anmärkningen, att jag i allmänhet af principiela skäl icke anser det lämpligt att tilldela tjänstemäns efterlevande enkor pension, ty jag har här i Kammaren icke en, utan flera gånger uttryckt en dylik tanke. Hvad angår den nu ifrågavarande pensionen, så förefaller det mig alldeles icke nödvändigt att bevilja den, enär, såsom af betänkandet synes, den ifrågavarande enkan från Riksgäldskontorets enke- och pupillkassa åtnjuter en årlig pension af 800 R:dr. Behovvet af den af Stats-Utskottet tillstyrkta pensionen kan således egentligen icke sägas vara så trängande, att staten nödvändigt måste träda emellan för att bereda henne en någorlunda tillräcklig utkomst. Stats-Utskottet har såsom det hufvudsakligaste skälet för pensionens beviljande framhållit den omständigheten, att framlidne Sekreteraren Stuart i lifstiden särdeles väl skött sina åligganden. Dessa hans tjänstegöromål voro dock icke vidsträcktare, än att de rätteligen kunna anses hafva utgjort en skyldighet för honom. Dessutom, i betraktande af att hans lön som sekreterare var temligen stor, och att han dertill hade en stor boställsvåning, vill det synas mig, som skulle han hafva kunnat lemna sin enka en något större förmögenhet, än att staten skulle behöfva komma henne till hjälp.

På detta skäl tillåter jag mig att yrka afslag på Stats-Utskottets hemställan.

Grefve Posse: Att staten, äfven om den är pliktig att pensionera sina tjänstemän, dock i regeln icke bör vara pliktig att pensionera tjänstemännens enkor, är en åsigt, som svårigen torde kunna i principielt hänseende bestridas; men oberoende häraf har det likväl visat sig, att Riksdagen i ganska många fall, då den aflidne tjänstemannen varit särdeles utmärkt och duglig eller då andra ömmande omständigheter tillkommit, beviljat pensioner åt enkorna. För egen del vågar jag tro, att det nu förevarande fallet mera än något annat just är ett sådant undantagsfall, der man bör påakta att tjänstemannen i fråga under en mycket lång följd af år, nära 50, varit i statens tjänst och i mera än 30 bestridt sekreterareplatsen i Riksgäldskontoret, en befattning hvilken, såsom jag tror vi alla skola erkänna, är af ganska stor vikt. Och att han skött denna befattning på ett tillfredsställande sätt, läser ingen vilja bestrida. Hans qvarlåtskap utgjorde endast 141 R:dr; boet var således ett fattigt bo och, efter hvad jag har skäl antaga, ändå fattigare än som af bouppteckningen visade sig — det fanns nemligen skulder efter den aflidne, hvilka öfvertogos af arvingarne. Talaren på norrlandsbanken fästade uppmärksamheten derpå, att enkan redan har pension från Riksgäldskontorets enke- och pupillkassa, och att en ytterligare pension af staten således vore obehöflig; men jag ber att få erinra derom, att pensionen från enke- och pupillkassan tillkommit derigenom, att den aflidne sekreteraren i samma kassa årligen gjort inbetalningar, eller fullgjort

hvad man i allmänhet önskar att tjenstemännen skola göra för beredande af en tryggad existens åt sina efterlevande. Skulle man derföre taga denna omständighet, att enkan genom sin afidne mans omsorg erhållit en pension, hvartill hon är berättigad, på grund af förut af mannen gjorda inbetalningar under många år, till grund för ett afslag å den af Stats-Utskottet tillstyrkta pensionen, skulle man derigenom afskräcka alla tjenstemän från att göra dylika insättningar; ty blefve följden af dessa insättningar den, att all möjlighet för enkan att erhålla pension af statens medel skulle vara försvunnen, så snart hon från annat håll erhöle en sådan, så skulle tjenstemännen naturligtvis ej gerna göra några inbetalningar i de enskilda pensionskassorna.

Jag ber Kammaren att välvilligt bedöma sakförhållandena och anse det nu förevarande fallet såsom ett undantagsfall, der pension åt enkan hör meddelas. Stats-Utskottets hemställan är dessutom redan bifallen af Första Kammaren; bifalles den äfven hos oss, så kunde en gemensam votering undvikas. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Grefve Sparre: Äfven jag skulle vilja tillstyrka bifall till Stats-Utskottets förslag. Visserligen är det sannt att, såsom den förste talaren anförde, man icke i allmänhet bör gifva pension åt embets- och tjenstemäns enkor; men vid hvarje riksdag förekomma likväl, som bekant, flera undantag från denna regel, till följd af derom gjorda framställningar från Kongl. Maj:t. Den tjensteman, för hvars enka pension nu blifvit af Stats-Utskottet tillstyrkt, var, som vi veta, ej i Kongl. Maj:ts, utan i Riksdagens tjenst; och framställningen om pension åt enkan kunde således ej komma från Kongl. Maj:t, utan måste komma från de män, hvilka hafva förstyret för det embetsverk, den afidne tillhörde, eller fullmäktige i Riksgälds-kontoret. Fullmäktige hafva ansett nödvändigt att bevilja enkan pension. Enligt det i betänkandet omförmälda läkarebetyget är hennes helsotillstånd försvagadt och synförmågan minskad, hennes förmåga att arbeta i hög grad inskränkt. Härtill kommer att hon har en oförsörjd dotter att underhålla. Tror man väl, att vid sådant förhållande två fruntimmer, af hvilka det ena är sjukligt och icke kan arbeta, kunna lefva på 800 rdr om året, eller det belopp, som till följd af gjorda insättningar i Riksgälds-kontorets enke- och pupillkassa enkan för närvarande i pension erhåller? Hyran och födan per år för tvänne personer torde under den närvarande dyra tiden. äfven med ganska måttliga anspråk i ena och andra afseendet, icke kunna bestridas för det beloppet. Vill Riksdagen hafva skickliga tjenstemän, så torde det vara nödvändigt att åt enkan efter en man, som 50 år varit i Riksgälds-kontorets tjenst, hvaraf 33 såsom verkets sekreterare, och som bekant skött sin befattning väl, bevilja den nu ifrågavarande, obetydliga summan. Jag hemställer således, i likhet med grefve Posse, om bifall till Stats-Utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. I enlighet med derunder gjorda yrkanden, gäfvos propositioner såväl på bifall som på afslag; och förklarade Herr Talmannen sig anse ja vara öfvervägande för den senare meningen. Då emellertid begäran om votering framställdes, blef i anledning deraf och med upptagande af bifall till Utskottets förslag såsom ja-pro-

position, en så lydande omröstningsproposition nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess memorial N:o 73,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan afslagen.

Voteringen företogs i vanlig ordning och utföll med 62 ja mot 83 nej, i följd hvaraf Kammaren afslagit Utskottets hemställan.

§ 7.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets memorial:

N:o 74, angående förhöjning i aflöningen för vaktmästaren vid Justitie-ombudsmansexpeditionen; och

N:o 75, om anvisande af de i Regeringsformens 63 § föreskrifna kreditivsummor.

§ 8.

Till behandling förekom Stats-Utskottets utlåtande N:o 76, i anledning af väckt motion om öfverlemnande till Riksgälds-kontoret af vissa för landtförsvaret afsedda kassor och fonder m. m.

Ordet begärdes af:

Herr O. B. Olsson, som yttrade: Att jag icke kan dela Stats-Utskottets åsikter i denna fråga, torde icke förundra någon, enär mina äro helt och hållet olika. Jag skall be att få uttala dem och sedan vädja till Kammaren. Stats-Utskottet har såsom skäl för sitt afstyrkande af motionen anført, att Riksdagen 1868 beslutit, att de ifrågavarande kassorna skulle förflyttas från Arméförvaltningen till Statskontoret. Detta var det första skälet. Det andra är, att då en ny arméorganisation förestår, så borde dessa kassor vara tillgängliga för byggnader och materiel m. m. Men det hufvudsakligaste skälet i min motion har Stats-Utskottet, i min tanke, endast i förbigående besvarat, det nemligen, huruvida Kongl. Maj:t eller Riksdagen skall ega dispositionsrätt öfver kassorna. För mig synes det bra besynnerligt, att, på samma gång staten har betydliga skulder, staten äfven skall hafva flera särskilda kassor, som skola förvaltas hvar och en under sin särskilda rubrik, hvilket onekligen måste medföra mycket besvär och en större tjenstemannapersonal, än som annars behöf-

des. Om staten använde dessa kassor antingen till att betala sina skulder eller ock till jernvägsbyggnader eller andra produktiva företag, så skulle detta, i min tanke, vara vida bättre än att, såsom nu sker, utlåna medlen för en, som man finner, ofta ganska låg ränta, under det den får sin upplåning får betala en mycket högre. De som hafva fördel af det nuvarande förhållandet måste naturligtvis vara låntagarna i de ifrågavarande kassorna, men icke långgifvaren, staten; tvertom, för honom medför förvaltningen af de många särskilda kassor, uppgående till ej mindre än tio, mycket besvär och stora kostnader. Härtill kommer, att dessa kassor under en tid af omkring tjugufem år förökad sig så betydligt, att man äfven af den orsaken är berättigad att hysa farhågor i afseende på den framtida dispositionsrätten. 1845 uppgick sammanlagda beloppet af de ifrågavarande medlen till endast 3,500,000 R:dr, men 1873 i Oktober till öfver 8 millioner. Skola dessa kassor fortfarande växa i samma proportion, så måste de slutligen, och detta inom en icke så särdeles lång tid, komma att utgöra en ganska respektabel summa, ett förhållande som jag finner ganska betänkligt, såvida dispositionsrätten öfver dem hädanefter som hittills skall tillkomma Kongl. Maj:t. Ett talande bevis på att denna min farhåga icke är ogrundad, ligger i det kända förhållandet, att Kongl. Maj:t 1870 fann för godt att, för att sätta armén på en sorts krigsfot eller mobilisera henne, i tre af dessa kassor lyfta icke mindre än 1,700,000 R:dr, oaktadt han förut för samma ändamål lyftat det lilla kreditivet. Att Kongl. Maj:t skall ega denna dispositionsrätt, kan ej heller vara grundlagens mening; ty om så vore förhållandet, så vore den paragraf i grundlagen, som talar om det stora och det lilla kreditivet, utan all betydelse. Det lilla kreditivet utgör nemligen endast 1,500,000 R:dr. Skulle Kongl. Maj:t dessutom ega dispositionsrätt öfver de 8 millionerna, som finnas i de nämnda kassorna, så kan jag för min del verkligen icke förstå, hvartill det lilla kreditivet skulle gagna; men sådan kan grundlagsstiftarens mening naturligtvis ej hafva varit. Att 1,700,000 R:dr 1870 lyftades i de ifrågavarande fonderna, är emellertid, som sagdt, ett faktum; och kunde den summan den gången lyftas, så kan ju Kongl. Maj:t en annan gång, om han så för godt finner, länsa fonderna helt och hållet. Faran af detta förhållande synes mig ligga deri att, så länge 13 § i Regeringsformen kvarstår oförändrad, kan en äregirig och krigslysten konung — vi hafva som jag hoppas för närvarande lyckligtvis ej en sådan regent, men möjligheten att få en sådan förefinnes ju alltid — kan använda dessa medel till utförande af sina krigiska planer och, om kassorna hädanefter stiga i samma proportion som hittills, ganska länge kriga, sedan han emot samtliga sina rådgifvares föreställningar förklarar kriget. Nationen kunde således möjligen blifva icke allenast inledd i krig, utan kriget kunde fortfara under åtskilliga månader, innan Riksdagen blefve sammankallad, och hafva avancerat så långt, att representationen funne sig nödsakad att bevilja större summor för dess fortsättande, då detsamma annars måhända ej hade ifrågakommit. Ehuru jag icke har någon förhoppning att vinna något i sak, sedan Första Kammaren redan bifallit Utskottets afstyrkande hemställan, vill jag det oaktadt yrka bifall till motionen, hufvudsakligast af det skäl, att jag, om möjligt, önskade framkalla i denna Kammare en opinionsyttring för öfverflyttning

ifrågavarande kassorna från Statskontoret till Riksgäldskontoret, på det att Kongl. Maj:t icke må kunna efter behag lyfta dem. Jag yrkar således afslag å Stats-Utskottets hemställan och bifall till min motion.

Herr Hedin: Jag finner äfvenledes, att Stats-Utskottet icke egentligen har svarat på det som motionären afsett och föreslagit. Stats-Utskottet anmärker till en början, att ifrågavarande fonder så nyligen varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet. Ja! det är sannt, att de så varit, men det från en helt annan synpunkt än den, från hvilken motionären utgått. Man har nemligen från representationens sida yrkat och Kongl. Maj:t sedermera i anledning deraf beslutat, att *förvaltningen* af dessa fonder skulle till annan myndighet öfverlemnas. Detta har nyligen skett, men det är också icke detta utan något vida viktigare, som motionären afsett, nemligen huruvida staten bör ackumulera sådana fonder som de ifrågavarande, huruvida man bör upprätthålla detta system att afsätta särskilda fonder för vissa statsändamål, huruvida Kongl. Maj:ts dispositionsrätt öfver dessa medel bör bibehålla den omfattning den hittills haft, och huruvida det sätt, hvarpå fonderna disponerats, står i öfverensstämmelse med de ändamål, hvarför de äro afsedda. Detta, som är hufvudsaken i motionärens framställning, har Stats-Utskottet icke besvarat när det säger, att frågan varit föremål för statsmakternas uppmärksamhet, ty denna uppmärksamhet afsåg en helt annan sida af saken, nemligen hvart fonderna skulle flyttas för att på bästa sätt förvaltas. Det andra skälet, Stats-Utskottet anført, är att man har att förvänta en ny härordning, och att för densammas genomförande de ifrågavarande fonderna borde hållas disponibla. Detta motiv synes mig vara alltför svagt, ifall meningen är att med detsamma undanskjuta en fråga, vigtig både ur konstitutionel och statsfinansiel synpunkt. Det nya härordningsförslaget ligger ännu i gudarnes knän, och ingen vet, när det kommer att antagas eller ens framläggas. För öfrigt, när det en gång kommer, så finnes ju icke något hinder, att Riksdagen då beviljar de för dess genomförande nödiga medel. Således synes mig nämnda af Stats-Utskottet anförda skäl icke kunna användas såsom giltigt motiv att undanskjuta en fråga, der en grundsats står på spel, som, enligt hvad jag förut nämnt, är vigtig både ur statsekonomisk och konstitutionel synpunkt. Frågan är temligen gammal och har för hvarje gång den framträdtt antagit allt större och större dimensioner. 1867 års Riksdag ingick, på grund af 1866 års statsrevisorer's framställning, med hemställan till Kongl. Maj:t om En per mille-fondens öfverlemnade till Riksgäldskontoret. Sedermera återkom frågan vid 1869 års riksdag, men då gällde framställningen icke en utan sex af dessa fonder. Den framkom då på grund af enskild motion, och med anledning deraf tillstyrktes af Stats-Utskottet att en skrifvelse skulle till Kongl. Maj:t aflåtas. Denna hemställan bifölls af Andra Kam-maren men afslogs i den Första, dock icke utan att i sistnämnda Kam-mare betydande röster höjde sig för den föreslagna skrifvelsens aflåtande. Under diskussionen vid 1869 års riksdag uppgafs af en nuvarande ledamot i Stats-Utskottet, hvad som af den i Kam-maren för tillfället närvarande krigsministern lemnades obestriddt, att åtminstone ett par af dessa fonder blifvit af Kongl. Maj:t disponerade på ett sätt, som icke vore

strängt öfverensstämmande med fondernas ändamål. Anmärkningen gällde förenade mötespassevolansfonden och Norrbottens Hästjägaresqvadrons fond. Krigsministern bestred icke Stats-Utskottets då gjorda hemställan annat än så till vida, att tidpunkten då måhända icke vore rätt lämplig. Dåvarande finansministern, hvilken vid tillfället äfven var i Kammaren närvarande, bestred framställningen endast på den grund, att Riksdagen året förut ingått till Kongl. Maj:t med en framställning i ett med då förevarande likartadt syfte, nemligen om sammanförande under gemensam förvaltning af statens särskilda fonder och kassor. Under debatten 1869 förekommo i öfrigt uttalanden i denna fråga, hvilka syntes mig särdeles betydelsefulla. Frågans konstitutionela sida berördes då af en man, hvilkens ord för mig och måhända flertalet af denna Kammare alltid skola hafva stor betydelse, enär han är en af vårt konstitutionela lifs veteraner. Jag menar A. W. Björck. Han yttrade: "Af hvad jag hört, vill det synas mig, som om man fått tillräckliga upplysningar för att bilda sig en mening, i hvad mån denna skrifvelse är befogad. Det förefaller mig nemligen, som om några af dessa fonder tillkommit derigenom att, sedan man beslutat att vidtaga ändringar af vissa förhållanden eller inrättande af nya institutioner, man sedermera icke satt i verket hvad som bort följa, utan i stället börjat samla fonder af de medel, som endast för de gifna ändamålen varit afsedda. Ett annat sätt att samla fonder har äfven varit det, att regeringen begagnat en rätt, som jag icke vill bestrida den, att sätta vissa nummer inom regementena på vakans och i stället låta medlen ingå till fonder, som regeringen sedermera med fri och obegränsad disposition ansett sig kunna begagna. Jag kan dock icke underlåta att påpeka att, om Regeringen utsträckt en sådan rättighet, skulle ju halfva armén kunnat komma på vakans och betydliga belopp derigenom kommit till regeringens fria disposition. Det synes således äfven från denna sida af saken vara skäl, att densamma kommer under granskning. Men en allmän grundsats framställer sig dessutom, hvarför dessa fonder icke böra finnas och hvarpå jag förut haft tillfälle fästa uppmärksamheten och det är, att, då de icke samlas af annat än skattemedel, detta blir ett sätt att uppdrifva skatteberäkningen, på samma gång det ställer ganska betydliga belopp till regeringens föfogande. Detta skäl synes mig vara tillräckligt för att söka åstadkomma en förändring i dessa förhållanden." Detta beträffade frågans konstitutionela sida. Hvad den finansiela sidan deraf angår, vill jag återopa ett då i Första Kammaren af nuvarande finansministern i frågan afgifvet yttrande. Jag vill icke besvära Kammaren med detsammes uppläsande utan hänvisar blott till första delen af Första Kammarens diskussionsprotokoll för år 1869 sidan 325, der detta yttrande återfinnes. Till dessa skäl hafva sedan dess tillkommit andra, nemligen de som uti en vid nästlidet års statsrevisorers berättelse fogad reservation omförmålas. Af vissa förekomna fakta framgår, att frågan om regeringens dispositionsrätt öfver allmänna beväringensfonden är ganska osäker. Vi hafva således fått ett nytt exempel till hvad som anfördes vid 1869 års riksdag om förenade mötespassevolansfonden och Norrbottens Hästjägaresqvadrons fond. Det förefaller mig som Stats-Utskottet, i betraktande af hvad i sak förekommit, i betraktande af att frågan, för hvarje gång den återkommit, fram

träder i allt större dimensioner, och i betraktande deraf att, så vidt jag kunnat utröna, för närvarande visar sig mycken benägenhet till en, om jag så får säga, hygglig lösning af frågan, icke bort undanskjuta densamma. Den kommer säkerligen igen med större propositioner, och det synes mig att man icke bör så länge undanskjuta denna fråga, att den till sist växer till ett stridsämne af kanske värre beskaffenhet än det på sin tid så mycket omtalade anslaget till handels- och sjöfartsfonden. Då den ärade representanten för Venersborg och Åmål i går förmiddags hade ordet för att beskrifva det öfverhandtagande superiet i hans län, berättade han en anekdot, som, efter hvad jag tyckte, icke rönste misshag från Kammarens sida, och detta gifver mig anledning att berätta, äfven jag, en anekdot, som dock icke är modern eller förskrifver sig från Grefve Sparres regeringstid i Elfsborgs län, utan går tillbaka ända till det gamla Roms tider. Under konung Tarquinius den högmodiges regering infann sig en dag hos honom en gammal qvinna — man kallade henne Amalthea, hon sades vara sierskan eller sibyllan från Cumæ — och utbjöd till salu åt konungen nio böcker. Då hon likväl för desamma fordrade en alltför hög betalning, ville konungen icke köpa dem. Hon kastade då i elden tre af sina böcker och frågade konungen derefter, om han ville köpa de öfriga för det först uppgifna priset. Då hon derpå åter fick ett nekande svar, uppbrände hon änyo tre af sina böcker. Derefter utbjöd hon de tre återstående böckerna och fordrade för dem lika mycket, som hon först hade begärt för alla nio. Nu blef konungen omsider uppmärksam, och handeln afslöts. Tillämpningen af denna anekdot är den, att om man försummar den för frågans lösning gynsamma tidpunkten, detta kan leda till en förnyad upplaga af historien om de sibyllinska böckerna.

Grefve Posse: Kammaren har ofta hört mig uttala den åsigt, att det icke kan vara af någon synnerlig fördel för statsverket att man samlar och ackumulerar särskilda fonder. Jag kan således icke misstänkas för att egentligen i princip vilja bevara dessa fonder oförminskade, icke heller torde jag kunna misstänkas för att i oträngdt mål vilja gifva Kongl. Maj:ts vidsträktare dispositionsrätt öfver desamma än han i verkligheten har. Jag vill också nu genast erkänna, att den ärade talaren på stockholmsbanken hade fullkomligt rätt i sitt tvivel om, att dessa fonder utslutande hafva blifvit använda för andra ändamål än dem, hvartill de varit afsedda. Här finnes således ganska många och goda skäl för att taga i noggrannt öfvervägande, huruvida icke motionen är välbetänkt i många afseenden. Men i *ett* afseende torde den icke vara så lämplig, nemligen då uti densamma föreslås, att Riksdagen skulle direkt besluta indragningen af dessa fonder; ty det finnes verklig i afseende å flera af dem ett kontraktsevenligt förhållande emellan regeringen och representationen. Detta eger nemligen först och främst rum i afseende å Wadstena krigsmanshuskassa och vidare öfver med hänsyn till andra fonder, som hafva blifvit ställda i samma förhållande som den förstnämnda fonden. Hvad nu först angår Wadstena krigsmanshusfond, så beslöt 1851 års Riksdag genom en skrivelse af den 13 Augusti samma år, att, "derest vid den blifvande riksdag de ersättningsanslag, hvilka nu vore anvisade, utan Kongl. Maj:ts nådiga samtycke borttagas eller förändras, det

då må ankomma på Kongl. Maj:t att förordna, det de ifrågavarande inkomsterna ånyo skola enligt nu gällande stadganden uppbäras“. Kassans inträder öfverlemnas till Kongl. Maj:ts disposition i stället för vissa uppbörder, hvilka skulle uppböra. Samma stadgande finnes äfven i afseende å invalidhusfonden, trosspassevolansfonden och möjligen något mera, d. v. s. det finnes ett kontraktsevenligt förhållande i afseende å dessa fonder mellan de båda statsmakterna; och jag tror att om man, på sätt motionären åsyftar, vill öfverföra dessa fonder till fri disposition af representationen, så kan detta icke ske på annat sätt än genom att uti en skrifvelse bedja Kongl. Maj:t låta verkställa en utredning i afseende å rättsförhållandet, och derefter göra en framställning till Riksdagen om ett sådant öfverlåtande. Det är hufvudsakligen på dessa skäl, som jag biträdd det slut hvartill Utskottet kommit. I afseende å En per mille-fonden, så har den tillkommit på ett mycket kuriöst sätt; det var nemligen en afgift som lades på varor i Göteborg; och i afseende å denna fond har Riksdagen redan år 1867 i skrifvelse till Kongl. Maj:t begärt att få densamma borttagen; men Kongl. Maj:t svarade, att detta icke kunde ske utan att densamma toges i anspråk för rikets försvarsväsende; och det blef derved för den gången. Nog kunna vi hysa förhoppning om att en gång och möjligen inom en icke allt för lång framtid Riksdagen skall få dispositionsrätt öfver alla dessa fonder; men i det skick frågan nu är, tror jag vi icke kunna gå längre än dit vi nu kommit.

Herr O. B. Olsson: Det är alldeles riktigt, som Stats-Utskottets ordförande har sagt i afseende å Wadstena krigsmanshuskassa och invalidhusfonden, nemligen att det finnes ett slags kontraktsevenligt förhållande mellan de båda statsmakterna. Men hvad Kongl. Maj:t har betingat såsom vilkor för afståendet af dessa uppbörder, som inginge till Wadstena krigsmanshuskassa, har äfven jag i min motion föreslagit att utgå, då jag derstädes föreslår, “att i deras ställe ett årligt statsanslag, motsvarande medelbeloppet af nämnda kassors och fonders utgifter under de senast förflutna tio åren med en förhöjning af 10 procent, måtte från och med år 1875 beviljas“. Jag har sålunda föreslagit, att detta anslag skulle utgå icke blott till samma belopp som under de senaste tio åren utan äfven med 10 procents förhöjning, till följd hvaraf jag icke kan inse, att Kongl. Maj:ts rätt i detta afseende derigenom på något sätt blifvit förbisedd.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen framställde, enligt de meningar, som förekommit, propositioner dels på bifall till Utskottets hemställan och dels på yrkandet att, med afslag å berörda hemställan, de förslag måtte antagas, som Herr O. B. Olsson i sin hithörande motion framlagt. Den förra af dessa propositioner fann Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad; men då votering begärdes, skedde uppsättning, justering och anslag af en så lydande voteringsproposition;

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i dess utlåtande N:o 76,

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit de förslag som framstälts i Herr O. B. Olssons motion, N:o 27.

Omröstningen försiggick i vanlig ordning och visade vid röstsedlarnes sammanräkning 100 ja mot 55 nej, hvadan Utskottets hemställan blifvit af Kammaren bifallen.

§ 9.

Vid behandling dernäst af Stats-Utskottets utlåtande N:o 77, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående dyrtidstillägg för kleresistaten vid Kongl. Flottan m. m., biföll Kammaren de hemställanden, som i detta utlåtande blifvit gjorda; och lades den vid samma utlåtande fogade tabell till handlingarne.

§ 10.

Föredrogs och bifölls Sammansatta Stats- och Banko-Utskottets utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående ändringar i Kongl. Förordningen den 26 April 1861 rörande de allmänna grunderna för hypoteksföreningars bildande och framtida verksamhet.

§ 11.

Förekom till afgörande Sammansatta Stats-, Bevillnings- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, i fråga om reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner och i sammanhang dermed föreslagna förändringar i förordningen angående stämpelpappersafgiften, äfvensom i anledning af väckt förslag om särskildt dyrtidstillägg för år 1874 åt en del häradshöfdingar.

1:sta punkten.

Härvid anförde:

Herr Östergren: Då jag deltagit i det komitéarbete, hvarpå Kongl. Maj:ts föreliggande regleringsförslag är grundadt, och då jag icke kan godkänna det betänkande, som Sammansatta Utskottet i ämnet afgifvit, så anser jag mig af dessa omständigheter uppmanad att yttra mig i frågan och något granska utskottsbetänkandet.

Innan jag inlåter mig i en sådan granskning, ber jag få yttra några ord om det nuvarande sättet för häradshöfdingarnes aflöning, om ohållbarheten af detsamma och om behofvet af snar förändring deri, för att visa att löne regleringsfrågan icke bör än vidare undanskjutas.

Det torde vara allom känt, att häradshöfdingarnes aflöning hufvudsakligen består i expeditionslösen eller hvad man kallar sportler.

Derutöfver har hvarje häradshöfding kontanta anslag å riksstaten under olika rubriker, såsom lön, tingsgästningspenningar, ersättning för mistade bötesandelar m. m. Dessa anslag äro dock ganska obetydliga. Lönen varierar mellan 75 R:dr och några hundra R:dr; och ersättningarne för mistade bötesandelar uppgå till endast något öfver 6,000 R:dr för alla domare i riket. Af de 103 häradshöfdingarne äro 56 försedda med boställe, hvaremot de öfriga 47 sakua en sådan förmån.

Redan år 1840, eller för mer än $\frac{1}{3}$ -dels sekel tillbaka, hade man kommit till insigt om att häradshöfdingarnes aflöning var ojemnt fördelad de särskilda domsagorna emellan. Då kunde dock desse tjenstemän icke framställa berättigade klagomål öfver otillräckliga inkomster, all den stund de hade snarare för mycket än för litet. I allmänhet hade de nemligen 3000 R:dr banko i nettoinkomst; men flera af dem hade ända till 6,000 R:dr banko, hvilket var en högst betydlig summa vid en tid, då lönerna voro bestämda, för en hofrättsassessor till 1,200 R:dr, för ett hofrättsråd till 1,400 R:dr och för en ledamot af Högsta domstolen till 4,000 R:dr, allt banko. Det ansågs derföre nödigt att göra en jemnare fördelning af häradshöfdingarnes löner, och som man redan den tiden börjat betvifla sportelsystemets lämplighet samt det jemväl blifvit ifrågasatt, huruvida icke många domsagor voro för stora och behöfde klyfvas, blef man betänkt på att helt och hållet omreglera häradshöfdingarnes löner; och för att underlätta den påtänkta löneregleringen beslöt Kongl. Maj:t den 10 Juli 1840, att, vid återbesättande af ledig domsaga, det vilkor eller förbehåll skulle stadgas, att häradshöfding skulle vara underkastad reglering af löneförmånerna, eller, som orden lyda: "att den utnämnde skall åtnjuta nuvarande löneförmåner, intill dess lönevilkoren, i anledning af väckt fråga om förändrad löneroglering och ny fördelning af domsagorna, framdeles kunna blifva annorlunda bestämda, då löneförmånerna komma att derefter utgå". Ett sådant eller liknande vilkor har derefter intagits i alla fullmakter för häradshöfdingar, så att bland nu varande häradshöfdingar endast sex hafva ovilkorliga fullmakter. Omkring sju år derefter beslöt Kongl. Maj:t, att i häradshöfdingefullmakter skulle intagas ett nytt vilkor, nemligen att utnämnd häradshöfding skulle vara underkastad reglering jemväl af domsagans territorium. Härefter företogs i åtskilliga län en sådan reglering, att vissa domsagor blefvo klufna eller delade på det sätt, att det bildades två domsagor af en, eller tre af två o. s. v. Denna klyfning pågick till år 1860, då Kongl. Maj:t förklarade att någon vidare delning af domsagorna icke borde ega rum, hvarföre ock sistnämnda vilkor ej vidare intogs i efter denna tid utnämnda häradshöfdingars fullmakter; men år 1867 beslöts ånyo, att meranämnda vilkor skulle inflyta i derefter utnämnde häradshöfdingars fullmakter, hvilket beslut ännu är gällande. Genom den nyssnämnda klyfningen af domsagor har uppstått en ännu större ojemnhet i afseende å aflöningen än förut, enär inkomsterna i åtskilliga af de nybildade domsagorna befunnits alltför otillräckliga för häradshöfdingarne.

Jag tillåter mig nu anföra några bevis för riktigheten af hvad jag sagt. Vi hafva i Westerås län en domsaga, Westmanlands vestra, uti hvilken häradshöfdingens årliga bruttoinkomst utgjort endast 4,237 R:dr, enligt 10 års medeltalsberäkning. Om jag från nyssnämnda belopp drager

förvaltningskostnader, så återstå icke fullt 2,500 R:dr, hvilken summa, som hvar och en torde inse, icke kan vara tillräcklig aflöning för en domare på landet. Jemför jag nu nämnde domsaga med en annan i sydliga Sverige, till exempel med norra och södra Åsbo samt Bjäre härad, så finner jag, att årliga inkomsten af denna senare domsaga i medeltal uppgått till 19,836 R:dr brutto eller, sedan förvaltningskostnaderna frändragits, till omkring 15,000 R:dr netto, det vill säga ungefär sex gånger så mycket som nettoinkomsten af den först nämnda domsagan. Nu gjorda jemförelse synes mig påvisa en särdeles ojemn lönefördelning, i synnerhet som domaren i den sist nämnda domsagan icke gerna kan hafva haft mycket större omkostnader eller utgifter för sig och sin familj än den andre med ringare aflöning försedde domaren. Jag vill nu äfven jemföra den nyssnämnda domsagan i Skåne med en domsaga i Dalarne. Den skånske domaren har i medeltal årligen afgjort 511 mål, civila och criminela, hvarjemte han handlagt och expedierat 1,992 ansökningsärenden. Domaren i Öster-Dalarnes domsaga deremot har i medeltal årligen afdömt 536 mål och expedierat 2,556 ansökningsärenden. Årliga arbetsprodukten har således varit större för domaren i Dalarne än för domaren i Skåne; och huru ställer sig väl vid jemförelse aflöningen för dessa båda? Jo så, att den domare, hvars verksamhet utvisar en *större* arbetsprodukt, har haft en årlig bruttoinkomst af endast 10,855 R:dr, under det att domaren med den *mindre* arbetsprodukten, såsom jag förut nämnt, haft 19,836 R:dr, ett missförhållande, som i och för sig är uppenbart, men ännu mera faller i ögonen, om man besinnar, att förvaltningsomkostnaderna måste varit högre för domaren i Dalarne än för den skånske domaren, dels emedan den större arbetsprodukten kräft mera arbetsbiträde, och dels emedan domaren i Dalarne för att besöka sina 7 tingsställen måst resa sammanlagdt 44 mil, under det att hans embetsbroder i Skåne icke haft att bestrida resekostnader för mer än 2 1/2 mil för att besöka sina tre tingsställen. Den sista jemförelsen visar, att det icke är så väl bestäldt med häradshöfdingarnes aflöning som man på vissa håll velat påstå, och att det icke är så riktigt, då man säger, att det nuvarande aflönings sättet jemnt afväger lönen efter arbetet. Jag tror mig hafva bevisat, att just motsatsen häraf eger rum. Frågar man sig nu, hvad som kan vara orsaken till denna ojemna aflöning, så ligger svaret härpå närmast deruti, att några af de viktigaste sportelsatserna, nemligen de för fastebref och bouppteckningar bestämda, icke stå i skäligt förhållande till domarens besvär och arbete, utan bero på köpeskillingarnes storlek eller på behållningarne i de aflidnes bon. Lösen för fastebref är minst 2 R:dr. Derefter stiger den i förhållande till beloppet af köpeskillingen för den fastighet, hvarå fasta utfärdas. Om t. ex. köpeskillingen uppgår till 1,000,000 R:dr, så blifver lösen för fastebrefvet 1,040 R:dr, och detta fastän domaren för denna expedition icke har större besvär än för utfärdandet af ett fastebref, för hvilket lösen uppgår till endast 2 R:dr. Lösen för bouppteckning varierar emellan 50 öre och 150 R:dr; allt efter den större eller mindre behållningen i boet efter den aflidne. Då nu så är förhållandet, kan en hvar lätteligen finna, att i en ort, der jordvärdet står högt och allmänt välstånd råder, kan domaren för ett färre antal fastebref eller bouppteckningar erhålla mångdubbel lösen mot

en domare på annan ort, hvarest jordvärdet är lågt och fattigdom är förherrskande. Jag vill nu angifva en annan omständighet, som förorsakar ojämnhet i domarens aflöning, den nemligen, att, såsom jag redan omnämnt, icke mindre än 47 domare sakna boställen, och att 56 domare innehafva sådana. Detta förorsakar naturligtvis stor ojämnhet i aflöningen, eftersom vi veta att expeditionstaxan är lika för alla; men härtill kommer äfven, att boställena äro högst olika i afseende å storlek och godhet. Det minsta bostället gifver en årlig afkastning af endast 200 R:dr, det största deremot lemna 4,000 R:dr i arrende, hvarjemte härads-höfdingen, som innehar detta sistnämnda boställe, åt sig förbehållit fri bostad jemte trädgård och några tunnland jord. Detta det största bostället är anslaget till en jemförelsevis liten domsaga, hvarest antalet afgjorda mål blott uppgå till 244; hvaremot det minsta bostället, som gifver endast 200 R:dr i årlig inkomst, är anslaget till en större domsaga, i hvilken årligen 413 mål afgöras.

Jag har nu framhållit åtskilliga brister i det nuvarande aflönings-sättet, och vill vidare antyda, huru det föreliggande förslaget söker afhjelpa dessa brister. Genom detta förslag skulle nemligen alla boställen indragas till statsverket, inga sportler skulle komma att bero på köpe-skillningens belopp eller af behållningen i ett bo, sportlerna skulle i allmänhet nedsättas och bibehållas blott till en så stor del, som vore nödvändig för att bereda domaren ersättning för förvaltningskostnader; härads-höfdingarnes löner skulle utgå af statsverket, dels såsom lön dels såsom tienstgöringspenningar. De sportler, som bibehöllos skulle utgöra ersättning för förvaltningskostnaderna. Härads-höfdingens kontanta aflöning, d. v. s. hans nettoinkomst, skulle komma att variera emellan 5,500 R:dr i de minsta domsagorna och 8,000 R:dr i de största. Ojämnheten i aflönings-sättet skulle härigenom försvinna, och jag tror att tillbörligt afseende blifvit fästadt vid det större eller mindre arbetet i de särskilda domsagorna, ty tienstgöringspenningarnes belopp är bestämdt med afseende härpå.

Jag öfvergår nu till granskning af det föreliggande betänkandet och ber då först att få fästa Kammarrens uppmärksamhet på några förhållanden, som förefallit mig temligen egendomliga. Kongl. Maj:ts proposition i ämnet liksom Herr Clairfelts motion påkalla inga andra åtgärder från Riksdagens sida än att för regleringens genomförande bevilja erforderliga anslag och göra nödiga förändringar i förordningen om stämpelpappers-afgiften. Förslaget förutsatte nemligen, att stämpelpappersafgiften skulle ökas i samma mån som expeditionslösen blefve nedsatt. Af berörda två frågor faller, hvad angår den förberedande behandlingen, den ena inom Stats-Utskottets och den andra inom Bevillnings-Utskottets verksamhetsområde. Det har derföre för mig varit temligen tydligt och klart, att det föreliggande ärendet bort behandlas af sammansatt Stats- och Bevillnings-Utskott; men nu har man äfven tillkallat ledamöter från Lag-Utskottet, ehuru här icke föreligger någon fråga, som faller inom Lag-Utskottets af grundlagen utstakade verksamhetsområde; och detta är ett förhållande som synes mig egendomligt. En annan egendomlighet finner jag deruti, att bland de ledamöter, som för ärendets behandling tillkallats från Lag-Utskottet, befinna sig 2:ne härads-höfdingar, hvilkas egna förde-

lar och nytta naturligtvis äro i hög grad beroende af det ärende, som det Sammansatta Utskottet behandlat. En *ytterligare* egendomlighet förefinnes uti den anmälan, som förekommer i slutet af betänkandet, hvaraf inhämtas, att en af de 2:ne häradshöfdingar, hvilka äro ledamöter af det Sammansatta Utskottet, icke varit generad af det erhållna uppdraget i egen sak, hvaremot den andra af dem låtit anmäla, att han icke deltagit i Utskottets beslut i afseende å Kongl. Maj:ts proposition. Det synes sålunda såsom om denne sistnämnde ledamot af Utskottet i någon mån tviflat på sin egen ojäfvighet i denna fråga. Icke mindre anmärkningsvärdt är, att samme ledamot, ehuru han icke deltagit i behandlingen af den Kongl. propositionen, dock tydligen måste hafva deltagit i behandlingen af Herr Clairfelts motion, ty det heter nemligen, att han "med anledning af Herr Clairfelts motion velat tillstyrka det anslag till de svagast aflönade häradshöfdingarne, som Herrar Bennich m. fl. föreslagit".

Vidare har jag att granska betänkandets temligen korta innehåll. Jag finner deraf, att Utskottet godkänt hufvudprinciperna i lönerglörlingsförslaget och endast framställt några svaga tvifvelsmål, dels i fråga om riktigheten af de beräkningar, som gjorts angående de för häradshöfdingarne nödiga förvaltningskostnader, dels ock derom huruvida de föreslagna tienstgöringspenningarne äro bestämda på tillförlitliga grunder och i vissa domsagor kunna anses tillräckliga till aflöning åt vikarier.

För dessa tvifvelsmål anföras blott tvänne skäl: det ena är, att de jemkningar, som af reservanterne bland komiterade gjorts i häradshöfdingarnes uppgifter om förvaltningsomkostnaderna, skulle sakna stöd i närmare utredda objektiva grunder; och det andra skälet är, att beräkningen af tienstgöringspenningar icke utesluter möjligheten af misstag i vissa fall, beroende på flera omständigheter, deribland den mer eller mindre invecklade och omfattande beskaffenheten af de mål, som i hvarje särskild domsaga blifvit afgjorda.

Svagheten af dessa anförda skäl synes vara temligen i ögonen fallande, åtminstone för mig, och det förefaller mig något anmärkningsvärdt, att Utskottet icke haft någon enda bestämd anmärkning att göra. Detta är så mycket besynnerligare som Utskottet, efter att hafva fått förstärkning från Lag-Utskottet, haft tillgång på personer, hvilka antagligen icke saknat vilja att göra bestämda anmärkningar.

Hvad nu först beträffar den förmenta saknaden af objektiva grunder för beräkningen af förvaltningskostnaderna, så får jag på det högsta bestrida, att sådana grunder saknats. Jag skall påpeka några objektiva grunder, som förefunnits och blifvit begagnade vid beräkningen. Först och främst hafva vi haft häradshöfdingarnes egna uppgifter, hvilka väl äro temligen goda grunder, om man nemligen granskar dem, och jemför den ena med den andra. Vidare hafva vi haft tillgång till noggranna uppgifter om de särskilda häradshöfdingarnes bostäder, om tingsställena samt om väglängden emellan hvarje häradshöfdings bostad och tingsställena i hans domsaga; och dessa uppgifter utgöra ju en temligen god grund för beräkningen af den resekostnad hvarje häradshöfding haft. Ytterligare hafva vi ur justitie-statsministerns årliga embetsberättelser hemtat god ledning angående myckenheten af arbetet i hvarje domsaga, hvaraf det större eller mindre behovet af arbetsbiträde m. m. kunnat bedömas. Med led-

ning af dessa grunder hafva komiterade granskat häradshöfdingarnes egna uppgifter; och resultatet af granskningen är, att uppgifterna blifvit för 35 domsagor godkända, för 24 andra förhöjda, och för de återstående 44 nedsatta. Anledningar till förhöjning af det uppgifna omkostnadsbeloppet hafva vi funnit deruti: att en del häradshöfdingar icke tagit i beräkning omkostnaderna för kost och husrum åt arbetsbiträden, som de haft i sitt hus; att andra häradshöfdingar beräknat denna kostnad för hvarje person till endast 360 R:dr om året, hvilket komiterade ansett vara för lågt, då de fleste häradshöfdingar upptagit sådan kostnad till 700 R:dr; samt att någre häradshöfdingar glömt att upptaga oundgängliga kostnader, såsom för skrifmaterialier och dylikt, för hvilket fall sådana omkostnader beräknats med ledning af uppgifter från andra domsagor. Skäl för nedsättning åter hafva varit, att åtskilliga häradshöfdingar upptagit bland utgifter för tjenstens skötande sådant som uppenbarligen icke hör dit; så t. ex. hafva några upptagit utgifter för hyra, pensionsafgift, brefbefordringsafgift, krono-, kommunal- och landstingsskatt. I sådana fall hafva vi varit nödgade att göra afdrag. Likaså hafva uppgifna resekostnader minskats, då dessa icke stått i skäligt förhållande till väglängden mellan domarens bostad och tingsstaden; slutligen har nedsättning skett, om häradshöfding beräknat mera arbetsbiträde, än arbetet i domsagan ansetts kräfva.

Med hvad jag nu har anfört vill jag hafva visat, att komiterade vid uppgörandet af beräkningarne och Kongl. Maj:t vid granskningen af desamma haft grunder att tillgå; och jag tror att Utskottet icke skulle hafva saknat objektiva grunder, om nemligen Utskottet hade gifvit sig tid att i handlingarne uppsöka dem.

Beträffande derefter tjenstgöringspenningarne, så förefaller det mig som om Utskottet skulle hafva åsyftat, att dessa skulle bestämmas jemväl med afseende å de inom hvarje domsaga förekommande målens mer eller mindre invecklade beskaffenhet; och det vill synas, som om Utskottet föreställt sig, att utredning härom skulle kunna vinnas genom att höra hofrätterna i saken. För min del tror jag, att det är alldeles omöjligt att erhålla tillförlitlig upplysning i detta ämne, ty dertill skulle erfordras att alla häradsrätters domböcker för lång tid tillbaka genomlästes af den eller dem, som skulle utreda frågan. Hofrätternas ledamöter kunna ej ega kännedom om beskaffenheten af andra mål än de få, som blifvit till hofrätterna fullföljda. I de 2 hofrätterna sitta 25 ledamöter, indelade på fem divisioner; nu kan visserligen hända, att på sista tiden på en division pröfvats flera mål af invecklad beskaffenhet från någon viss domsaga, samt att ledamöterna på denna division till följd deraf kommit till den föreställning, att målen i samma domsaga äro i allmänhet af invecklad natur; men desse hofrättsledamöters omdöme i ämnet vore icke mycket att lita på, ty de hade ingen kännedom om de mål, som pröfvats på de öfriga fyra divisionerna. I öfrigt låter det väl tänka sig, att flera invecklade och omfattande mål tidtals kunna fullföljas från en lättskött domsaga, hvilket kan bero på den omständigheten, att inom densamma finnes någon sakförare, som uppmanar parter att i likt och olik fullfölja talan i högre rätt, då deremot i en annan och större domsaga ett mångdubbelt antal vidt omfattande mål förekomma till afgörande, utan att mer

än ett eller annat af dem fullföljes till hofrätt. Jag tror sålunda att hofrätterna i detta hänseende icke kunna besitta särdeles stor sakkännedom.

Utskottet fruktar äfven, att genom antagande af Kongl. Maj:ts förslag aflöningen för häradshöfdingarnes vikarier skulle blifva otillräcklig. Denna fruktan anser jag vara ogrundad, ty Kongl. Maj:ts förslag afser just en förbättring af vikariernes aflöning. Jag vill i detta hänseende framhålla ett exempel från en af de minsta domsagorna, emedan jag tror att Utskottet med sina tvifvel syftar på en sådan. Uti en domsaga i Westmanland hafva sportlerna i medeltal årligen uppgått till 4,022 R:dr, hvaraf vikarien hittills kunnat erhålla högst hälften, eller 2,011 R:dr. Antages nu Kongl. Maj:ts förslag, så kommer vikariens arvode att blifva 2,955 R:dr, hvilket utgör 944 R:dr mera än han nu kan för vikariatet högst erhålla. Se vi åter på de större domsagorna, så får jag säga, att Utskottets tvifvel äfven med afseende å dem är lika ogrundadt, ty uti dessa uppgå tjänstgöringspenningarne ända till 3,500 R:dr, hvilka skulle tillfalla vikarien, hvartill komma sportlerna som i dessa domsagor uppgå ända till 5,600 R:dr. Äfven i de större domsagorna skulle sålunda vikariens ställning genom bifall till Kongl. Maj:ts förslag blifva bättre än den nu är.

I den föredragna punkten hemställer Utskottet: "att Riksdagen i underdånig skrifvelse, med tillkännagifvande det Riksdagen funnit en reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner i den af Kongl. Maj:t föreslagna riktniing vara lämplig, men att ytterligare utredning i frågan ansetts erforderlig, måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t ville, efter vidare utredning af frågan och sedan hofrätterna blifvit hörda, till nästa riksdag inkomma med förnyad framställning i ämnet". Bifall till denna hemställan skulle föranleda uppskof, åtminstone för ett år; och måhända skulle regleringen blifva på behaglig tid undanskjuten. Det förefaller mig icke osannolikt, att det för Kongl. Maj:ts regering skulle vara mindre angenämt, för att icke säga motbjudande, att till flera underordnade myndigheters granskning hänskjuta en beräkning, som Kongl. Maj:ts regering själf granskat och godkänt. Det kan också hända, att Kongl. Maj:ts regering skulle finna hofrätterna icke vara så särdeles lämpliga myndigheter för att verkställa en sådan granskning som Utskottet synes förutsätta. Jag har redan antydtt detta förut, och vill nu endast i allmänhet påpeka, att det väl skulle blifva en besynnerlig granskning, som skulle verkställas af tre myndigheter i olika delar af landet; ty hvarje hofrätt kunde väl knappast sträcka sin granskning till andra domsagor än dem, som lyda under den hofrättens domvärjo. Om nu den ena hofrätten komme att verkställa granskningen efter en grund, den andra åter efter *en annan*, så finge man icke någon klar öfverblick öfver det hela.

Då jag icke vill med min röst bidraga till frågans undanskjutande, hvarigenom de lägst aflönade häradshöfdingarne fortfarande skulle komma att få lefva på förknappning under den innevarande dyra tiden, så anhåller jag, Herr Talman, om proposition på afslag å Utskottets hemställan i den föredragna punkten och bifall till det af Herr Nils Larsson i hans reservation gjorda yrkande, att Riksdagen, med vilkor att häradshöfding ej i följd af löne regleringen erhåller större pensionsrätt än han förut kan

hafva egt, bifaller Kongl. Maj:ts uti dess nådiga proposition N:o 8 framställda förslag.

Det uppställda villkoret finner jag väl obehöfligt; men jag vill icke yrka på dess uteslutande.

Grefve Posse: Jag har för min del icke kunnat biträda Utskottets förslag, och jag kan icke heller biträda uppfattningen af Kongl. Maj:ts proposition. Det oaktadt tillåter jag mig säga, att det troligen knappast i denna Kammare finnes någon, som hellre än jag önskar att sportelväsendet må försvinna, både från häradshöfdingar och från alla tjänstebefattningar, der det ännu finnes. Det medför, detta sportelväsende, enligt min tanke, så många och så väsendtliga olägenheter, att jag med vissnet hoppas, att det icke länge kan få fortfara. Bland de största af dessa olägenheter är den, att det förleder till ett mångskrifveri, som trycker oss öfver allt. Det är klart att, när jag blir öfverbetald för min skrifning, så ligger det i mitt intresse att skriva mer än som är nödvändigt för ändamålet. Jag kan som exempel härpå anföra något som är lätt att fatta. När jag vid en domstol företer ett skuldebref, med begäran om inteckning af detsamma, så behöfver jag egentligen icke något annat än ett bevis att det blifvit infördt i inteckningsprotokollet, och detta bevis tecknas på sjelfva originalhandlingen: men jag får icke blott detta utan äfven ett protokollsutdrag, som jag i de flesta fall icke behöfver och hvilket jag måhända kunde vara berättigad att uttaga när jag behöfver det; men nu är jag pligtig att genast uttaga det; och hvarför? Jo, för att bereda domaren en inkomst, som kan vara till nytta för honom, ehuru jag i de flesta fall icke alls behöfver detta protokollsutdrag. Det skulle kunna framställas många flera exempel på, huru sportelsystemet framkallar mångskrifveri, men jag tror detta vara öfverflödigt, enär saken är allmänt erkänd. Detta sportelsystem föranleder äfven, ehuru icke så synnerligen allmänt, dock på åtskilliga ställen, hvarjehanda missbruk. Jag hörde inom Utskottet, hurusom en af dess ledamöter upplyste, att uti hans hemort man vid något tillfälle hade gjort framställning om att få hålla en marknad i häradet; Konungens Befallningshafvande hade med anledning häraf förordnat, att ombud från de särskilda socknarne skulle höras, hvarefter domaren till en mängd af dessa socknar utskref protokollsutdrag i saken, hvilket sedermera hvar och en af dessa socknar fick lösa. Detta var orätt, men då ingen klagade deröfver, så fick saken hafva sin gång. Sportelväsendet medför äfven en annan olägenhet, som är ganska stor, och det är de ständiga domarevikariaten, hvilket missbruk går ända derhän, att en domsaga behandlas såsom en egendom och utarrenderas af domaren, hvilken låter yngre jurister sköta den och sjelf endast drager inkomst af den, på samma sätt som en utesvad prest lefver på sitt pastorat utan att sköta detsamma. Sådant skulle icke kunna låta sig göra, derest sportelsystemet afskaffades.

Det har i den Kongl. propositionen blifvit påaktadt, att sportelväsendet borde, om icke helt och hållet försvinna, dock i väsendtlig mån inskränkas. Men jag för min del får säga, att om man icke tager steget fullt ut, icke begär att få bort alla sportler vid domarens aflöning, så är derigenom, efter min uppfattning, icke mycket vunnet, ty den del af sportlerna, som lemnas kvar,

skall gifva anledning till det påståendet, att Riksdagen godkänt sportelväsendet åtminstone till någon del; och under sådana omständigheter kan man kanske fortfarande få behålla detta lönesätt för våra landssekreterare, landskamrerare, hofrätter med flera ställen der det ännu finnes. Just den omständigheten att Kongl. Maj:ts proposition icke afser borttagande af hela sportelväsendet utgör en af de viktigaste anledningarne, hvarföre jag icke kan biträda densamma.

Det är äfven en annan omständighet, som är ganska allvarsam, och på grund hvaraf jag måste yrka afslag å det Kongl. förslaget. Som Kammararen vet, eger Kongl. Maj:t att, när han behagar, höja expeditionstaxan. Det har ansetts så hittills och vi hafva härpå ett fårskt exempel med afseende å landtmäriteritaxan, hvilken höjdes utan Riksdagens hörande; och Kongl. Maj:t anser sig ega samma rätt i fråga om expeditionstaxan för embetsverken. Om nu Riksdagen reglerar saken i öfverensstämmelse med den Kongl. propositionen, så är det intet som hindrar, att ett annat år, då det åter blifver fråga om dyrtidstillägg, Kongl. Maj:t säger: "Jag begär icke något dyrtidstillägg för domarena, jag höjer i stället expeditionstaxan." Och då få vi tillbaka den höga lösen, som nu skulle försvinna.

Jag har velat anföra detta emot den Kongl. propositionen, oakadt det på sätt och vis varit öfverflödigt, ty då jag ser statsrådsbänken tom, så får jag väl antaga att förslaget är tillspillogifvet.

Hvad Utskottets förslag åter angår, torde det tillåtas mig, att mot detsamma få göra den anmärkningen, att det kunde vara ungefärligen lika godt att i dess ställe genast antaga Kongl. Maj:ts proposition. Det säger nemligen att det Kongl. förslaget går i den rätta riktningen. Detta kan jag för min del icke medgifva, emedan det icke går så långt som jag önskar. Riktning finnes det nog deri, men något resultat blifver det icke. Vidare vill Utskottet att Kongl. Maj:t skall infordra hofrätternas utlåtanden i frågan. Hvartill det skulle tjena, vet jag icke. Som sagdt, någon fördel att antaga Utskottets förslag kan jag icke för min del inse. Jag skall i stället anhålla om Kammararens bifall till min reservation. Den afser att taga bort hela sportelsystemet och att, der sådant kan ske utan orättvisa eller förnärmande af personlig rätt, äfven draga in alla boställen. Jag kan nog tro att man skall säga att det är svårt, kanske omöjligt, att afskaffa alla sportler. Men detta är en gammal historia, som man hört förr; och som i praktiken blifvit vederlagd. Man sade nemligen detsamma när det var fråga om nya lönestater för tull- och postverken äfvensom i fråga om borttagande af presterskapets extra inkomster, men det har gått och går fortfarande mycket bra och har visat sig praktiskt förmånligt för så väl allmänheten som tjänstemännen sjelfva. Det är väl möjligt att i sammanhang med en sådan åtgärd som borttagande af sportelväsendet det är nödvändigt att reglera om domsagorna, så att deras territorier blifva annorlunda fördelade och deras antal i följd deraf ökad. Jag skulle för min del helst se, att domstolsorganisationen på landet kunde ordnas kollegialt i domkretsar, med städerna deri inbegripna; men detta är ett önskningsmål, till hvilket vi icke framkomma ännu på långliga tider, och hvartill denna Kammarare måhända aldrig lemna sitt bifall. Då återstår intet annat än att dela domsagorna i mindre delar och dervid tillse att hvarje sådan ny domsaga icke får större område eller talrikare

folkmängd än att en domare kan medhinna att sköta deusamma. Och då tror jag att man utan svårighet skall kunna bestämma hvad hvar och en domare bör hafva i lön, tjenstgöringspenningar och kontorshåll, det bör åtminstone icke medföra oöfvervinneliga svårigheter. Men hvad som kan följa och måste följa är, att det finnes en viss tid begränsad, under hvilken denna reglering skall räcka. Och det förefaller mig, som, ifall man förnyade regleringen hvart tionde år, så skulle derigenom hvad som är nödvändigt, nyttigt och rättvist bäst kunna upprätthållas. För närvarande inskränker jag mig till att begära bifall till min reservation, varå jag vördsamt anhåller hos Herr Talmannen om proposition, nemligen: "att Riksdagen, med förklarande att Kongl. Maj:ts proposition icke kunnat bifallas, måtte till Kongl. Maj:t aflåta underdänig skrivelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag aflåta nådigt förslag till sådan reglering af härads höfdingarnes aflöning att, med indragning af boställen, så vidt sådant utan förnärmande af innehafvarnes rätt kan ske, samt upphörande af *all* sportelinkomst, härads höfdingarnes aflöning måtte bestämmas i lön, tjenstgöringspenningar och kontorshåll."

Herr Wijk: Då jag inom Utskottet icke kunnat förena mig i det slut, hvartill pluraliteten kommit, utan omfattar den mening, som finnes uttalad i Grefve Posses reservation — ehuru mitt namn vid justeringen af förbiseende icke blifvit upptaget bland reservanterne — får jag, under åberopande af de motiv Grefve Posse nyss anført, yrka bifall till hans reservation och afslag å Utskottets hemställan.

Herr Clairfelt: Det som först föreföll mig anmärkningsvärdt, då jag läste den Kongl. propositionen, var det förhållande, att det föredragande statsrådet i strid mot stadgandet i 10 § Regeringsformen icke funnit nödigt att öfver komiterades förslag höra vederbörande embetsverk, innan frågan företogs till slutlig behandling inför Kongl. Maj:t. Den förste ärade talaren yttrade väl, att det skulle vara "mindre angenämt" för regeringen att taga råd af hofrätten och andra underordnade myndigheter, men ett sådant skäl läser icke väga mycket såsom ursäkt för åsidosättandet af en konstitutionel pligt. Föredragande statsrådet har ansett tillräckligt att stöda förslaget på yttrande af en för detta ändamål särskildt tillsatt komité; men, med all aktning för denna komités sakkännedom, tror jag, att ett förslag, så genomgripande och viktigt som det föreliggande, väl förtjenat att äfven underställas hofrätternas pröfning och bedömande. Efter genomläsande af det Kongl. förslaget tog jag mig friheten väcka motion i ämnet, i syfte afvikande från det Kongl. förslaget. Då emellertid denna motion icke rönt understöd inom Utskottet, vill jag icke nu uppehålla mig vid densamma.

Jag kan icke neka, att jag delar Grefve Posses åsigt derom, att sportelväsendet borde totalt afskaffas, och jag har äfven, i likhet med Grefve Posse, tänkt mig såsom ett framtidsmål, att hela riket kunde blifva indeladt i underdomstolsdistrikt med kollegiala domstolar. Jag tror emellertid, att borttagande på en gång af alla sportler skulle vara förenadt med ganska stora svårigheter och högst betydliga statsutgifter. Härom synes mig emellertid nu icke värdt att vidare orda.

Deremot anser jag mig böra bemöta den vid Utskottets betänkande fogade reservation, hvare yrkats bifall till Kongl. Maj:ts förslag, hvilket jag för min del fortfarande icke kan biträda.

Herr Nils Larsson och de med honom liktänkande mena, att Kongl. Maj:ts beräkningar vinna tillförlitligt stöd af den omständighet, att under det å ena sidan från 51 af rikets häradshöfdingar inkomna uppgifter om kostnaderna för deras embetsförvaltning ansetts för höga, å andra sidan af 24 häradshöfdingar uppgifna förvaltningskostnader ansetts för lågt beräknade och af Kongl. Maj:t upptagits till förhöjda belopp, hvilket allt skulle ådagalägga, att ifrågavarande uppgifter underkastats en så noggrann granskning, som för ernåendet af önskvärd rättvisa de särskilda domarena emellan varit påkallad. Mig synes deremot, att just den omständighet, att Kongl. Maj:t beräknat förvaltningskostnaderna för vissa domsagor högre och för andra domsagor lägre, än häradshöfdingarne sjelfve uppgifvit, bevisa, att dessa beräkningar böra underkastas en noggrannare granskning. Men äfven med antagande, att dessa beräkningar äro riktiga, visar det Kongl. förslaget sjelft, att beräkningen det sportelinkomsterna skulle motsvara förvaltningskostnaderna icke håller streck; ty i 18 domsagor har Kongl. Maj:t nödgats föreslå särskilda förvaltningskostnadsbidrag, från 200 till 1,000 R:dr, därför att sportelinkomsterna i dessa domsagor ansetts understiga förvaltningskostnaderna, hvaremot i 32 domsagor å tjenstgöringspenningarne beräknats afdrag till belopp, hvarmed sportelinkomsterna ansetts öfverstiga förvaltningskostnaderna. Det är således i föga mera än hälften af rikets samtliga domsagor, som sportelinkomster och förvaltningskostnader ansetts motsvara hvarandra. Har nu redan vid förslaget uppgörande förhållandet varit sådant, så frågar jag: kan man, med kändedom om den stora fluktuation, som eger rum i afseende på domarens göromål, tro att den uppgjorda grunden kan för en längre tid bestå, eller är det icke snarare antagligt att, om förslaget vinner Riksdagens bifall, Kongl. Maj:t och Riksdagen oupphörligen skola besvärmas med ansökningar om ökade anslag till bestridande af förvaltningskostnader, dem domaren ej kan vara skyldig sjelf vidkännas. Jag vill här anmärka, att den omständighet, att vissa häradshöfdingar synts Kongl. Maj:t hafva beräknat sina förvaltningskostnader för högt, torde hafva sin grund deri, att de tagit i betraktande hvad Kongl. Maj:t tyckes hafva förbisett, att arbetet med de så kallade småprotokollen, konkurs- och ansökningsärenden, diariers förande, skriftvexling och dylikt äfven tager icke ringa tid och kostnad i anspråk.

Mot min förmodan, att beräkningen af tjenstgöringspenningarne enligt Kongl. förslaget skulle leda till obillighet, hafva reservanterne gjort den anmärkning, att jag tyckes icke hafva fattat, att häradshöfding skall göra något gagn jemväl för den för alla lika bestämda normallönen. Det har jag mycket väl fattat, men det Kongl. förslaget går ut från den åsigt, att, då en ordinarie domare af sjukdom eller annat förfall är hindrad att sköta sin tjenst, vikarien skall aflönas med tjenstgöringspenningarne och det förvaltningskostnaderna öfverstigande sportelbeloppet. På detta fall tror jag, att min anmärkning har full tillämplighet. Kan man verkligen ifrågasätta, att en vikarie skulle med 400 R:dr anses ersatt för allt det af mig omförmälda arbete? Men äfven i afseende på den ordinarie do-

maren har min anmärkning sin fulla giltighet. Jemför man nemligen 2 domsagor, den ena med 20,000 och den andra med 40,000 innevånare, så finner man att i den förra, der domaren skall handlägga 750 à 1,000 ansökningsärenden och uppsätta 100 gravationsbevis, ersättningen för detta besvär är beräknad till 200 R:dr, medan samma ersättning i den större domsagan uppgår till 400 R:dr. Jag hemställer, om skillnaden i arbete i afseende på dessa göromål kan vara ersatt med de föreslagna 200 R:drne, då den egentliga lönen är lika för begge?

Med afseende å min anmärkning, att det förhållande att i Medelstads domsaga med 32,500 innevånare tjenstgöringspenningarne upptagits till 2,500 R:dr och bruttoinkomsten blifvit beräknad till 11,180 R:dr, medan i Herrestads domsaga med 42,600 innevånare tjenstgöringspenningarne upptagits till endast 800 R:dr och bruttoinkomsten till 9,225 R:dr, bland annat vore exempel på otilförlitligheten af grunderna för de uppgjorda beräkningarne, hafva reservanterne anført, att jag glömt att upplysa, hvad tabellerna utvisade, nemligen att uti domsagan med den mindre folkmängden i medeltal årligen afgjorts 594 mål, då deremot uti domsagan med den större folkmängden årligen afgjorts endast 214 mål, allt inberäknadt de gröfre brottmålen, hvilka i den förra varit 17 och i den senare 14 till antalet. Nej, jag har icke glömt, att antalet afgjorda rättegångsmål under de senaste åren varit högre i den mindre domsagan än i den större, men jag har påstått, och jag påstår fortfarande, att antalet afgjorda sådana mål under en viss period icke ensamt är en tillförlitlig grund för beräkning af tjenstgöringspenningarne; många andra faktorer måste härvid tagas i beräkning, såsom folkmängd, beskaffenheten af målen, antalet af konkurser och ansökningsärenden, storleken af diariet etc. Jag vill påpeka ett exempel: I Kungadömets domsaga med 78,181 innevånare skulle häradshöfdingens hela aflöning utgöra 10,109 kronor, under det i Inlands domsaga med 33,758 innevånare, derfore att målens antal under en viss period varit mindre i Kungadömets domsaga än i Inlands, aflöningen skulle utgöra 10,215 kronor. Kan man nu verkligen föreställa sig, att, då jernväg blir framdragen genom Kungadömets domsaga och i anledning deraf säkerligen i orten uppstå flera industriella anläggningar och företag, denna domsaga med sina 78,181 innevånare icke skall gifva mera att göra än Inlands domsaga? Vida mera tillfälliga omständigheter kunna föranleda vaxling i målens antal; så kan en domare söka att i möjligaste mån förhindra uppträdandet af sakförare och derigenom minska rättegångarnes antal, under det en annan domare i sådant afseende är mera liberal och rättstvisternas antal inom hans domsaga derigenom ökas. I alla händelser bör folkmängdens storlek vara en tillförlitligare måttstock för bedömande af arbetets tyngd inom en domsaga än antalet der afgjorda mål under en viss period.

Reservanterne hafva anmärkt, att jag, som klandrat det Kongl. förslagens grunder för regleringen och hemställt om en underdånig skrifvelse med begäran, att reglering måtte ske i öfverensstämmelse med de af mig angifna grunder, likväl icke skulle hafva angifvit några sådana. Jag anser dock de af mig åberopade grunder vara tydligen angifna såväl i motionen som i Utskottets betänkande. Slutligen förebrå mig reservanterne, att, då jag föreslagit lönetillökningen för de svagast aflönade häradshöfdingarne,

jag återopat Revisionssekreteraren Östergrens uträkning, hvilken skett efter grunder, som jag sjelf klandrat. Jag svarar härfpå, att andra siffror än Herr Östergrens icke stått mig till buds, och då jag åstundat löneförbättring för de svagast aflönade häradshöfdingarne, har jag varit nödsakad att hålla mig till de siffror, som funnos.

Af hvad jag anfört är klart, att jag vill yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition; och då Utskottets hemställan ej heller tillfredsställer mig, nödgas jag, vid framställande af ett positivt yrkande, ansluta mig till dem, som förordat bifall till Grefve Posses reservation.

Herr Nils Larsson: Af de talare, som yttrat sig i denna fråga, har ingen enda förordat bifall till Utskottets förslag. Det torde således icke vara nödigt för mig att ingå i granskning af Utskottets betänkande, och detta så mycket mindre som dels jag i afgifven reservation redan framlagt sådan granskning och dels förste talaren under denna diskussion synes mig hafva alldeles fullständigt bemött Utskottets framställning. Jag vill derfor hufvudsakligen blott fästa mig litet vid det förslag, som utaf en annan reservant, hvilken nyss hade ordet, Herr Grefve Posse, blifvit framställt, att nemligen Riksdagen, med afslag å Kongl. Maj:ts proposition, måtte i underdånig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville för nästkommande Riksdag framlägga förslag till reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner, baserad på den grund, att hela sportelväsendet skulle borttagas. Grefve Posse anförde såsom skäl emot sportelsystemets användande åtskilliga allmänt erkända förhållanden. Han sade, att detta system föranleder mångskrifveri och missbruk derutiunan, att vissa häradshöfdingar företoge sig att utskrifva expeditioner som i sjelfva verket parterne ej voro skyldiga att lösa, men som de likväl af ett visst undseende för sin domare underkastade sig att lösa, då expeditionerna för sådant ändamål presenterades. Vidare anmärkte Grefve Posse såsom en följd af sportelsystemet den olägenhet, att häradshöfdingar så ofta öfverlemna värden af sina domsagor till unga vikarier. Ja, allt detta kan visserligen med fog anmärkas mot sportelsystemet, sådant som det för närvarande är beskaffadt och med den utsträckning, det för närvarande eger. Men om man med någon uppmärksamhet läser komiterades betänkande, så skall man lätt finna — liksom man äfven med någon eftertanke af sakens natur kan inse — att dessa olägenheter till det allra väsendtligaste, ja, jag ville våga påstå det, helt och hållet skulle försvinna, om sportelväsendet reducerades så mycket, som det blefve reduceradt genom antagande af det framlagda Kongl. förslaget, d. v. s. om expeditionslösen nedsattes till det belopp, som nått och jemnt kunde anses motsvara det materiela arbetet för expeditionernas utfärdande. Under sådan förutsättning lär väl ingen kunna påstå, att häradshöfdingarne hade någon anledning eller någon frestelse att skrifa mera, än som nödvändigt erfordrades för utredning af hvarje förekommande mål. Ej heller skulle i sådant fall kunna befaras, att någon häradshöfding blefve benägen att låta onödigtvis utskrifva protokollsutdrag.

Hvad beträffar det förhållande, att så ofta inträffar, att ordinarie domhafvande icke sjelfve sköta domarembetet utan öfverlåta värden af sina domsagor åt unga, nyligen utexaminerade jurister, så vill jag tro, att

äfvén den olägenheten skulle snarare minskas än ökas genom antagande af det Kongl. förslaget. För närvarande tillgår, såsom bekant, på det sätt, att den domare, som ämnar begära tjänstledighet, ackorderar med någon ung jurist om vilkoren för att denne skall öfvertaga domsagens skötsel. Det står de kontraherande fritt att derom öfverenskomma och bevägenheten hos den unge juristen att skaffa sig meriter för att sedan så mycket lättare eller snarare komma fram på den bana, hvaråt han egnat sig, tvingar honom vanligen att gå in på vilkor, som annars kunde synas honom allt för ofördelaktiga och genom hvilka, efter hvad jag föreställer mig, han i vanligaste fall icke kan anses ersatt för sitt arbete. Det framlagda förslaget innehåller deremot, att så vida den ordinarie domarens tjänstledighet skall vara längre än sex månader, han måste till vikarien afstå icke allenast all expeditionslösen, utan derutöfver hela beloppet af de för domaren bestämda tjänstgöringspenningar. Hvar och en, som har någon reda på förhållandena, torde väl temligen klart inse, att detta skulle för vikarierna vara väsendtligen fördelaktigare än de vilkor, som de för närvarande vanligen nödgas underkasta sig. Med hvad jag nu anfört, tror jag mig hafva besvarat Grefve Posses yttrande derom, att med antagande af det Kongl. förslaget icke mycket skulle vara vunnet.

Men Grefve Posse tillade, att i hans tanke funnes ett ännu större skäl för afslag å Kongl. Maj:ts förslag, deri nemligen, att Kongl. Maj:t, som eger rätt att höja expeditionstaxan, snart nog kunde komma att begagna denna sin rätt, hvarigenom den äsyftade vinsten af i fråga varande reglering i sjelfva verket skulle gå förlorad. Ja, att Kongl. Maj:t eger bestämma expeditionstaxans innehåll, det är sannt, men vi se af det Kongl. förslaget, hurusom Kongl. Maj:t sjelf utfäst sig dertill, att, för den händelse Riksdagen går in på att höja stämpelpappersafgiften, i den mån som motsvarar i fråga varande nedsättning i expeditionstaxan, Kongl. Maj:t vill bestämma expeditionslösen till de och de i Kongl. propositionen upptagna belopp. Har nu Kongl. Maj:t under ett sådant vilkor lofvat och, sedan vilkoret blifvit af Riksdagen uppfyllt, fullgjort löftet att nedsätta expeditionstaxan till de af Kongl. Maj:t sjelf föreslagna belopp, så begriper jag knappt huru man kan hysa den tanken, att Kongl. Maj:t skulle efteråt förr eller senare kunna bryta samma löfte genom att återigen, sedan regleringen en gång enligt Kongl. Maj:ts eget förslag vore genomförd, höja expeditionstaxan. För min del har jag icke en sådan tanke om kungord. Jag föreställer mig, att, när Kongl. Maj:t lofvat att under ett visst vilkor bestämma expeditionstaxan så och så, skall ock dervid blifva, åtminstone till dess Kongl. Maj:t efter uppkommet behof hos Riksdagen gjort framställning om ändring.

I Grefve Posses förslag till beslut innebäres, att Riksdagen skulle uttala såsom sin åsigt, att i stället för expeditionslösen borde af statsmedel till bestridande af förvaltningskostnaderna anvisas vissa belopp eller så kalladt kontorshåll. Det lär väl vara klart, att det icke är lättare att på grund af närvarande förhållanden noggrannt för hvarje domsaga bestämma det rätta beloppet kontorshåll än att bestämma de belopp, som för hvarje domsaga erfordras i förvaltningskostnad. Men med afseende å det så kallade kontorshållet förekommer tillika den svårighet, att, då kontorshållet skulle bestämmas till fix summa, man ej kunde förutsätta

att det för framtiden skulle komma att, i likhet med hvad expeditiöns-lösen måst göra, förblifva i något rättvist förhållande till arbetet.

I öfrigt skall jag icke upptaga Kammararens tid med att ingå i något svaromål på de anmärkningar, som blifvit gjorda mot de verkställda beräkningarne af tjänstgöringspenningars och förvaltningskostnaders belopp, helst förste talaren, enligt min tanke, fullt nöjaktigt besvarat samma anmärkningar och förklarar sakens beskaffenhet.

Jag slutar med att yrka bifall till den af mig angifna reservationen, hvori åtskilliga andra af Utskottets ledamöter instämt.

Herr Liss Olof Larsson: Herr Talman, mine Herrar! Det är alls icke lätt att uppträda efter det sakrika anförande, som af den talare, hvilken öppnade debatten i denna fråga, afgifvits. Icke heller skulle jag kunna hafva mycket att tillägga, till hvad som blifvit anfördt af den siste talaren, enär han förekommit mig att till bemötande upptaga åtskilligt, som sedermera under debatten yttrats. Men min ställning till frågan gör det måhända till en pligt för mig att deri uppträda, och då detta är det enda tillfälle, som dertill erbjudes mig, emedan jag om en stund nödgas för andra viktiga göromål lemna Kammararens förhandlingar, så anhåller jag att nu få yttra några ord.

Till en början ber jag att få nämna, att jag i fråga om samman-sättningen af det Utskott, som skulle behandla förevarande fråga, varit af olika mening med majoriteten inom Stats-Utskottet. Jag ansåg nemligen att Stats-Utskottet ensamt bort handlägga frågan, men då man inom Utskottet yrkade på sammanträde med Bevillnings-Utskottet, så ville jag icke motsätta mig detta. Deremot kunde jag icke finna något skäl, hvarför äfven Lag-Utskottet skulle vara med om frågans behandling. Och jag har icke ännu kunnat inse någon anledning dertill, om ej att man tyckte sig derförutan vara nästan för svag, för att kunna slå ihjel den Kongl. propositionen. Att döma af den motivering, som det Sammansatta Utskottet för sådant ändamål åstadkommit, ser det dock ut, som skulle hjälpen från Lag-Utskottet icke hafva varit synnerligt tillfylllestgörande. Jag skall be att få, beträffande denna motivering, göra några anmärkningar. Utskottet säger, "att det trott en ytterligare utredning erfordras dels angående de vid domsagorna nödiga förvaltningskostnader och dels huruvida tjänstgöringspenningarne äro bestämda på tillförlitliga grunder"; ty, såsom det heter några rader längre ned i betänkandet, "Utskottet har icke kommit till någon visshet, huruvida de beräknade förvaltningskostnaderna kunna anses tillräckliga för dermed afsedda ändamål". Ja! skulle man vänta till dess Utskottets ledamöter kommit till visshet, om den siffra, som Kongl. Maj:t beräknat, vore den absolut rätta, så kunde det säkert komma att dröja mycket länge, innan man lyckades uppnå något resultat i frågan; ty jag vågar trotsa så väl rikets hofrätter, som hvilken annan myndighet som helst, att kunna lägga fram en siffra, som befinnes fullt exakt, och mot hvilken ingen enda invändning kan göras. De beräkningar, som blifvit följda för bestämmande af tjänstgöringspenningarne i de särskilda domsagorna, anser Utskottet likaledes icke utesluta möjligheten af misstag i vissa särskilda fall! Jag får säga, att om man städse skulle anse sig förhindrad att förorda ett förslag, derföre att man icke

kan undgå att tänka sig möjligheten att ett misstag der insmugit sig, så skulle man helt säkert aldrig få en omreglering af dessa löneförhållanden. "Hofrätterna skulle, enligt Utskottets förmenande, framför andra myndigheter ega en jmförelsevis omfattande och säker kännedom så väl om de särskilda under dem lydande domsagors beskaffenhet, som åtskilliga andra på saken inverkan förhållanden." Denna åsigt har Herr Östergren så fullständigt vederlagt, att jag icke kan hafva något ytterligare att deri tillägga.

Man har anmärkt, att komiterade, som uppgjort förslaget, tillåtit sig att ändra de beräkningar, som legat till grund för en del uppgifter från domarena, samt att Kongl. Maj:t godkänt detta förfarande. Den förste talaren hade emellertid så klart och tydligt angifvit skälen härför, att jag icke kunde tro att några vidare anmärkningar i det afseendet skulle göras. Men då icke desto mindre en talare från christianstadsbänken framkommit med ytterligare anmärkningar, ber jag att få tillägga ännu något utöfver hvad Herr Östergren redan sagt och dervid erinra, hurusom komiterade fått från vissa domsagor emottaga t. ex. sådana uppgifter rörande resekostnader till och från tingsställen, hvori dessa kostnader beräknats efter en häst i stället för rätteligen två. Om komiterade icke vågat rätta ett så uppenbart misstag, så hade förvaltningskostnaderna i sin helhet i dessa domsagor blifvit lägre beräknade, än de rätteligen bort, jmförda med andra.

För att ytterligare visa huru omöjligt det var att antaga såsom exakta *alla* de inkomna uppgifterna, skall jag anföra några siffror. Jag vill icke fästa mig vid att en domare, på sätt jag genast skall nämna, ibland domsagans förvaltningskostnader inräknat kostnader för hästar, kusk och vagnar m. m. Af de uppgifter, som insändts ifrån de olika domhafvandena till komitén, finner man nemligen att för en domsaga, der bruttoinkomsterna uppgått till 11,450 R:dr, hafva omkostnaderna under rubriken skrifmaterialier samtidigt upptagits till 1,338 R:dr, under det för en annan domsaga, hvars bruttoinkomster beräknats till 12,576 R:dr, således mer än 1,000 R:dr än i den förra, nämnda omkostnader upptagits endast till 200 R:dr. Likaledes hafva samma omkostnader i en domsaga med 13,000 R:drs bruttoinkomst ansetts uppgå till 1,774 R:dr, men i en annan med en totalinkomst af 14,160 R:dr upptagits till allenast 75 R:dr. Samma olikhet visar sig äfven med afseende på ersättning till juridiskt biträde. En domare, hvars domsagor förorsakade honom en större mängd göromål, säger sig nemligen icke vilja hafva något juridiskt biträde, under det en annan åter, som har mycket mindre göromål, upptagit kostnaden härför till ganska högt belopp. Äfven i detta afseende var det således nödvändigt att vidtaga rättelse i de inkomna uppgifterna.

Det torde kanske förtjena nämnas huru tillmötesgående en del domare varit att lemna dessa uppgifter, på det man icke vid insigt om deras ofullständighet må kunna förebita komitén att icke hafva infordrat fullständiga sådana. Från en domare erhöi komitén följande utlåtande: "Dessa utgifter (nemligen förvaltningskostnader) äro af mig noga förtecknade, men tillsammans. Deras särskiljande enligt motstående indelning, om ock möjligt, skulle likväl medföra tidsödande arbete, som näppeligen motsvarades

motsvarades af dess vikt och värde, samt i allt fall icke låter sig förena med pligtskyldig omsorg om mina embetsbestyr under pågående bråda höstetingsstermin. Samtliga utgifternas totalbelopp i riksdalerstal under den tid, jag innehaft härads höfdingeembetet, framlägger jag derföre sålunda: "Här följa nu några sifferuppgifter, som jag vill förbigå. Han säger sedan: "Beloppen representera direkta penningutgifter för ändamålen. De omfatta följaktligen ej kostnaderna, hvarken af bostad och underhåll åt tvåne juridiska och ett renskrifvarebiträde, som efter beräkning af 700 R:dr för hvartera, åtminstone icke understiger 2,100 R:dr årligen, eller af underhåll i och för tjänsteresor af tvåne hästar med åkdon och kusk, hvilket torde skattas till minst 1,000 R:dr för året." Man finner häraf att den domaren ansåg det vara för besvärligt att göra upp noggranna beräkningar, hvilka han för öfrigt trodde vara temligen öfverflödiga för komitén. Häraf torde framgå, att det icke varit någon lätt sak att med sådana uppgifter åstadkomma en fullständig utredning.

Grefve Posse anförde åtskilligt rörande sportelväsendets olägenheter. Jag behöfver icke tillägga något i det hänseendet, då ingen inom Kamraren tagit sportelväsendet i försvar. Jag ber blott att få erinra, att hvad han anförde icke utgjorde skäl emot Kongl. Maj:ts förslag, enligt hvilket sportlerna skulle bibehållas endast till belopp motsvarande förvaltningskostnaderna. Man kan derföre icke tala om att dessa nedsatta sporter skulle medföra mångskrifveri, då domaren icke erhåller större ersättning, än hvad som jemnt åtgår att bekosta renskrifningsarbetet, och man ej gerna kan antaga, att en domare vill sitta och skriva mer än som behöfves endast för sitt nöjes skull. Han sade vidare, att han kommit till det resultat, att man borde taga bort alla sporter, emedan det eljest skulle se ut som om Riksdagen godkänt sportelsystemet, och man af sådan anledning icke skulle kunna få bort detta löningssätt för landssekreterare, landskamrerare, hofrätter m. fl. Jag tror icke att man kan åberopa det skälet här. Man måste nemligen taga i betraktande skillnaden i embetsäligganden för landtdomare och embetsmän uti kollegiala domstolar och embetsverk. En landtdomare är ensam ansvarig för alla inom hans domsaga förefallande göromål. De andra åter arbeta icke mer än de hinna med och hafva sällan någon olägenhet, om göromålen icke fullgöras så synnerligen skyndsamt; staten får der släppa till och aflöna behöfliga biträden för att få arbetet uträttadt, för den händelse de ordinarie tjänstemännen icke hinna med allt. Under så olika förhållanden torde det icke möta någon svårighet att afskaffa sportlerna helt och hållet inom de kollegiala verken, derföre att man till en ringa del bibehållit dem för våra landtdomare. Han talade äfven om att man förr ansett det för en omöjlighet att totalt afskaffa sportelväsendet, men att man haft färska exempel på att det gått mycket väl för sig och anförde till bevis härför den nya organisationen af poststaten. Jag ber dock att få fästa hans uppmärksamhet på, att förhållandet är något olika med en posttjänsteman och en domare. Den förre kan nemligen vid tillfällen, då göromålen hopa sig, från vederbörande myndighet requirera ytterligare tjänstebiträde. En domare åter kan icke anlita en sådan åtgärd. Han måste ensam ansvara för att de inom hans domsaga förefallande göromål

ordentligen fullgöras och får sjelf bekosta det arbetsbiträde, som han i sådant hänseende kan finna erforderligt. För honom utgöra sportlerna, hvilkas belopp ökas i samma proportion som hans embetsgöromål, i detta hänseende en synnerligen lämplig ersättning. Samme talare åberopade äfven ett annat skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition — ett skäl, som jag äfven förut hört uppgifvas — nemligen att, enär Kongl. Maj:t, på grund af sin ekonomiska lagstiftningsmakt, kan, när han behagar, utan Riksdagens hörande ändra expeditionstaxan, så skulle det kunna hända, då det nästa gång blifver fråga om dyrtidstillägg för embets- och tjänstemännen, att Kongl. Maj:t, i stället för att begära ett dylikt tillägg för domarena, utan Riksdagens hörande, höjer expeditionstaxan. Häri kan jag icke dela hans betänkligheter. Jag är för min del fullt öfvertygad om att, sedan Kongl. Maj:t nu förklarar att, i händelse förslaget vinner Riksdagens bifall, Kongl. Maj:t vill vidtaga vissa bestämdt uppgifna ändringar i expeditionstaxan, så skall också Kongl. Maj:t häraf anse sig förhindrad att framdeles göra någon rubbning i densamma, utan att förut hafva inhemtat Riksdagens mening.

Hvad Grefve Posses förslag om bestämmande af en viss summa till kontorshåll angår, så befarar jag att det skall medföra stora svårigheter vid tillämpningen, och jag vet icke rätt huru man ens skall kunna dermed få en fullständig reglering af förhållandena. Kunde man förutsätta att göromålens mängd inom domsagan vore något så när oföränderlig, då skulle man väl också kunna på förhand bestämma detta kontorshålls belopp. Men en sådan förutsättning är icke riktig, ty vi veta litet hvar, huru göromålen inom en domsaga kunna vexla. Man har för icke länge sedan i Norge reglerat en dylik fråga och äfven der infört något liknande det nu föreslagna kontorshållet, men jag har hört, att man redan kommit till insigt om det mindre lämpliga deri. Dessutom vill jag fästa uppmärksamheten på en annan svårighet vid bestämmandet af kontorshållets belopp. Om man efter vissa mellantider — jag föreställer mig nemligen att det ej skall ske en gång för alla — bestämmer en viss summa till kontorshåll åt en domare, så ligger deri en indirekt uppmaning att sjelf arbeta så litet som möjligt, ty derigenom erhåller han så mycket större kontorshåll. En domare befinner sig t. ex. i den lyckliga ekonomiska ställning, att han icke behöfver arbeta särdeles mycket för att bereda sig inkomst, han arbetar derföre ganska litet eller ock alldeles intet för domsagens skötande, men använder derför ett så mycket större antal arbetsbiträden. När den tiden inträffar, att man ånyo skall pröfva och bestämma beloppet af förvaltningskostnaderna, antager jag att man inforrdrar uppgifter öfver samma kostnader. En sådan domare visar med qvitterade räkningar från sina juridiska och skrivarebiträden, att han betalt så och så mycket för deras arbete. Och jag tror att det skall blifva svårt för Regeringen och Riksdagen att visa, att han icke behöfver så mycket arbetsbiträde och i följd deraf lemna honom ett mindre anslag än han i fråga satt. En annan domare deremot, som sjelf arbetar mycket flitigt och använder mindre biträden, kan således icke uppvisa en så hög siffra och får derföre naturligtvis en mindre summa i ersättning för sitt kontorshåll. På detta sätt skulle en flitig och arbetsam domare blifva lidande derföre att han är flitig, men en mindre

arbetsam åter belönas för sin troghet. Jag tror att den städse återkommande pröfningen af dessa anslag skall blifva förenad med så stora svårigheter, att de, som medverkat till densamma införande, snart nog skola komma att ångra att man slagit in på den bogen.

Man har förebrått regeringen, att den underlåtit infordra hofrätternas yttrande öfver det föreliggande förslaget. Jag vill icke inlåta mig i någon undersökning om orsaken till denna underlåtenhet. Men jag ber att få erinra om att komiterade afgåfvo sitt betänkande först den 5 December i fjor, och att det sålunda icke var lång tid öfrig för regeringen att pröfva förslaget och framlägga detsamma för Riksdagen. Den knappa tiden medgaf då icke att höra vederbörande embetsverk öfver förslaget, om regeringen också aktat sådant nödigt. Naturligtvis hade man kunnat skjuta undan frågan till en kommande riksdag för att under tiden få densamma pröfvad af hofrätterna; men då hade regeringen också varit nödsakad att vid denna Riksdag framlägga förslag om dyrtidstillägg för våra landtdomare. Då nu regeringen icke begagnat sig af den utvägen, så borde man väl också vara tacksam därför. Något ovanligt är det att här höra påstås, det regeringen är för rask med att framkomma med reformer.

Jag kan icke underlåta att uttrycka min förundran öfver att Herr Clairfelt förenade sig i Grefve Posses reservation, som var den mest afvikande från hans motion. I densamma yttrar han nemligen på ett ställe: "Af hvad jag här ofvan yttrat rörande svårigheten att icke säga omöjligheten, af att under våra förhållanden upphäfva sportelsystemet, får icke dragas den slutsats, att jag godkänner det sätt, hvarpå detta system nu är hos oss tillämpadt". Sedan han sålunda talat om omöjligheten att taga bort sportlerna, biträder han nu ett förslag, som just går mest radikalt i det syftet. Det ser ut som om hans egentliga afsigt vore att slå ihjäl Kongl. Maj:ts proposition, det må nu ske på ena eller andra sättet. På samma sätt förhöll det sig äfven inom Utskottet, hvarest man framkom med fem eller sex olika förslag rörande sättet att afiiva den Kongl. propositionen.

Jag torde böra nämna, att då jag inom Utskottet i hufvudsakliga delar biträdt Kongl. Maj:ts förslag, så har jag också dermed frånträdt den särskilda reservation, som jag inom komitén afgifvit, utöfver den, som jag gemensamt med Herr Östergren derstädes afgifvit. Skiljaktigheten bestod endast deri, att Herr Östergren föreslog lönen till 4,500 R:dr för hvarje domare, under det att jag för min del ansåg densamma blifva tillräcklig med allenast 4,000 R:dr, då man i alla fall kom till de fastställda maximi- och minimi-beloppen 7,500 och 5,000 R:dr. Jag ville bestämma lönen till detta lägre belopp, med hänsyn till lönevilkoren för öfriga med domarena närmast jemförliga embetsmän. Och då man i Norge reglerat lönestaten för domarekorpsen på det sätt, att man bestämt det högsta lönebeloppet till 6,000 R:dr och det lägsta till 3,600 R:dr, så trodde jag att man, oaktadt jag påyrkade nämnde nedsättning, icke skulle kunna beskylla mig för njugghet. När jag nu frångått denna reservation, har jag gjort detta dels derföre, att jag funnit, det Riksdagen redan beviljat löneförhöjning åt flera tjänstemän, ty när jag ansåg att 4,000 R:dr vore nog, så kom jag just till detta belopp genom att

taga hänsyn till andra löner, men ännu mera derföre att jag var så angelägen om frågans framgång att, då jag såg att det förefunnnes större utsigt att få ett bifall till Kongl. Maj:ts förslag oförändradt, jag fann det vara bättre att förena mig i den af Herr Nils Larsson afgifna reservation.

Jag ber också att få erinra Herrarne om hvad den sannolika följden skall blifva, om vi bifalla Utskottets förslag eller Grefve Posses reservation, eller med andra ord, om vi afslå Kongl. Maj:ts proposition. Hvad som härvid ligger närmast till hands, kan icke blifva annat än att vi nödgas gifva dyrtidstillägg åt våra domare äfven nästa år. Det blir den sannolika följden. Inom Utskottet föllo rösterna lika i fråga om dyrtidstillägg för 1875, och det var genom den förseglade sedeln, som ett sådant dyrtidstillägg afslogs; men då Första Kammarens ledamöter inom Utskottet voro ense om, att dyrtidstillägg borde beviljas, tager jag för gifvet, att detta också skulle blifva Första Kammarens beslut och saken således gå till gemensam votering, och utgången är oviss, med den erfarenhet, vi hafva från senaste voteringarne. Om nu en del domare få en sådan löneförhöjning, så blifva de nog icke så angelägna att få igenom någon ny reglering, och följden bäraf blir åter den, att vi kunna få vänta åtskilliga år på en sådan reglering, men under tiden få betala ut dyrtidstillägg åt en stor del häradshöfdingar, under det att en mängd andra sitta med inkomster större än någon annan embetsmans i riket, med undantag måhända af statsråden.

Jag skulle också anse det vara illa af Riksdagen att afslå Kongl. Maj:ts proposition, då den, såsom man väl ej kan annat än medgifva, går i den riktning, som om icke alla åtminstone flertalet af landets befolkning önskar, nemligen sportlernas minska. Om vi på så svaga skäl, som Utskottet anført, afslå den Kongl. propositionen, vi som ju ständigt och jemt ropa på reformer inom embetsverken, så är det fara värdt, att regeringen skall finna det föga hugnande att framkomma med några nya förslag.

Somliga påstå, att, i fråga om sportlernas afskaffande, Kongl. Maj:t gått alltför långt under det andra deremot hysa en motsatt åsigt. Detta förhållande gifver mig anledning att antaga, det Kongl. Maj:t just funnit der den rätta medelvägen, ty emellan tvänne ytterligheter plägar ofta det rätta ligga, och i denna omständighet ser jag ett ytterligare skäl att antaga Kongl. Maj:ts förslag. Ingen skulle hellre än jag se, om man kunde få bort allt hvad sportler heter, blott någon kunde framlägga ett rimligt förslag, huru sådant skulle tillgå. Inom komiterade afhandlades detta ämne flera dagar, men vi kunde icke komma till något antagligt resultat. Den erfarenhet jag vunnit från riksdagarne är, att, när *något* godt erbjudes, man icke bör tillbakavisa det derföre, att man icke kan få allt på en gång. Det är väl skäl att taga det lilla som bjudes, än att stå qvar på samma ställe, och detta kan vinnas genom antagande af Herr Nils Larssons reservation, till hvilken jag alltså yrkar bifall.

Häruti instämde Herr *Lasse Jönsson*.

Herr Philipsson: Då man genomläser ingressen såväl till Kongl. Maj:ts proposition som till det af komiterade afgifna betänkande, så finner man deraf, att anledningen till den framställning, som skett, äfvensom ock till komiterades sammanträde varit att söka i den af Riksdagen den 13 Maj 1868 aflättna underdåniga skrifvelse. Hvad innehåller nu denna skrifvelse? Den innehåller, på sätt af statsrådsprotokollet inhemtas, en anhållan, "att Kongl. Maj:t måtte låta undersöka och utreda, om och på hvad sätt det nu med vissa tjänstebefattningar förenade aflöningsättet medelst expeditionslösen eller andra sportler skulle, till båtnad för det allmänna, kunna helt och hållet eller till någon del afskaffas". *Till båtnad för det allmänna*, detta har således varit utgångspunkten. Huruvida nu den Kongl. propositionen må antagas eller icke, anser jag således bero närmast derpå, huruvida de i densamma innefattade bestämmelser kunna anses lända det allmänna till båtnad eller icke. För min del kan jag icke finna att så är. Jag kan icke finna någon fördel för en part deri, att han får betala vissa expeditioner med stämpladt papper i stället för att såsom hitintills erlägga lösen direkt till domaren; icke undersöker parten, huruvida det är domaren eller staten, som tager lösen. Men deremot kan det icke nekas, att det skulle lända det allmänna till stor båtnad, derest sportelväsendet helt och hållet afskaffades. Komiterade hafva anfört så många och giltiga skäl härför, att föga eller intet kan dertill läggas, och å andra sidan äro de skäl, som blifvit anförda för sportlernas bibehållande, icke förtjenta af den ringaste uppmärksamhet; tvärtom äro de egnade att framkalla en helt och hållet oförtjent misstanke emot den svenska domarekorpsen, att denna korps skulle i sina embetsåtgöranden ledas af enskilda och själfviska bevekelsegrunder. Jag kan för min del icke förstå, huru komiterade kunnat framkomma med en sådan antydning, och huru de kunnat tillåta sig ytra, att en eller annan af i fråga varande embetsmän skulle behöfva denna sporre för att förmås fullgöra sina skyldigheter — och likväl har man frambållit, att detta vore en sak väl värd att tagas i öfvervägande!

Ingen må heller inbilla sig, såsom jag sett i någon tidning framkastadt, att afskaffandet af sportlerna skulle föranleda dertill, att hvilken som helst kostnadsfritt skulle kunna besvära en domare, huru mycket han behagade, uttaga hundraåtals stämningar af bara okynne eller begära gravationsbevis öfver sin nästas egendom af lutter nyfikenhet. Huru kan man tänka sig saken på sådant sätt? Icke skulle någon genom sportlernas afskaffande få mera än hitintills rätt att utan ersättning påkalla domarens åtgärd; hela skilnaden vore ju, att denna ersättning utginge i form af stämpladt papper. Det är tydligt att, om de svenska domarena ersättas med bestämd lön och erhålla bestämd godtgörelse för sina förvaltningskostnader, alla de belopp, som nu i form af lösen utgå från den enskilde till domaren, skola ersättas genom stämpladt papper, som domaren sedermera skall redovisa till staten, och just häri ligger, enligt min tanke, ett tvång, om sådant erfordrades, för domaren att fullgöra sina skyldigheter. Om nemligen domaren under årets lopp får uppbära lösen, emot skyldighet att vid årets slut för densamma redovisa, samt han med denna lösen skall bestrida kostnaderna för domsagans förvaltning, så får han ju just uppbära sin egen förvaltningskostnad, hvilket väl måtte vara

en tillräcklig sporre på hans verksamhet, ifall sådan behöfves. Domaren skulle på detta sätt hädanefter såsom hittills uppbära lösen; skilnaden blefve den, att han finge sin aflöning af staten, och att parten visste, att allt hvad han erlade vore en tribut till staten.

Det är visserligen sannt, att mången domare för det närvarande är klen afflönad i förhållande till andra, och att detta är en brist, som bör afhjelpas, så vidt möjligt är, men det är att märka, att Riksdagen i sin omförmälda skrifvelse utgått icke från denna synpunkt utan, såsom jag tagit mig friheten påpeka, från synpunkten af *det allmännas välnåd*. Här i Sverige likasom annorstädes finnas ju en mängd tjenstbefattningar, somliga med större, andra med mindre inkomster, men aldrig har man funnit det vara brist på sökande till de lägre aflönade befattningarne. På samma sätt med domare-tjensterna; alltid finnas de, som söka och åtnöja sig med ringare inkomster.

Sedan jag sålunda angifvit min ståndpunkt i denna fråga, och som i det närmaste sammanfaller med de åsichter Grefve Posse i sin reservation angifvit, så vill jag visa till hvilka förvecklingar ett antagande af Kongl. Maj:ts förslag skulle leda.

Det stora felet i detta förslag är, att förvaltningskostnaden, som skulle ersättas genom sportelbehållningen, blifvit beräknad med uteslutande afseende å närvarande förhållanden. Redan i detta sätt att se saken ligger, efter min uppfattning, ett stort misstag. Ty den stora utvecklig, vårt land i närvarande tid allt mer och mer går till mötes, medför för hvarje dag förändrade förhållanden. Tänk oss Norrland i denna stund och om 10 eller 20 år, då måhända jernvägar genomkorsa denna provins i alla riktningar! Tänk oss den stora sträckan emellan bergslagen och vestkusten, när den tilltänkta jernvägen emellan dessa landsändar en gång kommer till stånd! Huru skall icke rörelsen tillväxa, omsättningen och samfärdseln mångdubblas, och hvilka betydande omgestaltningar skola icke domarenas göromål i dessa orter undergå! Och dock hvilat detta Kongl. Maj:ts förslag uteslutande på de närvarande förhållandena. Sedan lönerna blifvit bestämda till lika belopp för alla, hafva sedermera äfven tjenstgöringspenningarne uppförts till fasta belopp, upptagna i Kongl. Maj:ts proposition till 200, 800, 1,900, 2,600, 3,000 R:dr etc.; med ett ord till siffror, uppställda af faktorer, helt och hållet tagna från de nuvarande förhållandena. Man ser nemligen af den reservation, som emot komiterades beslut afgifvits af en utaf dem, tillika en ärad ledamot af denna Kamare, och hvilken reservation blifvit af Kongl. Maj:t accepterad, att han för bestämmande af tjenstgöringspenningarnes belopp fäst at afseende å två omständigheter, nemligen dels domsagans folkrikhet, hvaraf mängden af bouppteckningar, förmynderskaps och andra ansökningsärenden samt storleken af förmyndarerotlar m. m. ansetts beroende, dels ock antalet af de i hvarje domsaga årligen afgjorda mål, hvilket antal han trots vara den säkraste måttstocken på en domsagas besvärlighet i förhållande till andra; och tillägger han: "I tjenstgöringspenningar har jag tillgodofört härads höfdingarne 10 R:dr för hvarje tusen af irnevånareantalet, 10 R:dr för hvarje brottmål af gröfre beskaffenhet och 5 R:dr för hvarje annat afgjort mål, criminielt eller civilt". Dessa äro faktorerna och efter dessa faktorer, som äro underkastade så högt väsentliga rubbningar och för-

ändringar, uträknas och bestämmas till siffran de belopp, som skola utgå. Härpå skall nu byggas en riksstat, en ordinarie stat, som sedermera, då densamma afser enskildas rätt, icke får i någon mån rubbas utan begge statsmakternas medgifvande. Kan detta vara riktigt? Skall det icke innefatta en stor orättvisa, då förhållandena i de olika domsagorna, såsom jag sökt visa, äro underkastade så högst betydliga förändringar.

Går jag nu till förvaltningskostnaderna, så blir saken ändå värre. Äfven dessa äro beräknade efter den närmast förflutna tiden, och man har gått ända derhän i enskildheter, att man ansett, att särskilda domare icke skola kunna åtnöjas med de nuvarande sportelinkomsterna till betäckande af förvaltningskostnaden, utan man har gifvit dessa särskilda fyllnadsbidrag, upptagna i Kongl. Maj:ts proposition, till domsagorna under Svea Hofrätt till ett sammanräknadt belopp af 8,100 R:dr samt för domsagorna under Göta Hofrätt till 1,700 R:dr. Och dock ligger det i sakens natur att äfven under vanliga förhållanden högst väsendtliga förändringar måste ega rum i afseende å dessa kostnader, och vida mera blir detta fallet under den starka utveckling, hvori vi nu äro stadde.

Hvad skall nu följden blifva af en sådan anordning? Hvad annat än att de domare, hvilkas sportler icke räcka till att betäcka förvaltningskostnaden, skola komma in till regeringen och begära fyllnadsbidrag. Och detta med fullkomlig befogenhet. Ty staten måste säga: vi hafva ansett, att förvaltningskostnaderna skola kunna betäckas af sportelinkomsterna; men då vi se, att vi misstagit oss, och vi måst taga tillskott ur er enskilda kassa, så måste vi ju ersätta er. Å andra sidan kan man vara förvissad att de, hvilkas sportler öfverstiga förvaltningskostnaden, icke skola bjuda staten att taga igen öfverskottet, och detta kan man icke heller förtänka dem. Således skall denna anordning medföra ständiga rubbningar, och jag vågar förutsäga, att ingen riksdag skall gå förbi utan ansökningar från häradshöfdingar om ersättning för förlidet års förvaltningskostnader.

Huru skola nu dessa olägenheter afhjelpas? Jag medgifver, att just på grund af omständigheternas föränderlighet en förändring måste kunna ega rum äfven i afseende å förvaltningskostnaderna, om denna ersättning utgår under rubriken *kontorshåll*; men skilnaden är, att denna förändring kan betraktas ur en mera objektiv synpunkt. Om staten säger till domaren att, med afseende å domsagans storlek, lönen skall bestämmas till så och så mycket, men derutöfver skall ni erhålla godtgörelse för dels resekostnader efter räkning eller andra grunder och dels kanslikostnader eller kontorshåll, till visst belopp efter antalet af personer, som kunna anses erforderliga, då kunna visserligen förändringar härutinnan påkallas, men deröfver kunna hofrätterna yttra sig, och man är icke så bunden, som annars blefve händelsen.

Vi skola dessutom noga ihågkomma, att, vid tillsättning af domsagor, allt sedan år 1840 det förbehåll blifvit gjordt, att innehaifvarne skola vara underkastade den reglering, som kan af statsmakterna föreskrivas. Vidtager man nu en positiv åtgärd och fastställer bestämda löner, så går det sedermera icke så lätt att underkasta lönerna en ny reglering, då har man bundit sig åtminstone för lång tid och det åtgår måhända en mansålder, innan nya reformer, om sådana erfordras, kunna vidtagas.

Detta är ett förhållande, som bör beaktas, och man bör derföre icke nu öfvergifva denna ståndpunkt, hvilket blefve händelsen, om frågan löstes på sätt Kongl. Maj:t föreslagit.

Man har velat afskräcka Kamraren från att göra hemställan om en ny undersökning genom förespegling, att vi, i så fall, till nästa riksdag skulle hafva att motse ansökningar om dyrtidstillägg för de svagast aflönade domarena; men jag kan icke förstå, huru man kan komma fram med en dylik supposition, när det gäller personer, hvilka icke hafva fasta löner — huru kan man tala om dyrtidstillägg för dem, hvilkas löner icke äro bestämda.

Jag är öfverens med den ärade talaren på stockholmsbänken att, om man gillar den princip, som här uttalats i fråga om sportelväsendet, tillräcklig utredning redan förefinnes, och jag kan derföre icke inse, hvartill det skulle tjena att nu begära ytterligare utredning; men då jag anser, att en reform i i fråga varande afseende bör gå i riktning af sportelsystemets totala afskaffande, och då Kongl. Maj:t för närvarande har under sin handläggning ett förslag om afskaffande af sportlerna för läns-staten, synes det mig bäst vara att vidtaga en sådan åtgärd, hvarigenom en möjlighet beredes att på en gång borttaga alla sportler. Detta mål synes mig bäst kunna vinnas, om Riksdagen såsom sitt beslut antager Grefve Posses reservation, som afser upphörande af *all* sportelinkomst, samt att härads-höfdingarnes lön måtte bestämmas i lön, tjenstgöringspenningar och "kontorshåll", hvilket senare ord jag tolkar icke såsom en rund siffra utan såsom en ersättning till domaren med afseende å det antal personer, som i förhållande till domsagens storlek och göromålens beskaffenhet må anses af nöden, och hvaröfver ju hofrätterna, såsom jag nämnt, kunde yttra sig. Jag vet mycket väl, att äfven emot detta förslag kunna göras anmärkningar, och de hafva icke heller uteblifvit; men, då jag anser det vara egnadt att leda till det mål, hvilket bör vara önskvärdt att ernå: sportelväsendets afskaffande, finner jag mig föranlåten att yrka bifall till Grefve Posses reservation.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Såsom synes af den till Utskottets betänkande fogade af Herr Nils Larsson afgifna reservation, deri äfven jag instämt, har jag icke kunnat biträda den mening, Utskottet uttalat. Visserligen är jag icke heller alldeles tillfreds med Kongl. Maj:ts proposition, då jag i fråga om sportelsystemet är af samma åsigt, som den Grefve Posse i sin reservation uttalat, eller att detta system helt och hållet borde försvinna, men det måste dock medgifvas, att Kongl. Maj:ts proposition går i den rätta riktningen, och att man sannolikt förr skall komma till målet genom antagande af denna än genom ett bifall till Grefve Posses reservation. Det är nemligen klart att då, genom Kongl. Maj:ts förslag, domarens inkomster genom sportler skulle komma att till så ansefliga belopp minskas, det icke finnes något skäl från deras sida att behålla detta system, och att vi således, om detta förslag antages, kunna påräkna deras villiga medverkan, under det att, såsom det för närvarande är stäldt med sportelväsendet, vi nödvändigtvis skola hafva dem till våra motståndare. Från denna synpunkt har jag biträdt det Kongl.

förslaget och tror, att vi genom antagande af detsamma, skola närma oss alltmer till sportelsystemets totala upphörande.

Man har velat skrämma oss med den farhågan att, om Kongl. Maj:ts förslag nu antages, det måhända icke skulle dröja länge, innan det komme framställningar från vederbörande domare om ökade löner, och att Kongl. Maj:t då af en eller annan anledning skulle kunna finna sig föranlåten att höja expeditionstaxan. Jag kan icke förstå, huru man kan tillåta sig att framkomma med en sådan förmodan, då Kongl. Maj:t i sin proposition tvärt om uttryckligen sagt att, för den händelse Riksdagen antager förslaget, Kongl. Maj:t vill göra nedsättning i expeditionstaxan. Det är således ett kontrakt, som Kongl. Maj:t ingått med Riksdagen, och jag kan icke tro, att Kongl. Maj:t skulle vilja ensidigt bryta en så beskaffad öfverenskommelse. Detta ligger för mig så klart, att det icke kan annat än på det högsta förvåna mig att höra en sådan misstanke uttalas inom denna Kammare.

Det förefaller mig besynnerligt om, sedan Riksdagen sjelf skrifvit till Kongl. Maj:t och anhållit om en utredning af det viktiga ämnet, Riksdagen nu, sedan Kongl. Maj:t aflåtit ett förslag, som onekligen går i den af Riksdagen antydda riktning, skulle neka sitt bifall till detta förslag. Man har talat om att Riksdagens skrifvelse ginge ut derpå, att det blifvande förslaget skulle lända det allmänna till båtнад. Ja, jag vågar påstå att, om detta förslag antages, det blir till båtнад för det allmänna; det skall hjälpa oss icke allenast till en god och förständig reglering af domarelönerna, utan det skall äfven bidraga till lösningen af den för vårt land viktiga frågan om lagfartsväsendet, derigenom att lösen för fastebref komme att nedsättas. Jag minnes rätt väl, hurusom vid sista riksdagen, då frågan om lagfartsväsendets ordnande förevar inom Lag-Utskottet, det just var domarena, som motsatte sig nedsättning af lösen för fastebref, derför att denna lösen i så väsendtlig grad bidrog till deras löneförmåner och härpå föll också hela frågan; och jag tror förhållandet skall blifva detsamma så länge nuvarande lösen för fastebref finnes kvar.

Man har sagt, att Kongl. Maj:ts proposition grundar sig på närvarande förhållanden, och förmenat att derigenom stor orättvisa skall ske. Jag vill fråga, huru det är möjligt att tänka på att grunda en beräkning med anspråk på något så här tillförlitlighet på andra förhållanden än de närvarande? Huru är det tänkbart att uppgöra en löne reglering för närvarande tid med beräkning af de förhållanden, som möjligen kunna inträda om 20 eller 30 år? För öfrigt om förhållandena skulle inom en nära framtid så mycket förändras som en ärad talare här antydt, om rättgångarnes antal och domarens göromål i öfrigt skulle ökas i så ofantlig grad, så har han ju, efter det föreliggande förslaget, om också icke stor inkomst af sportler, dock härigenom någon ersättning för sitt ökade besvär, då de föreslagna sportlerna, åtminstone i det närmaste, motsvara arbetet, och dessutom erhåller han tienstgöringspenningar och lön, hvarföre väl också något arbete bör kunna åstadkommas, ty domarena få väl ej anses berättigade till de föreslagna lönerna såsom en gåfva.

Hvad beträffar den farhåga, som uttalats, att domarena skulle komma till Riksdagen och begära löneförhöjning, så får jag säga, att denna farhåga ligger lika nära till hands, vare sig de aflönas med sportler eller

fast lön; ty ökas deras göromål och de anse sig hafva för liten lön, så komma de nog och begära löneförhöjning ändå. Man har sagt, att det vore en orimlighet att begära dyrtidstillägg för dem, som icke hafva fast lön, och att sådant icke gerna kunde komma i fråga. Jo, vi hafva ju här framför oss en reservation, deri, med anledning af Herr Clairfelts motion, det begäres löneförbättringar för de svagast aflönade härads-höfdingarne. Detta dyrtidstillägg har blifvit beviljadt af Första Kam-maren och det torde väl deraf visa sig, att det går an både att begära och erhålla så beskaffade löneförhöjningar. Och, mine Herrar, hvad be-visar detta anslag af 45,000 R:dr, som Första Kammaren i dag beviljat? Jo, det bevisar, efter min uppfattning af saken, att de som önska bifall till Utskottets förslag och sammanbundit detta med anslagsfrågan, velat gifva löneförbättring åt de svagast aflönade domarena för att göra dem nöjda, och således slippa få någon begäran från deras sida framställd om vidare lönereglering, hvarigenom de domare, som äro öfverflödigt aflönade, fortfarande skulle få sitta i orubbadt bo. Den reservant, som i Utskot-tet framställt detta förslag, har tydligen visat mig hvarthän det skulle leda, om Kongl. Maj:ts proposition nu icke bifölles, och jag har således icke ett ögonblick tvekat om, hvad jag skall i denna fråga göra, sedan denna reservation blifvit framställd och framför allt sedan Första Kam-maren nu äfven bifallit densamma.

Jag var i Utskottet af samma mening, som den Herr Liss Olof Lars-son uttalat inom komitén, eller att 4,000 R:dr skulle vara tillräckligt såsom fix lön, men då jag funnit att flertalet icke delar denna mening, och jag icke vill att frågan skall stanna för en sådan bagatell, har jag frångått denna åsigt och såsom synes, till alla delar instämt i Herr Nils Larssons reservation, till hvilken jag nu och yrkar bifall.

Herr Biesert: Flere af de föregående talarne hafva så sakrikt ytt-rat sig i denna fråga, att jag kan inskränka mig till att yrka afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Nils Larssons reservation och detta så mycket heldre som jag är öfvertygad, att han funnit en lycklig medelväg emellan två ytterligheter. Jag yrkar, som sagdt, bifall till Herr Nils Larssons reservation.

Herr Rylander: Jag har inom Utskottet icke kunnat dela den åsigt som Utskottet här uttalat. Det har här företett sig det rätt egna för-hållandet, att nästan samtliga Första Kammarrens ledamöter icke kunnat godkänna den Kongl. propositionen, under det deremot en stor del af Andra Kammarrens ledamöter lemnat sitt bifall till densamma. Det vill häraf synas som om den Kongl. propositionen stött många på liktor-narne, nemligen de bäst aflönade häradshöfdingarne, ty hos dem har vi-sat sig en rätt betydande öfverensstämmelse om att *undantaga* densamma.

Grefve Posse har sagt, att han vill hafva bort alla sportler. Det är visst möjligt, att detta icke är oriktigt, men jag tror det är lika försig-tigt att bibehålla dem. Jag fruktar att, om domaren icke får sin ersätt-ning direkt från parten, han möjligen icke alltid skall på det humana sätt som är önskligt, bemöta dem, som behöfva hans biträde. Jag bär all aktning för våra domare och vare det långt ifrån mig att vilja anty-

da någon farhåga, att de icke i allmänhet skulle visa ett humant beteende emot rättsökande, men lynnena äro olika och om också många bära sig hyggligt åt, så är det ingen säkerhet att alla göra det. Herr Philipsson har visserligen sagt att det vore en oförtjent misstanke emot domarekorpsen, att de skulle behöfva sportlerna såsom en sporre att samvetsgrannt och ordentligt fullgöra sina åligganden. Ja, jag uttalar icke heller någon misstanke emot denna korps i dess allmänhet, men jag säger, att äfven inom denna korps kunna finnas individer, som måhända icke äro alldeles rena från en sådan misstanke. Grefve Posse har erinrat, hurusom en domare utskrifvit en mängd utslag på obehörigt sätt och i Justitie-ombudsmannens berättelse till denna Riksdag sid. 8 kunna vi finna ännu ett exempel i denna väg. Häraf kan man finna, att domarekorpsen icke är så alldeles fri från klander. Jag anser att den Kongl. propositionen innebär full billighet och rättvisa, och derföre böra vi också, så framt vi älska rättvisan, bifalla densamma, och jag förenar mig derföre i den af Herr Nils Larsson afgifna reservation, till hvilken jag alltså yrkar bifall.

Herr Sjöberg: Det vill synas, mine Herrar, som om det ärade Sammansatta Utskottets uppfattning af den här i fråga varande saken i väsendtlig del skiljer sig ifrån den, som jag förmodar vara Kammarens, deri nemligen, att, så vidt jag kan finna af det sätt, hvarpå det Sammansatta Utskottet behandlat frågan, Utskottet ansett hela saken såsom mindre betydande och således velat på den kortaste eller genaste vägen komma ifrån densamma. Det förefaller mig annars, som om det ålegat Utskottet att något närmare angifva sina skäl, hvarföre, då det tydligen säger, att Kongl. Maj:ts förslag går i den rätta riktningen, Utskottet dock icke funnit anledning att tillstyrka detta förslag. Jag vågar också, lika med en ärad talare icke långt härifrån, antaga, att Utskottets utlåtande icke vunnit på den omständigheten, att i afgifvandet af detsamma äfven ledamöter ifrån det ärade Lag-Utskottet deltagit, likasom jag förenar mig med honom i den åsigten, att denna förstärkning icke varit så alldeles öfverensstämmande med grundlagens bud, och att ärendet hade bort behandlas endast af Sammansatt Stats- och Bevillnings-Utskott.

En talare framhöll nyss, huru nödigt det vid bedömande af denna fråga vore att rätt uppfatta hvad 1868 års Riksdag med sin skrifvelse till Kongl. Maj:ts åsyftat, och att detta skulle egentligen vara båtnad för det allmänna. Det torde icke heller kunna förnekas, att det skall lända till båtnad för det allmänna, om man reglerar häradshöfdingarnes aflöningsförhållanden på det lämpligaste sätt, man för det närvarande kan åstadkomma; jag vågar tro, att det ligger i samhällets välförstådda intresse att en så vigtig embetsmannakorps, som de svenska underdomarena, icke till stor del nödgas dragas med ekonomiska bekymmer, utan sättes i tillfälle att med friskt mod och kraft arbeta på fullgörande af sin vigtiga uppgift. Det är härvid alldeles icke nog, mine Herrar, att man har det nöjet att veta, att det finnes många häradshöfdingar, som kunna lefva i öfverflöd, då man å andra sidan eger den bestämda vissheten om, att andre, och desse ej få, stå nästan på gränsen af armod.

En värd talare, Stats-Utskottets ordförande — och, såsom vi finna af underskriften på utlåtandet, äfven det Sammansatta Utskottets —

sökte framhålla möjligheten af att derest Riksdagen nu bifölle Kongl. Maj:ts framställning, Kongl. Maj:t kunde framdeles af en eller annan anledning finna för godt att höja expeditionstaxan i de delar, som, under förutsättning af ett sådant bifall, skulle, enligt Kongl. Maj:ts eget förslag, komma att nedsättas. Jag må säga, att det synes mig vara en temligen ogrundad uppfattning af hvad Kongl. Maj:t med det ifrågavarande förslaget åsyftat; jag är för min del fullkomligt lugn i detta afseende och, då jag icke kan frukta något sådant från den ärade talaren sjelf, derest en slik frågas afgörande blefve af honom mer eller mindre beroende, tror jag mig icke behöfva befara det från någon annan.

Man har yttrat — och jag vill påminna mig, att den ärade talare, jag sist nämnde, äfven framhållit denna omständighet — att man borde söka vinna en utredning af frågan, som vore så till vida fullständig, att den stödde aflöningen jemväl på de i de särskilda domsagorna i allmänhet förekommande målens mer eller mindre omfattande beskaffenhet. Men huru vore det väl möjligt att åstadkomma en sådan utredning? Äfven med antagande, att man skulle uppdraga åt kringresande kommissarier att genom undersökning af domböckerna i de särskilda domsagorna, utrona, så vidt ske kunde, förhållandet i berörda afseende, under en viss tid, huru skulle man väl kunna på en så beskaffad undersökning grunda en beräkning, som vore af något värde ens för den närmaste framtiden? En domsaga, der göromålen ena året äro jemförelsevis lindriga, kan lätt nog i följd af nya och förändrade förhållanden det andra året få sitt arbete betydligt förökadt, och tvärtom; sådant är ej så alldeles ovanligt, och det torde derföre blifva ytterst vanskligt att på sådana föränderliga förhållanden grunda en endast något så när tillfällig beräkning.

De föregående talarne, och i synnerhet den förste, hafva närmare angifvit grunderna för Kongl. Maj:ts förslag, och jag bör icke nu upptaga Kammarens tid med att säga något, som förut är sagdt; men jag anhåller dock, att få fästa mig vid en omständighet, som äfven förut blifvit berörd, men som nog kan behöfva omnämnas ännu en gång, den nemligen, att Utskottets förslag, enligt min uppfattning, är mindre lyckadt derutinnan att detsamma på temligen sväfvande grunder innefattar hemställan om en ytterligare utredning af frågan och om hofrättens hörande, innan Kongl. Maj:t framkommer med förnyad framställning i ämnet. Hvad man nu skulle vinna genom en förnyad utredning är för mig mycket svårt att fatta. Man skulle otvifvelaktigt, möjligen med en eller annan afvikelse utan någon betydighet, komma till samma resultat som det hvilket innefattas i de af Kongl. Maj:t utsedda komiterades betänkande. Jag vill dock mindre fästa mig dervid än vid den omständigheten, att man skulle begära hofrättens hörande, det vill med andra ord säga, att man skulle begära yttrande af myndigheter, som icke med skäl kunna såsom sådana anses i det ämnet sakkunniga. Jag vågar antaga, att hvarenda hofrättsledamot skall gifva mig rätt deri, att saken icke skulle vinna något genom hofrätternas yttrande. Skulle en sådan åtgärd möjligen kunna leda till något godt resultat, så borde väl af de enskilda hofrätterna utses delegerade, som finge gemensamt sig utlåta, men att begära yttrande från tre centrala myndigheter, hvilkas uttalanden antagligen komme att utfalla olika, detta förefaller mig sannerligen till den

grad opraktiskt, att, då det Sammansatta Utskottet kunnat framkomma med ett sådant förslag, det nästan vill synas som om meningen varit, att det skulle låta någonting, men att man egentligen önskat att få hela saken till obestämd framtid undanskjuten. Ty hvad man här begär, eller "att Kongl. Maj:t ville, efter vidare utredning af frågan och sedan hofrätterna blifvit hörde, till nästa Riksdag inkomma med förnyad framställning i ämnet", detta är helt enkelt en omöjlighet. Skola hofrätterna höras, lär det väl ej vara att hoppas, att ett nytt förslag skall kunna framläggas för nästa Riksdag.

Jag skall sluta med en kort anmärkning i afseende å det af Utskottets ärade ordförande i en reservation framställda förslag, eller om önskvärdheten af, att all sportelinkomst må upphöra, och häradshöfdingarnes aflöning bestämmas i lön, tjänstgöringspenningar och hvad som blifvit benämndt kontorshåll. Lika med den ärade ordföranden och en talare, som här nyss hade ordet, är äfven jag af den åsigt, att det vore önskligt om sportelväsendet kunde helt och hållet upphöra; men jag föreställer mig, att detta för närvarande är en omöjlighet, och det synes mig därför, att Kongl. Maj:t och komiterade i förevarande fall funnit den rätta medelvägen, i fråga om hvad som i detta hänseende må anses billigt och lämpligt. Den ärade reservanten äfvensom den talare, jag nyss antydde, hafva påstått, att det nyss omnämnda förslaget skulle ega ett bestämdt företräde framför Kongl. Maj:ts, men ett sådant påstående synes mig icke hållbart. Om, såsom detta förslag innehåller, all sportelinkomst borde upphöra, skulle väl i utbyte för denna, häradshöfdingarne tilläggas ersättning för det så kallade kontorshållet, men svårigheten, om icke omöjligheten, att för beräklandet af detta utfinna några säkra grunder, torde lätteligen inses, och att bestämma aflöningsförmånerna i fasta penningebelopp utan afseende å den föränderliga förvaltningskostnaden, vore ju också en orimlighet.

Jag föreställer mig således, så vidt jag kunnat finna, att för det närvarande alla skäl tala för bifall för Kongl. Maj:ts förslag. Någon nämnvärd uppoffring från statsverkets sida kommer genom detsamma antagande icke att ega rum; det förenar i väsendtlig mån de fördelar, man sökt vinna genom att så vidt möjligt inskränka sportelsystemet, enär genom detta förslag de egentliga sportlerna begränsas till en enkel ersättning för det materiela besväret med expeditioners utskrifvande och så vidare, och i detta afseende anser jag Kongl. Maj:ts förslag ega ett väsendtligt företräde framför den ärade ordförandens, ja, så väsendtligt att, om jag i denna stund skulle nödgas välja endast emellan dessa båda förslag, jag icke ett enda ögonblick skulle tveka i valet.

Jag instämmer således med dem, som yrka bifall till Herr Nils Larssons reservation.

Herr Carl Ifvarsson: För min del får jag tillstå, att jag hvarken är belåten med den Kongl. propositionen eller med någotdera af de förslag, som blifvit framställda i reservationerna. Helst skulle jag önskat, om ärendet kunnat återremitteras till förnyad behandling, men så nära Riksdagens slut torde sådant icke lämpligen gå för sig, utan står jag derföre i valet emellan de olika meningar, som här uttalats.

Hvad den Kongl. propositionen beträffar, så anser jag densamma gå i den rätta riktningen, men tror dock, att sportelväsendet kunnat och bort inskränkas i väsendtligare mån, än som deri föreslagits. Detta är en omständighet, som talar emot detta förslag. En annan anmärkning, som redan blifvit påpekad och äfven motsagd, är den, att, då Kongl. Maj:t visserligen förklarar, att en förändring skall vidtagas i expeditionstaxan, Kongl. Maj:t likväl icke ställt frågorna så att de bero, den ena af den andra. Detta anser jag vara en stor och vigtig anmärkning mot den Kongl. propositionen; ty löneregleringen bör väl vara beroende af både Kongl. Maj:t och Riksdagen, och detta hade blifvit förhållandet, om löneregleringsfrågan sammanbundits med frågan om förändringar i expeditionstaxan.

Emot Grefve Posses reservation skulle jag icke hafva något att anmärka, om jag kunde anse, att den vore fullt praktisk, men jag tror det icke, ty jag kan icke föreställa mig en möjlighet af, att helt och hållet afskaffa alla sportler. Det förefaller mig åtminstone som om det icke vore lämpligt att borttaga sportlerna i fråga t. ex. om gravationsbevis, och jag tror derföre icke, som sagdt, att förslaget kan praktiskt genomföras.

Emot Utskottets förslag kan också med skäl anmärkas, att det icke tjänar till mycket att hofrätterna höras i frågan, men detta förslag har dock den fördelen med sig, att det afser uppskof till ett annat år, och då ingenting kan vinnas genom en återremiss, så synes mig, som sagdt, Utskottets förslag vara det mest antagliga.

Under alla omständigheter synes det mig alldeles nödigt, att antingen sportelväsendet helt och hållet afskaffas, och staten bestrider alla kostnader för domsagornas förvaltning eller ock att frågan om nedsättning i expeditionstaxan sammanbindes med regleringsfrågan, så att icke ändring i den förra kan göras ensidigt af den ena statsmakten utan den andras hörande. Intill det detta sker kan jag icke gifva min röst till någotdera förslaget i annan mening än att vinna uppskof, och då jag tror, att Utskottets förslag, såsom i sig sjelft oskyldigt, kan lämpa sig derför, så får jag yrka bifall till detta förslag, i förhoppning att, då frågan återkommer, vi skola kunna få motse ett bättre utarbetadt förslag.

Herr Statsrådet Bergström: Utskottets ordförande anförde såsom skäl för afslag å Kongl. Maj:ts proposition att, om en reglering, sådan som Kongl. Maj:t föreslagit, med bibehållande af sportlerna såsom vederlag för de med domsageförvaltningen förenade kostnader, komme till stånd, så skulle det stå Kongl. Maj:t fritt att höja expeditionslösen, och detta skäl har af en annan ledamot af Utskottet blifvit upprepadt. Då jag anser det vara en moralisk omöjlighet, att regeringen, derest Kongl. Maj:ts förslag kommer till stånd, skulle ensidigt höja expeditionslösen, har jag velat kraftigt uttala detta, så mycket hellre som frågor om ändringar i expeditionstaxan bero på Civil-departementets föredragning. Det ligger i sakens natur, att sportlerna, såsom, enligt Kongl. Maj:ts förslag, afsedda att utgöra ersättning för utskrift och andra förvaltningskostnader, icke kunna anses vara för all framtid bestämda, men jag tror mig kunna försäkra, att någon ändring i expeditionstaxan aldrig kommer att af nå-

gon svensk regering vidtagas utan *båda* statsmakternas beslut. På grund häraf torde det anförda skälet mot Kongl. Maj:ts förslag kunna anses till alla delar hafva förfallit.

Den skriftliga uppfattningen af detta mitt yttrande kommer icke att af mig justeras.

Herr Clairfelt: Då vinden i Kammaren tyckes blåsa derhän, att Kongl. Maj:ts proposition bifalles, anser jag mig skyldig påpeka, att, om densamma obetingadt antages, en ytterligare orättvisa kommer att begås mot häradshöfdingarne i afseende på deras boställen. Kongl. Maj:t har nemligen föreslagit, att vederbörande häradshöfdingar skulle afträda sina boställen redan den 14 Mars 1876, då deremot innehafvare af militieboställen, enligt hvad Chefen för Landtförsvars-departementet föreslagit, icke skulle afträda dessa förr än den 14 Mars 1877, enär förstbemälda statsråd antagit, hvad äfven Riksdagen godkänt eller att uppsägningen icke kunde eller borde beräknas hafva skett förr än efter den 1 Januari 1875. Häradshöfdingarne skulle således genom den af Kongl. Maj:t föreslagna regleringen drabbas hårdare än innehafvarne af militieboställen, hvilket måste vara orättvist. Här har mycket talats om, att häradshöfdingarne, enligt villkoren i deras fullmakter, skulle vara skyldiga underkasta sig en blifvande löneroglering, och denna har nu i tretio år hängt som ett Damoclessvärd öfver deras hufvuden. Jag vill anföra ett fall, der Kongl. Maj:ts förslag, derest det antages, skulle medföra en orättvisa äfven i detta fall. Häradshöfdingen i Torna, Bara och Harjagers häraders domsaga erhöi den 23 Januari 1846 fullmakt på sin tienst, och i denna stod att han egde åtnjuta den lön och de öfriga förmåner samma tienst, enligt stat och författningar då tillkomme, *”intill dess, i anledning af väckt fråga om förändrad löneroglering för domare och ny fördelning af domsagorna, löneförmånerna framdeles kunna blifva annorlunda bestämda, då de komma att i enlighet dermed utgå”*. Den 25 November 1851 aflät Kongl. Maj:t bref till Statskontoret angående roglering af domsagorna i Malmöhus län, deribland de sex domsagor, hvaraf nämnde län i framtiden skulle komma att bestå, nämnes *”Torna och Bara häraders med bostället Stora Råby och hel lön”*, och vidare heter det i slutet: *”och vilja vi detta vårt nådiga beslut, i hvad det afser roglering af löneförmånerna, som åtfölja häradshöfdingetjenserna i ofvannämnde domsagor, Eder till kænndom och underdånig efterrättelse meddela”*. Kongl. Maj:t har således en gång reglerat ifrågavarande häradshöfdings lön; nu ifrågasättes en ny roglering och så kan det gå undan för undan, hvilket visar riktigheten af min åsigt, att roglering endast bör ske, när domsagorna ombyta innehafvare. I den orättvisa, jag nu påpekat, ligger för mig ett ytterligare skäl att yrka afslag å Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Anders Johansson: Då ingen lär kunna förneka, att häradshöfdingarnes nuvarande aflöningsätt är föräldratt och orättvist, och då Kongl. Maj:ts förslag afser förbättring i detsamma samt någon tillförlitligare utredning af frågan icke lærer kunna vinnas genom hof-

rätternas hörande, yrkar jag afslag å Utskottets hemställan och bifall till Herr Nils Larssons reservation.

Herr Östergren: Då flere af Kammarens ledamöter ogillat löne-regleringsförslaget på den grund, att icke alla med häradshöfdingebefattningarne förenade sportler skulle afskaffas, ber jag att i anledning deraf få yttra några ord. En af de föregående talarne, Herr Philipsson, har, då han citerade 1868 års Riksdags underdåniga skrifvelse i ämnet, påstått, att Riksdagen skulle hafva hos Kongl. Maj:t gjort framställning derom, att sportelsystemet måtte *i allo* afskaffas. Jag tror att den ärade talarens uppfattning af nämnda skrifvelses innehåll icke är den rätta, ty Riksdagen anholder i densamma, att Kongl. Maj:t täcktes låta undersöka och utreda om och på hvad sätt det nu med vissa tjenstebefattningar förenade aflöningssättet medelst expeditionslösen eller andra sportler skulle kunna "*helt och hållet eller till någon del* afskaffas"; och denna begäran afser dessutom endast det fall, att sådant kunde ske "*till båtnad för det allmänna*". Jag ber att få fästa mig härvid och vill anföra några skäl, hvarföre jag anser att sportlernas *totala* afskaffande just nu icke skulle vara till båtnad för det allmänna. Jag är ej någon vän af sportelsystemet i allmänhet, utan går gerna in på detsammans afskaffande, när sådant utan någon betydligare uppoffring från det allmännas sida kan ske; men hvad särskildt beträffar sportler såsom aflöning åt häradshöfdingarne, så bör man besinna, att desse embetsmäns verksamhet betydligt skiljer sig från andra tjenstemäns. Häradshöfdingarne hafva nemligen sitt arbete, så att säga, på entreprenad; de måste inom viss bestämd tid utarbete allt hvad till deras tjänst hörer, antingen detta är mycket eller litet; och räcka ej deras egna krafter till, äro de nödsakade att anlita andras biträde för att bringa arbetet till slut. Om nu sportlerna helt och hållet afskaffades och ersattes dels med lön och tjänstgöringspenningar, dels ock med hvad man kallat kontorsunderhåll, så måste detta sistnämnda sättas mycket högt, derest häradshöfdingarne ej skulle lida förlust. Jag antager, att kontorsunderhållet för en häradshöfding bestämdes till 3,000 kronor, och att hans göromål derefter ökades med 25 å 30 procent, hvilket visst icke är ovanligt. Han finge då ej ökad inkomst, ehuru han måste skaffa sig mera biträde än han förut haft, och följdén häraf blefve, att han nödgades af lönen och tjänstgöringspenningarne afstå hvad som erfordrades för att aflöna biträdena, så att hans behållna inkomst minskades, då arbetet ökades, hvilket väl måste anses obilligt, enär lönen bör motsvara arbetet. För att förekomma sådan obillighet, blefve det alltså nödvändigt att bestämma kontorsunderhållet till så högt belopp, att häradshöfdingarne icke något år komme att lida förlust, men härigenom ökades också utgifterna för statsverket. Det finnes äfven en annan omständighet, som gör, att svårigheter möta för totalt afskaffande af sportler såsom aflöning åt häradshöfdingarne. Statsverket hemtar en icke obetydlig del af sina inkomster från stämpelpappersafgifterna, hvilka på landet uppbäras och redovisas af häradshöfdingarne. Denna uppbörd är för närvarande ej underkastad annan kontroll än den som utöfvas i hvarje hofrätt af en dertill förordnad

förordnad tjänsteman, hvilken dock blott granskar, huruvida de till de s. k. småprotokollen hörande handlingar blifvit försedda med stämpelpapper till vederbörligt belopp. Deremot finnes icke någon kontroll derå, att domaren låter utskrifva de expeditioner, som enligt lag skola utskrifvas å stämplat papper. Någon dylik kontroll är ej heller erforderlig, ty, såsom det nu är stäldt, ligger det i domarens eget intresse att i detta fall bevaka statens fördel. Om man deremot afskaffade all expeditionslösen, så skulle domaren genom aflöningssättet komma i frestelse att utskrifva så litet som möjligt, ty i samma mån expeditionernas antal minskades, i samma mån minskades också hans utgifter i och för deras utskrifvande, och han finge mera i behåll af kontorsunderhållet. Följaktligen blefve det nödvändigt att införa kontroll i detta afseende, hvilket, såsom föranledande en ny utgift, icke kunde vara "till båtnad för det allmänna".

Nu omnämnda omständigheter hafva bestämt mig för att till en del bibehålla sportler.

Om jag rätt uppfattat Herr Grefve Posses mening, så tyckes han vara af den tanken, att en reglering af häradshöfdingarnes löneförmåner ej borde ske förr än i sammanhang med en fullständig omorganisation af underdomstolarne på landet. Jag fruktar att i sådant fall löne regleringen skulle komma att uppskjutas till en ganska långt aflägsen framtid. I mitt första anförande i denna fråga fästade jag uppmärksamheten derå, att alla de domare, hvilkas fullmakter blifvit utfärdade före år 1840, icke äro skyldige att underkasta sig omreglering af de utaf dem innehafvande domsagor. Enahanda är förhållandet med de häradshöfdingar, hvilka under åren 1860—1867 erhållit fullmakt på sina häradshöfdingebeställningar. Antalet af de domare, som icke äro skyldige att underkasta sig rubbning i domsagans territorium, uppgår till icke mindre än 56. Jag tror således att ganska lång tid hinner förflyta, innan domstolarnes omorganisation kan fullständigt genomföras.

Medan jag har ordet, anhåller jag att få bemöta några af Herr Clairfelt emot förslaget framställda anmärkningar. Bland annat anmärkte han, att det ärende, hvarom den Kongl. propositionen handlar, icke skulle blifvit grundlagsenligt behandladt, enär hofrätterna icke, enligt 10 § Regeringsformen, blifvit öfver förslaget hörda. Sagde paragraf har följande lydelse: "Innan ärendena hos Konungen i Stats-Rådet föredragas, skola de, genom nödiga upplysningars inhemtande från vederbörande embetsverk, af den Föredragande beredas". Jag påstår, att de i denna paragraf gifna föreskrifter blifvit vid ärendets behandling iakttagna, "nödiga upplysningar" i frågan hafva infordrats från alla häradshöfdingar och alla tre hofrätterna, hvarjemte i fråga om häradshöfdingebostälLENs indragning så väl Kammarkollegium som Hofrätterna blifvit hörda. Anmärkaren synes fordra, att vederbörande myndigheter skulle hörts öfver det tillstyrkande, Konungens rådgifvare vid ärendets föredragning gjort, men en sådan fordran har naturligtvis intet stöd i grundlagen.

I sitt senaste anförande har Herr Clairfelt vidare anmärkt, att häradshöfdingarne skulle lida en orättvisa derigenom, att tiden för deras bostälLERNs afträädande till statsverket blifvit föreslagen till den 14 Mars 1876 i stället för den 14 Mars 1877. Den i den Kongl. propositionen

sålunda gjorda tidsbestämning hvilat naturligtvis på den förutsättningen, att Riksdagen skulle redan nu godkänna förslaget och häradshöfdingarne sålunda kunna uppsägas före Thomedag, den 21 December innevarande år. Sker detta, så eger boställsinnehafvaren, enligt 16 kap. 5 § Jordabalken, sitta kvar hela det följande året eller år 1875 och på det andra eller 1876 "till fjortonde dagen i Mars månad", eller just den af Kongl. Maj:t bestämda afträdesdagen. Herr Clairfelts anmärkning lär stödja sig på den åsigten, att häradshöfdingarne icke skulle kunna anses uppsagde förr än den nya löneregleringen inträdt, och att då sådant, i händelse regleringsförslaget antoges, icke skulle komma att ega rum förr än den 1 Januari 1875, uppsägningstiden ock borde räknas först från nämnda dag. Denna åsigt är dock ej riktig, ty den saknar allt stöd af lag. Uti sin motion har Herr Clairfelt gjort enahanda anmärkning. Han har emellertid ej närmare utvecklats densamma, än mindre bevisat densammans befogenhet, utan har han endast mot Konungens rådgifvare riktat den beskyllning, att de skulle hafva, beträffande fardagsrätt, afgifvit olika råd i tvänne likartade ärenden. Herr Clairfelt har härvid syftat på det förevarande ärendet och frågan om inlösen af militärbefälets rätt till fardagsår. Jag tror dock att den ärade talaren misstagit sig, ty dessa frågor äro ej af samma natur. I nu föreliggande fråga skulle bestämmas, huru lång tid de häradshöfdingar, som innehafva boställen, borde ega rätt att enligt lag sitta kvar vid desamma; i den andra frågan åter gällde det ett anslag af 2,000,000 kronor för att ackordsvis inlösa militärbefälets fardagsrätt till de af dem innehafvande boställen. Då det ju kan inträffa att en officer, sedan han blifvit utnämnd till annan tjänst eller tagit afsked, kan enligt lag få sitta vid bostället kvar så länge att han deraf får hemta två skördar, och det ansågs angeläget att förmå det med boställen försedda militärbefälet att allmänt afstå från rättigheten till fardagsår, så är det naturligt att Kongl. Maj:t måste bjuda desse officerare så mycket i ersättning, att de ej kunna säga nej, eller det högsta de kunna begära, nemligen ersättning för två år; men häraf följer ingalunda att militärbefälet ansetts vara lagligen berättigadt till två fardagsår. De af den ärade talaren med hvarandra sammanställda begge frågorna äro således af helt olika beskaffenhet.

Till ytterligare belysning af denna fråga kan jag hänvisa till tjogetals prejudikat. Det torde icke vara Kammarens ledamöter obekant, att landtstatstjenstemännens boställen kunna indragas äfven under innehafvarnes tjänstetid, när de anmäla sin önskan att få till statsverket afträda boställen. De af Konung och Riksdag såsom godtgörelse härför bestämda förmåner bestå i ersättning för boställsafkastning och i hyresersättning. Huru är nu afträdestiden för dessa boställen bestämd? Jo, i alla de Kongl. expeditioner, som i detta ämne redan utgifvits, bestämmas lika, att boställena skola afträdas den 14 Mars året näst efter det, från hvars början boställsinnehafvaren kommit i åtnjutande af förenämnda ersättning. Samma förhållande eger följaktligen rum i afseende å nyssnämnda och nu ifrågakvarande boställen. Den nya löneregleringen för häradshöfdingarne skulle, om detta förslag antages, inträda den 1 Januari 1875, och dagen för boställenas afträdande blir således den 14 Mars 1876. Man kan följaktligen icke med fog påstå, att någon orättvisa blifvit mot

häradshöfdingarne begången eller att de i afseende på tiden för boställes afträdande till statsverket försatts i en mindre fördelaktig ställning än andre af mig nu exempelvis anförde tjänstemän.

Herr Clairfelt har sökt visa, att i ett angifvet fall en orättvisa skulle begås emot en häradshöfding, i händelse Kongl. Maj:ts förslag blefve af Riksdagen antaget. Jag tror dock ej att af honom åberopade fullmakt och Kongl. bref stå i strid med hvarandra. Nämnda fullmakt innehåller nemligen, att den utnämnde häradshöfdingen är skyldig att underkasta sig förändrad reglering af löneförmånerna i allmänhet; men denna reglering kan icke anses *fullbordad* genom det åberopade Kongl. brefvet; hvilket, om jag fattade rätt, handlade endast om den obetydliga på stat uppförda kontanta lönen.

Något vidare har jag icke att i frågan tillägga.

Herr Ivar Månsson: Herr Talman, mine Herrar! Under den långa diskussion, som nu förts i denna fråga, har jag ej hört någon talare vitsorda det nuvarande aflönings sättet för häradshöfdingarne; allmänna meningen måste sålunda vara den, att en reglering häraf måste vidtagas. Dock vill det för mig synas, som om de talare, hvilka hyst betänkligheter emot Kongl. Maj:ts proposition och vilja för den skull hafva frågan uppskjuten, i sjelfva verket ej önska densammans lösning.

Herr Grefve Posse har som skäl för ett uppskof föreslagit sportel-systemets afskaffande i sin helhet. Detta skäl kan visserligen synas talande och effektivt, då man i allmänhet önskar ett sådant mål, men för min del tror jag ej det är fullt lämpligt att taga ett så stort steg på en gång, då helt tydligt ett vida större statsanslag skulle erfordras och jag dessutom anser, att de som anlita domstolarne böra i någon mån bidra till arbetskostnaderna.

Äfvenså har framhållits som skäl för ett uppskof, att förvaltningskostnaderna och tjänstgöringspenningarne för de särskilda domsagorna ej skulle vara fullt tillförlitligt beräknade och att för den skull hofrätterna borde härom lemna uppgifter. Då emellertid Kongl. Maj:t redan lär hafva hört hofrätterna och komiterade erhållit uppgifter från domarena i hela landet och noga granskat och jemfört dessa samt, efter hvad ett par komitéledamöter här upplyst om, gjort de ändringar deri, som ansetts nödiga, så tror jag ej detta vara något giltigt skäl för sakens uppskof, utan vill på det allvarligaste yrka bifall till Nils Larsons reservation. Till denna senare anser jag det nu vara så mycket mera nödvändigt, att denna Kammare lemnar sitt bifall, då nemligen Första Kammaren beslutat en skrifvelse till Kongl. Maj:t, men på samma gång beviljat ett anslag af 45,000 kronor att ställas till Kongl. Maj:ts disposition att användas för de minst aflönade häradshöfdingarne, och i fall denna Kammarer antager Grefve Posses reservation, komma sålunda endast de 45,000 kronorna under gemensam votering samt lära säkert i en sådan blifva beviljade, då frågan är, enligt min tanke, för en lång tid undanskjuten. Om vi deremot antaga Nils Larsons reservation, kommer gemensam votering att ega rum emellan denna och Första Kammarens förslag, då jag hoppas den förre blir Riksdagens beslut.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats dels bifall till Utskottets hemställan och dels afslag derå samt bifall i stället till de olika förslag, som Grefve Posse och Herr Nils Larson i sina rörande denna punkt afgifna, vid utlåtandet fogade reservationer framställt. Herr Talmannen gaf propositioner, i enlighet med dessa yrkanden, och förklarade svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till Herr Nils Larsons förslag. Votering blef emellertid begärd, i anledning hvaraf, och sedan till kontraproposition antagits deras mening, som yrkat bifall till Grefve Posses förslag, en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som vill, att Kammaren, beträffande 1:sta punkten i Sammansatta Stats-, Bevillnings- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, måtte, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del besluta: "att Riksdagen, med vilkor, att häradshöfding ej i följd af löneregleringen erhåller större pensionsrätt än han förut kan hafva egt, bifaller Kongl. Maj:ts förslag",

röstas ja;

Den, det ej vill,

röstas nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del beslutit:

"att Riksdagen, med förklarande, att Kongl. Maj:ts proposition icke kunnat bifallas, till Kongl. Maj:t aflåter underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes till nästa Riksdag aflåta nådigt förslag till sådan reglering af häradshöfdingarnes aflöning att, med indragning af boställen, så vidt sådant utan förnärmande af innehafvarnes rätt kan ske, samt upphörande af *all* sportelinkomst, häradshöfdingarnes aflöning måtte bestämmas i lön, tjenstgöringspenningar och kontorshåll".

Omröstningen företogs och utföll med 127 ja mot 34 nej; i följd hvaraf Kammaren fattat beslut enligt ja-propositionen.

Som tiden nu var långt framskriden, uppsköts föredragningen af öfriga punkter i detta utlåtande till eftermiddagens sammanträde.

Kammarens ledamöter åtskildes klockan $\frac{3}{4}$ 3 e. m., men sammanträdde åter

Kl. 7 e. m.

§ 12.

Fortsattes behandlingen af Sammansatta Stats-, Bevillnings- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 2, och blefvo dervid Utskottets hemställanden i

2:dra och 3:dje punkterna.

Af Kammaren bifallna.

I afseende på *4:de punkten* anförde

Herr Nils Larson: Då den förutsättning, Utskottet här haft, nu icke inträffat, enär denna Kammare ej antagit Utskottets förslag, ber jag få hemställa, att Kammaren må godkänna hvad Kongl. Maj:t i Dess nådiga proposition, angående statsverkets tillstånd och behof föreslagit i afseende å de utgiftsposter, som af Utskottet vid denna punkt omförmälas.

Vidare yttrades ej. Kammaren biföll Herr Nils Larsons nu gjorda yrkande och hade således godkänt Kongl. Maj:ts, uti Dess nådiga proposition angående statsverkets tillstånd och behof framställda, i förevarande punkt omförmälda förslag.

§ 13.

Föredrogos och biföllos Stats-Utskottets nedannämnda memorial och utlåtanden:

N:o 78, angående bestämmande af aflöningen för justitie-ombudsmannen och de vid hans expedition anställda tjenstemän;

N:o 80, med anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående kostnader för Nora—Carlskoga jernvägs anslutning till nordvestra stambanan; samt

N:o 81, angående väckt motion om upphörande af den i Skåne, Halland och Blekinge nu utgående helgonskyld m. m.

§ 14.

Vid föredragning dernäst af Stats-Utskottets utlåtande N:o 82, i anledning af väckt motion, i fråga om rättighet för tjensteman, som blifvit

till riksdagsman utsedd, att af statens medel erhålla godtgörelse för bekostande af vikaries aföning, yttrade motionären

Herr Törnfeldt: Jag har icke blifvit klokare af den knapphändiga utskottsmajoritetens svaga, tarfliga och, jag vill tillägga, mystiska motive-ring för afslag å min motion. Jag får för den skull å min sida också yrka afslag å Stats-Utskottets förevarande hemställan och bifall till den reservation, som afgifvits af halva antalet af Stats-Utskottets ledamöter, anhållande jag vördsamt hos Herr Talmannen om proposition i sådan syftning.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr Talmannen framställde först proposition på bifall till Utskottets hemställan och derefter på Herr Törnfeldts yrkande, att samma hemställan måtte afslås och i stället det förslag antagas, som blifvit framlagdt i den vid utlåtandet fogade reservationen; och som den senare propositionen besvarades med öfvervägande ja, hade Kammaren alltså, i öfverensstämmelse med nyssberörda reservation, beslutit att embets- och tjänsteman, som blifver till riksdagsman vald, skall vara skyldig att under den tid, han vid riksdagen sig uppehåller, sjelf bekosta sin vikaries aflönande samt att någon godtgörelse af statsmedel till följd deraf icke må för sådant ändamål användas.

§ 15.

Föredrogs Särskilda Utskottets utlåtande N:o 3, angående reglering af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel i vissa delar.

1:sta punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

2:dra punkten.

I anledning af Utskottets under *litt. a* framställda förslag anförde:

Herr Per Nilsson i Kulhult: Med åberopande af den reservation, som vid denna punkt afgifvits af Särskilda Utskottets ordförande, med hvilken åtskilliga ledamöter från båda Kamrarna och bland dem äfven jag mig förenat, får, alldenstund Utskottet, utan någon dertill gifven anledning af vare sig framställning från Kongl. Maj:t eller af enskild motionär, beslutit föreslå en ytterligare förhöjning i det till skogsinstitutet nu utgående anslag utöfver hvad Kongl. Maj:t äskat, jag anhålla om proposition å afslag af Utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts förslag, med den förändring, att det för skogsinstitutet begärda tillägg i anslaget för år 1875 nedsättes från 1,830 till 1,220 kronor och sagda anslag sålunda bestämmas till 14,720 kronor.

Herr Jöns Pehrsson: I denna fråga har jag åtskilliga gånger förut tagit mig friheten att besvara med några ord, och jag kan icke underlåta

att göra det äfven denna gång. Jag tror att den reservation, som be-
träffande denna punkt finnes bifogad betänkandet, måhända är bäst att
godkänna. Utskottet har här uppgjort och framlagt en helt och hållet
ny stat för skogsinstitutet, om hvilken stats absoluta riktighet Utskottet
kanske icke sjelft varit fullt och faktiskt förvissadt. Jag håller, för min
del, desto hellre före, att den i reservationen uttryckta mening bör blifva
Kammarens beslut, som jag är öfvertygad, att, om man verkligen på allvar
tänker på att erhålla skickliga och för sitt kall lämpliga skogstjenstemän,
för detta ändamåls vinnande annat fordras, än Utskottet synes hafva an-
tagit. Såsom känt är, fordras numera såsom vilkor för inträde såsom elev
vid skogsinstitutet afgangsexamen från offentligt läroverk. Jag kan icke före-
ställa mig annat, än att för de blifvande skogstjenstemännen af unge-
färligen samma skäl, som förut framhållits beträffande veterinärläkarna,
en dylik bestämmelse utgör ett i visst hänseende onaturligt stadgande.
Ansträngd läsning i ynglingaåren och förvärfvande derigenom, samt ofta nog
på helsans bekostnad, af de många kunskaper, som för mogenhetspröf-
ningen erfordras, utgöra, enligt min tanke, icke det nödvändiga eller ens
det rätta underlag, hvaraf danas duglige skogstjenstemän, hvilka mera än
de flesta andra tjenstemän måste vara arbetare i vanlig mening. De få
icke vara rädda att i hvad väder och väglag som helst vandra kring i skog och
mark, och de få icke skygga tillbaka för kroppsansträngande göromål,
om de skola förmå att väl sköta sina tjänster. Väl erkänner jag, att i
vissa kunskapsgränar, såsom t. ex. matematik, de böra hafva inhemtat en
större fond af vetande, men i flera andra ämnen torde så stora kurser,
som mogenhetsexamen kräfver för inträde vid skogsinstitutet, icke vara af
nöden, under det att deremot andra, mera rent fysiska egenskaper icke
få saknas. Derom är egentligen icke fråga nu, men jag tror ändock det
vara en sak att tänka på, att för den, som skall kunna med framgång,
lif och kraft egna sig åt skogstjenstemannens långt ifrån lätta och be-
qväma åliganden, för honom går det ej an, att han är förklemad till upp-
fostran och till vanor samt att det derföre torde vara skäl se till, att
kunskapsfordringarne uppställas så, att vi uppamma icke bättre läskarlar
utan bättre skogstjenstemän än förut. Jag tillstyrker således för denna
gång bifall till reservanternes förslag.

Herr Åstrand: Allt ifrån det ögonblick, då skogsinstitutet först an-
lades, fortgick detsamma alltjemt i sin utveckling och förkofran ända till
år 1870, då det stod på höjdpunkten af sin utveckling. Det befann sig
då i ett ganska tillfredsställande skick, med hänsyn så väl till dess för-
måga att uppfylla undervisningens kraf inom landet som till dess jem-
bördiga ställning till andra, likartade utländska läroverk. Men *då* ned-
sattes lärarekrafterna. Vid denna tid funnos tre särskilda lärare i de
skogsvetenskapliga ämnena. När 1869 års stat för institutet framlades
för Riksdagen uppenbarade den så väl å institutets styrelse som Rege-
ringens sida ett tydligt bemödande att så mycket omständigheterna med-
gäfvade knappa in på de utgiftsposter, hvilka erbjödo någon möjlighet till
nedsättning, på det att slutsumman af anslaget till skogsväsendet icke
skulle blifva för hög, då den i allt fall med några hundra tusen kronor
öfversteg tillgångarne. Af sådan anledning blef då en lärarebeställning

vid skogsinstitutet indragen och den dertill hörande undervisningsskyldighet överflyttad på de återstående båda lärarne. År 1871 nedsattes lärareantalet ytterligare, så att i de skogsvetenskapliga ämnena endast en lärare kvarstod å institutets stat och sådant är ännu i dag förhållandet. Sålunda finnas vid institutet nu anställda fyra lärare, men deribland endast en för bestridande af undervisningen uti alla de ämnen, för bibringande af grundlig kunskap i samtliga skogsvetenskapliga ämnen, för hvilka det är institutets egentliga uppgift att verka. Förut var med hänsyn till inträdesexamen vid institutet stadgadt, att hvem som helst kunde dertill anmäla sig, utan att afseende fästades å hvilka undervisningskurser den inträdessökande förut genomgått, om blott han nöjaktigt bestod i sin examen och i följd häraf blef ock uuder vistelsen vid institutet ått hans kunskap i matematik egnad större uppmärksamhet. Numera är, såsom bekant, såsom vilkor för inträde som elev vid skogsinstitutet föreskrifven aflagd fullständig mogenhetsexamen för afgång till något universitet, och uti denna godkändt betyg i matematik. Det oakadt kvarstår ännu en särskild lärare i de matematiska ämnena. Det har icke kunnat undgå Särskilda Utskottets uppmärksamhet, att det sätt, hvarpå institutet för det närvarande är ordnad, långt ifrån motsvarar de fordringar och anspråk, som man i våra dagar har att ställa på en läroanstalt af sådan art. Att detta förhållande menligt inverkat å det anseende, som institutet bör ega i landsorten och på den tillit, som för detsamma bör hysas af dem, hvilka vilja utbilda sig till skickliga skogsmän, framgår af det led samma faktum, att inträdessökande vid institutet med hvarje år blifvit allt färre och, fastän kursen är tvåårig, ändock under senare åren i medeltal endast utgjort 16. Kan det vara lämpligt och rätt att fortfarande kvarhålla institutet på denna låga ståndpunkt? Bör icke fasthellre det ligga i statens rätt förstådda intresse att bereda institutet möjlighet till en gagnrikare och mera lifskraftig verksamhet för framtiden? Ett motsatt förfarande skulle — synes det mig — innebära ett slöseri med statens medel, som just vore förtjent af anmärkning, och bättre vore det då att helt och hållet indraga institutet än att bibehålla detsamma under form af en så beskaffad tillämpningsskola, som det nu är. Utskottet, som med värma omfattat denna mening och under fortgången af sitt arbete haft särskild anledning taga kännedom om de institutet rörande förhållanden, jag nu antydt, har för den skull ansett sig af pligt lika mycket som af känsla manadt att underställa frågan Riksdagens behjertande. Hvad beträffar den nu gällande fördelningen af undervisningen i de olika ämnena, ber jag få erinra, att den lärare, som ensam uppehåller undervisningen i alla de skogsvetenskapliga ämnena, för sådant ändamål är ålagd en undervisningsskyldighet af tjugo timmar i veckan. Derjemte skall han öfverse elevernes kriaarbeten och de indelningsplaner, som åtfölja dem; han skall granska alla de handlingar, som af eleverne upprättas i fråga om skogsindelning och taxation, och en dylik granskning kräfver en betydlig tid; han skall ensam handleda eleverne vid de praktiska öfningarne i skogen; han skall tentera och examinera; och han skall slutligen hafva tid öfrig att följa med skogsvetenskapens utveckling i dess litteratur så väl inom som utom landet. Det står icke i en människas förmåga att räcka till för allt detta och att i detta allt åstadkomma ett

arbete af helgjutenhet och grundlighet. Utskottet har derföre trott sig böra tillse, huruvida icke undervisningen skulle kunna bättre anordnas utan någon synnerlig förhöjning i det af Kongl. Maj:t äskade anslaget och för den skull föreslagit, att undervisningen i de skogsvetenskapliga ämnena skulle fördelas mellan tvänne lärare, af hvilka den ene, som skulle benämnas lektor, förutom i skogshushållning borde undervisa i tillämpad matematik, ett ämne, på hvars rätta inhemtande för adepten ligger i så hög grad vikt, då han allt framgent bör utveckla denna kunskap under sin blifvande lefnadsbana.

Det har i öfrigt varit Utskottets skyldighet att hafva uppmärksamheten fästad deruppå, att det förslag till förändrad anordning af institutets lärarekrafter, som Utskottet komme att afgifva, befunne sig i harmoni med hvad som blifvit föreslaget af den komité, som till Kongl. Maj:t numera öfverlemnar betänkande med förslag till ordnande af den tekniska undervisningen, och hvilket betänkande afser skogsinstitutets förening med flera andra läroverk till en teknisk högskola. Komitén föreslår, bland annat, att en professor och en lektor skola uppehålla undervisningen i de skogsvetenskapliga ämnena, hvarförutan skogsinstitutets förening med det teknologiska skulle påkalla tvänne särskilda lärare, nemligen en i de zoologiska ämnena, samt en i jagt och författningskunskap. Samma antal lärare har Utskottet här föreslagit, men dervid icke upptagit aflöningen för dem så hög, som komiterade hemställt, utan till ett sådant mått, att, om Riksdagen och Kongl. Maj:t blifva ense om att öfverflytta skogsinstitutet till teknologiska institutet, dessa lärare kunna öfvergå dit utan rubbning af lärarekrafterna. Men, mine Herrar, tid är penningar. Vi veta icke, huru lång tid åtgår, innan denna fråga blir slutligen löst, och under tiden vore det, enligt min tanke, oförsvarligt af representationen att låta institutet kvarstå på den otillfredsställande ståndpunkt, som det intager. Jag tror mig ega någon sakkunskap i detta fall, då jag haft äran att vara elev af institutet, men på en tid, då trenne lärare funnos i de skogsnaturvetenskapliga ämnena, och jag kan intyga, att sanneligen ändock ingen af dem hade tid öfrigt att fritt disponera, utan måste de egna hela sin lediga tid af dagen åt utarbetande af föreläsningskurser och sjelfstudium för att ej förblifva efter vetenskapens framsteg. Också finnes intet högre skogsläroverk i Europa, som har mindre antal lärare i skogshushållning än fyra, men väl flera. Genom att föreslå indragning af nu varande lärareplatsen i matematik och tillsättning af en lärare i skogshushållning, med skyldighet att derjemte undervisa i tillämpad matematik, har det varit Utskottet möjligt att uppgöra förslag till en förbättrad organisation af undervisningen vid institutet och derefter lämpad stat för år 1875 med den ringa skilnad af endast 1,120 kronor utöfver hvad Kongl. Maj:t föreslagit för detta år till skogsinstitutet och såsom dyrtidstillägg åt dess personal. Den nu föreslagna staten understiger för öfrigt beloppet af skogsinstitutets stat under åren 1860—1869, då anslaget uppgick till 17,400 R:dr. Ett dylikt resultat har för Utskottet varit möjligt att åstadkomma ytterligare derigenom, att Utskottet, i likhet med hvad förhållandet var före 1870, hemställt, att trenne af lärarne skulle erhålla fria boställsrum vid institutet. Lokalerna äro visserligen icke synnerligen rymliga, och den tredje läraren skulle endast få

ett enda rum, men för en ung och ogift person, som denna antagligen kommer att blifva, torde bostaden vara tillräcklig. Hvad honom beträffar, har Utskottet ock ansett ett arvode af 800 kronor höra vara tillfyllestgörande. då han framgent såsom hitintills lärer kunna derutöfver påräkna anställning hos skogsstyrelsen.

Herr Per Nilsson i Kulhult har förmenat, att Utskottet icke skulle hafva grundat sitt i fråga varande förslag på någon af enskild motionär gjord framställning. Men jag ber att få fästa Herrarnes uppmärksamhet uppå, att denne talares uppgift icke är riktig. Tvärtom har Utskottet haft full anledning till detta förslag af Herr Odelbergs i Första Kammaren väckta motion om användande af skogsmedlens hela belopp. Han föreslår der, att hela beloppet af de så kallade "skogsmedlen", hvarmed förstås de penningar, som inflyta från de för statens räkning försålda skogseffekter, må, ifrån och med nästa år och allt framgent, användas till befordrande af "skogsväsendets fortgång och utveckling", och jag frågar, om icke "skogsväsendets fortgång och utveckling" afses och befrämjas derigenom, att den i fråga varande skogsvetenskapsliga bildningsanstalten ordnas på en sådan grundval, att den förmår att motsvara det kraf, som landet ställer på densamma. För min del är jag derom öfvertygad, och jag tror, att det i verkligheten vore den största misshushållning att icke bevilja den lilla anslagsförhöjningen, som Utskottet i sådant hänseende tillstyrkt. Det har emellertid icke varit Utskottets tanke att till Riksdagens godkännande direkt hänskjuta Utskottets organisationsförslag, hvars pröfning naturligtvis tillhör Regeringens omsorg, hvarför Utskottet ock hemställt, att, i händelse af bifall till mom. a, Riksdagen måtte besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t af det innehåll, som mom. b utvisar.

Jag har mig bekant, att Första Kammaren redan godkänt Utskottets betänkande i denna punkt, och jag hoppas, att icke heller Andra Kammaren skall förbise denna för hela fosterlandet vigtiga läroanstalt, utan äfven lemna sitt bifall till hvad Utskottet här föreslagit, hvarå jag hos Herr Talmannen anhåller om proposition.

Herr Casparsson: Jag vill lemna oafgjord den frågan, huruvida den af Utskottet föreslagna förändrade organisation af lärarekrafterna vid skogsinstitutet må vara lämpligare än den af Kongl. Maj:t för 1870 års Riksdag framlagda och ännu gällande undervisningsplanen. Det är icke med hänsyn till sjelfva beskaffenheten i och för sig af detta Utskottets förslag, som jag låtit anteckna mig såsom reservant vid denna punkt. Men då hvarken Kongl. Maj:t afgifvit proposition om höjande af det nuvarande statsanslaget eller någon enskild motion blifvit väckt i sådan syftning och då, så vidt jag känner, inom det nya representativa statsskicket det hitintills varit utan exempel, att ett Utskott tillstyrkt en anslagsförhöjning, som ej blifvit af Kongl. Maj:t eller enskild motionär begärd, har jag af sådan anledning icke biträdt det slut, hvartill Utskottet kommit. Jag är öfvertygad, att goda skäl kunna anföras till stöd för Utskottets förslag, och jag vill icke heller förneka, att den siste talaren i sådant hänseende äfven *anfört* goda skäl, men jag har betraktat frågan ur principiell synpunkt, och derföre har jag reserverat mig. Skälen finnas närmare utvecklade i den reservation, som Utskottets ordförande af-

gifvit, och i hvilken flere af dess ledamöter sig förenat. I öfverensstämmelse med densamma och utan att ingå i pröfning af den lämpligaste ordningen af undervisningen vid det ifrågavarande skogsläroverket, får jag alltså, af rent principiella grunder, yrka afslag å Särskilda Utskottets hemställan i denna punkt och bifall till reservationen.

Herr *Hans Andersson* instämde med Herr Casparsson.

Efter denna öfverläggning, som nu förklarades slutad, gåfvos propositioner på bifall dels till Utskottets hemställan och dels till det förslag, som framstälts i den rörande förevarande punkt afgifna, vid utlåtandet fogade reservationen. Den senare propositionen fann Herr Talmannen vara med öfvervägande ja besvarad; men votering begärdes, i anledning hvaraf och sedan beslut fattats derom, att bifall till Utskottets förslag skulle uppställas såsom ja-proposition, omröstning företogs enligt en nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Särskilda Utskottet hemställt i andra punkten mom. a af dess utlåtande N:o 3,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit det förslag, som blifvit framställt i den vid utlåtandet fogade reservationen.

Omröstningen utföll med 22 ja mot 119 nej, och hade Kammaren således beslutit enligt nej-propositionen.

Litt. b.

Härvid anförde

Herr vice Talmannen Friherre Åkerhielm: Då Kammaren under litt. a fattat beslut i enlighet med reservanternes förslag, så förefaller det alldeles gifvet, att Kammaren i fråga om litt. b lär besluta afslag å Utskottets hemställan. Dessa båda punkter stå nemligen, som hvar och en kan finna som behagar läsa betänkanDET, i det samband med hvarandra, att ett afslag å litt. b är alldeles nödvändigt, då Kammaren afslagit litt. a. Jag anhåller därför, att Kammaren måtte besluta afslag å litt. b.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, blef, enligt Herr vice Talmannens yrkande, den i förevarande moment gjorda hemställan af Kammaren afslagen.

3:dje punkten.

Litt. a.

Momentet bifölls.

Beträffande Utskottets hemställan under *litt. b* yttrade:

Herr Sjöberg: Oaktadt jag visst icke har någonting att i sak anmärka mot det förslag, som innefattas i denna punkt, så får jag dock bekänna, att jag är något tveksam, huruvida icke Utskottet här, likasom i den föregående punkten 2:o a, något öfverskridit sin befogenhet. Den i nu förevarande punkt åberopade af Herr Ros väckta motion afser nemligen endast inrättande af tvänne nya skogsskolor; men detta förslag har af Utskottet blifvit utsträckt derhän, att Utskottet hemställer om beviljandet af anslag för inrättandet af fyra sådana skolor. Jag anhåller, att någon af Utskottets ledamöter ville meddela Kammaren sin tanke härutinnan; mig vill det synas, som äfven detta förslag ginge litet utöfver hvad Utskottet i förevarande fall varit behörigt att föreslå.

Herr vice Talmannen Friherre Åkerhielm: Då en ärad representant på stockholmsbänken ställt en direkt fråga till någon af Utskottets ledamöter, så ber jag att för min del få upptaga densamma till besvarande, så godt jag förmår på stående fot.

Det torde vara alldeles gifvet, att om reservanterne mot den punkt, Herr Sjöberg åberopade, ställt sig utslutande på den ståndpunkten, att Utskottet icke skulle haft rätt att i den af honom omnämnda punkten föreslå ett sådant förhöjdt anslag, hvartill Utskottet i motsats till reservanterne der kommit, så skulle reservanterne äfven hafva blifvit reservanter i fråga om denna punkt. Men sådan har icke reservanternes ståndpunkt varit, och ingen torde derföre begära, att vi nu skola intaga denna ståndpunkt beträffande den nu föredragna punkten.

Medan jag har ordet vill jag nämna, att inom Utskottet goda skäl förebragts för inrättandet af icke blott två, utan fyra nya skogsskolor inom landet. Utskottet har föreställt sig, att det borde vara af synnerlig vigt att söka sprida på praktiskt sätt kännedom om skogsskötseln, liksom man genom inrättande af landtbruksskolor sökt befördra jordens skötsel. Exempel äro gagnande och medföra nytta, i synnerhet när det är fråga om praktiska saker. Utskottet har derföre ansett, att steget borde tagas så fullt ut som möjligt, men som man bundit det vilkoret med förslaget, att ett eller flera landsting skulle visa det intresset för dessa skolor, att de, för att få sådana inom landstingsområdet inrättade, vilja dertill lemna bidrag till beredande af bostäder åt lärarne, undervisningslokal, planteringsland och vedbrand; endast de län, der ett sådant intresse för saken yppade sig, skulle komma i åtnjutande af statens understöd för ifrågasvarande ändamål. Jag hoppas derföre, att Kammaren icke af alltför strängt formela grunder skall motsätta sig Utskottets förslag och djerfves, till dess

jag får höra andra skäl framställas, hysa den förhoppningen att Kam-maren skall bifalla detsamma, hvilket jag för min del påyrkar.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: För min del finner jag det verk-ligen betänkligt, om ett särskildt Utskott skall ega rätt att, såsom Ut-skottet här gjort, föreslå Riksdagen att bevilja ett större anslag än som begärts i motionen, hvaröfver Utskottet afgifvit sitt utlåtande. Motionären har föreslagit, att det nuvarande anslaget till skogsskolorna, under vilkor att tvänne sådana skolor ytterligare inrättades, skulle förhöjas med 10,000 R:dr, men Särskilda Utskottet har ansett 15,200 R:dr ytterligare anslag för inrättandet af fyra nya skogsskolor behöfligt. Utskottet har således, efter mitt sätt att se saken, tagit sig friheten föreslå förhöjning i ett an-slag, utan att förslag om denna förhöjning blifvit inom riksdagen eller af Kongl. Maj:t väckt. Att Utskottet har rätt i sin uppfattning, att det vore nyttigt för landet att få flera skogsskolor än som för närvarande finnas, erkänner jag villigt, men sättet, hvarpå Utskottet gått till väga för att vinna detta mål, anser jag så betänkligt, att jag icke kan bifalla förslaget. Jag vet knappast, hvilket yrkande jag vid sådant förhållande skall göra, men anhåller emellertid om bifall till motionärens förslag, såsom varande, i motsats till Utskottets, i grundlagsenlig form tillkommet.

Herr Casparsson: Jag ber att få fästa den siste talarens upp-märksamhet derpå, att här föreligger verkligen en motion, nemligen den af ledamoten af Andra Kammaren Herr A. Ros väckta, angående förhöj-ning af det ifrågavarande anslaget, för inrättande af tvänne nya skogs-skolor. Utskottet har utsträckt denna motion så till vida, att Utskottet föreslagit fyra nya skolor i stället för två. Frågan huruvida Utskottet egt rätt till att göra ett sådant förslag, med andra ord frågan om huru-vida Utskottet har motionsrätt eller ej, afhandlades ganska länge inom Utskottet. Svaret härpå beror helt och hållet deraf, huruvida Stats-Utskottet, i hvars ställe det Särskilda Utskottet beträffande anslagen till skogs-väsendet fungerar, eger denna rätt. Åsigtarna härom voro verkligen gans-ka delade inom det Särskilda Utskottet, men så goda skäl uttalades för den åsigten, att Stats-Utskottet både har och verkligen har begagnat sin motionsrätt, att det i denna fråga fanns ganska liten tvekan om, huruvida Utskottet icke skulle kunna utsträcka motionen, såsom här skett. Då ingen invändning gjorts mot sjelfva saken, utan blott mot Utskottets for-mela rätt att framställa den, och då jag tror att denna rätt icke kan be-stridas, så instämmer jag i Herr vice Talmannens yrkande om bifall till Utskottets hemställan.

Herr Sjöberg: Då diskussionen nu fått en något större utsträck-ning, tillåter jag mig göra några erinringar beträffande hvad Herr Caspar-son nyss yttrade. Han anförde nemligen, att någon tvekan i afseende på denna punkt ej skulle inom Utskottet förefunnits, särdeles som man ansåg, att den motionsrätt, Stats-Utskottet har, skulle kunna med grund-lagsenlig rätt öfvergå på det Särskilda Utskottet. Hvad Stats-Utskottets motionsrätt angår, så må jag bekänna, att jag om densamma eger en an-nan uppfattning än måhända Stats-Utskottets egna ledamöter, enär, så

vidt jag förstår, Stats-Utskottet icke eger någon motionsrätt, i sträng mening taget, utan endast rätt att göra sådana förslag, som afse att statens debet och kredit skola gå ihop, eller med andra ord förslag till statens reglerande i det af grundlagen tydligt angifna ändamålet af nödiga besparingar. Men äfven om man skulle antaga att, såsom förhållandet visat sig vara i särskilda fall, och hvarpå vi senast i dag förmiddag haft ett exempel i den åt aflidne Sekreteraren i Riksgälds-kontoret Stuarts enka föreslagna pension, Stats-Utskottet eger motionsrätt, vågar jag dock tro, att denna rätt ej kan öfvergå på det Särskilda Utskottet. Ett sådant Utskott kan icke tillkomma att behandla sådana frågor, som stå i något omedelbart sammanhang med sjelfva statsregleringen i den meningen, att de afse ett statens reglerande. Vid sådant förhållande kan jag icke neka, att mina tvifvel om grundlagsenligheten af det Särskilda Utskottets förslag i nu förevarande punkt föränleda mig att framställa ett bestämdt yrkande och att i följd deraf, under erkännande af Utskottets goda vilja och förmåga att bedöma denna sak, föreslå det Kammaren måtte bevilja för tvänne nya skogsskolor hälften af hvad Utskottet för fyra sådana föreslagit, eller 7,600 kronor, i följd hvaraf siffran 4 på andra raden i Utskottets hemställan skulle komma att ändras till 2, och talet 15,200 på tredje raden till 7,600. Punkten skulle således, enligt mitt förslag erhålla följande lydelse: "att det af Herr Ros väckta förslag måtte på det sätt bifallas, att till inrättande af två nya skogsskolor i län, der sådan skola ej finnes, ett extra anslag af 7,600 kronor för år 1875 anvisas och ställes till Kongl. Maj:ts disposition, att utgå med 3,800 kronor för hvarje skola, under vilkor att hvad derutöfver må fordras för sådan skolas inrättande af ett eller flera landsting bekostas."

Herr Åstrand: Huruvida det Särskilda Utskottet har mindre rätt än Stats-Utskottet i nu förevarande hänseende, lemnar jag derhän, men tror för min del, att, då det Särskilda Utskottet är sammansatt af Stats-Bevillnings- och Lag-Utskottet, det har samma rätt som Stats-Utskottet. Har Stats-Utskottet motionsrätt, måste också det Särskilda Utskottet ega en sådan rätt; och att Stats-Utskottet ganska ofta begagnat sig af denna rätt, veta vi; Utskottet har till och med föreslagit uti ett helt nyligen utdeladt betänkande en pension åt en afliden tjenstemans enka, utan att någon motion eller Kongl. proposition derom blifvit framställd. Det finnes dessutom en annan motion rörande skogsväsendet, som icke af Utskottet åberopats, nemligen Herr Odelbergs i Första Kammaren, hvilken är så sväfvande och omfattande, att Utskottet på grund af densamma varit fullkomligt befogadt att framkomma med förslag till hvilka utgiftsposter som helst, således äfven till den här föreslagna, utan att derföre behöfva tillägna sig någon motionsrätt. Jag tror visserligen, att den summa, hvartill Herr Sjöberg yrkat att anslaget skulle nedsättas, möjligen skulle kunna vara tillräcklig, ty det är ju icke gifvet att det blifver så särdeles många landsting, som vilja begagna sig af anslaget, då de ju icke kunna blifva delaktiga deraf, med mindre de sjelfva ikläda sig en del af kostnaden för skolornas inrättande. Utskottet har emellertid icke kunnat eller velat förbise, att det icke vore endast Dalarne och Wermland, som äro i behof af dylika skolor, utan att det finnes äfven andra län, hvil-

kas landsting möjligen kunde falla på den idén att bevilja anslag för det i fråga varande ändamålet, i händelse de kunna därför erhålla bidrag af statens andel. Så t. ex. har Utskottet föreställt sig att, utom i de nu nämnda tvänne länen, skogsskolor i främsta rummet vore behöfliga inom Kronobergs och Hallands län. Å andra sidan, anmäler sig intet landsting till erhållande af statsbidrag, så behöfver staten ju ej utbetala några penningar, och ingen skada är då skedd. Göra de det åter och blifva skolorna anlagda i den plan och den ordning, hvarefter statens skogsskolor äro inrättade, så tror jag att penningarne skola vara väl använda, såsom kommande att befämja skogsskötselns utbildning. Skogsbevakningspersonalen i landet är för närvarande så ringa, att eleverne från skogsskolorna alltid få anställning, så fort de lemna skolan, och antalet rekvisioner vida öfverstiger de utexaminerade lärjungarnes antal.

Af dessa skäl, hvilka jag för min del finner tala för Utskottets befohgenhet att, såsom skett, förändra Herr Ros' motion och föreslå ett större anslag än motionären begärt, yrkar jag bifall till Utskottets förslag. Precist samma skäl tala för den nu förevarande punkten som för förslaget i den föregående punkten mom. a, hvartill Utskottet kommit på grund af väckt motion och den motionsrätt, Utskottet sjelf eger.

Herr O. B. Olsson: Jag lemna derhän, huruvida de af Utskottet här föreslagna nya skogsskolorna kunna vara mer eller mindre behöfliga, men hvad jag icke kan medgifva är, att det särskilda Utskottet eger motionsrätt, ehuru det onekligen här begagnat ett sådant privilegium. Af sistnämnda skäl instämmer jag äfven i det af Herr Sjöberg framställda yrkandet. Att tillerkänna ett särskildt Utskott en dylik motionsrätt är i min tanke ett prejudikat, som skulle för framtiden kunna medföra ganska stora vådor.

Herr Lyttkens: Enär tvist uppstått om det Särskilda Utskottets motionsrätt, men den ifrigaste förfäktaren af denna rätt, Herr Åstrand, förklarar att det kan vara tvifvel underkastadt, huruvida hela det af Utskottet tillstyrkta anslaget är behöfligt eller ej, så vill jag, för att i hvad på mig beror söka förhindra uppkomsten af en konstitutionel tvist, inskränka mig till att instämma i det af Herr Sjöberg framställda yrkandet om anslagets nedsättning till hälften och de nya skolornas förminskande med halfva antalet.

Herr Ola Jönsson: Jag hörde häromdagen under en diskussion här i Kammaren rubriken till en viss författning åberopas. Rubriken till detta utlåtande lyder: "Särskilda Utskottets utlåtande, angående reglering af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel i vissa delar". Det Särskilda Utskottet har således fått sig uppdraget att i någon mån föreslå utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel. För mig är det således alldeles tydligt, att det Särskilda Utskottet beträffande ifrågavarande del af statsregleringen har samma rätt som Stats-Utskottet. Men det skulle vara intressant att veta, hvilken § i grundlagen det är som tillerkänner Stats-Utskottet någon motionsrätt; jag åtminstone känner ingen så beskaffad § hvarken i Riksdags-ordningen eller i Regeringsformen. Jag

skall icke yttra mig om sjelfva saken, ty jag har för litet satt mig in i densamma för att derom kunna framställa något yrkande; det är endast den besynnerliga diskussionen som föranledt mig till den vördsamma förfrågan, om det finnes någon af det Särskilda Utskottets eller Stats-Utskottets ledamöter eller någon annan i denna Kammare, som vill upplysa mig hvar den grundlagsparagraf finnes att läsa, som tillerkänner Stats-Utskottet någon motionsrätt i fråga om så beskaffade statsutgifter, som den i betänkandet föreslagna.

Herr Rubenson: Den här uppkastade konstitutionela frågan är så vigtig, att jag tror att det kan vara skäl att tänka på saken litet närmare, innan Kammaren fattar sitt beslut. För egen del hyser jag samma åsigt som min granne till venster. Herr Sjöberg, och detta af följande skäl. Om vi läsa de ställen i Riksdags-ordningen, i hvilka det talas om de särskilda Utskotten, så finna vi i § 37 mom. I följande stadgande: "ankommande på Kamrarnes sammanstämmade beslut att, när sådant finnes vara af nöden, tillsätta särskildt Utskott för upptagande af fråga, som tillhör ständigt Utskotts behandling, så och" etc. Häraf tyckes mig temligen otvetydigt följa, att de särskilda Utskotten icke hafva annat att göra än att behandla den fråga eller de likartade frågor, som Riksdagen anser undantagsvis icke böra behandlas af ett ständigt Utskott, således sådana frågor, hvilka på grund af en Kongl. Maj:ts proposition eller inom Kammaren väckta motioner skola af Riksdagen behandlas. Jag skulle således vilja säga, att, äfven om jag skulle vilja tillerkänna Stats-Utskottet motionsrätt eller rätt att föreslå ett nytt anslag eller en förhöjning af ett förutvarande, jag dock icke, just på grund af denna 37:de §, skulle vilja tillerkänna ett särskildt Utskott en sådan motionsrätt. Hvad nu särskildt beträffar den frågan, huruvida Stats-Utskottet eger en sådan rätt eller ej, så tror jag att den saken är, minst sagt, tvetydig, och jag grundar denna min åsigt på § 39 Riksdags-ordningen, der det heter: "Stats-Utskottet, som skall undfå del af Konungens angående statsverkets tillstånd och behof till Riksdagen aflättna nådiga proposition och ega tillgång till alla statsverkets räkenskaper och handlingar, åligger att granska, utreda och uppgifva Stats- och Riksgäldsverkens tillstånd och förvaltning samt föreslå ej mindre hvad till fyllandet af deras behof erfordras, sedan nödiga indragningar och besparingar blifvit iakttagna, än äfven beloppet af de summor, hvilka, jemlikt 63 § Regeringsformen, skola för särskilda händelser afsättas, så ock att uppgifva, huru mycket bör genom bevilningar utgöras." Uti dessa ordalag kan jag för min del icke läsa, att Stats-Utskottet eger rätt att inkomma till Riksdagen med förslag om nya anslag, hvarom hvarken Kongl. Maj:t eller någon af Riksdagens medlemmar gjort framställning. Jag anser detta så mycket otvifvelaktigare, då jag med denna § jemför § 40 i samma grundlag, hvilken § stadgar hvad Bevillnings-Utskottet har att göra, och hvilken rätt detta Utskott i bevilningsfrågor eger. Ordalagen i sistnämnda § äro helt andra än ordalagen i den nästföregående och utvisa tydligt och klart, att Bevillnings-Utskottet i de frågor, som höra till dess behandling, eger motionsrätt. Det heter der i första punkten: "Bevilnings-Utskott åligger att bereda

bereda alla dit från Kamrarne hänvisade frågor, som angå förändring uti föreskrifterna om bevillnings utgörande, att förslagsvis beräkna inkomsterna af de särskilda bevillningarne och att, sedan statsverkets behof blifvit utredda och bestämda, opåmint föreslå sättet för bevillningens ökande, om det erfordras, eller dess minskande, om sådant kan ega rum, och i sammanhang dermed till Riksdagen afgifva förslag till bevillningsstadgar.“ Och så kommer sista punkten: “Utskottet må derjemte uti bevillningsfrågor föreslå hvad det anser billigt och nyttigt.“ Detta, mine Herrar, äro klara och tydliga ord. Att Bevillnings-Utskottet har motionsrätt i alla frågor, som höra till dess utredning, är alldeles klart; men något motsvarande stadgande angående Stats-Utskottet finnes icke i grundlagen. Då härtill kommer, att de särskilda Utskotten ej tillsättas för andra ändamål än för behandlingen af vissa frågor, som annars tillhöra ständigt Utskotts behandling, anser jag för min del, att det Särskilda Utskottet, genom det förevarande förslaget, gått längre än grundlagen medgifver.

På nu anförda skäl yrkar jag bifall till Herr Sjöbergs förslag.

Herr vice Talmannen Friherre Åkerhielm: Må det vara mig tilllåtet att för några ögonblick upptaga Kammarens tid, ehuru jag ej håller så mycket på de af Utskottet föreslagna fyra nya skogsskolorna, att jag för deras skull skulle på ringaste vis önska, att en i öfrigt oklar tolkning af grundlagen här först skulle slitas, hvilket torde vara ett ganska svårt arbete, derom lära vi alla vara ense. Jag ber då att först få erinra att, på sätt jag hört flere talare och i grundlagens tolkning särskildes hemmastadde ledamöter af Konstitutions-Utskottet erkänna, de särskilda Utskotten måste anses hafva samma rätt som de ständiga med afseende på de ärenden, hvilka blifvit från de ständiga Utskotten till det särskilda öfverlemnade. Således läser *detta* Särskilda Utskott, med afseende på den delen af den Kongl. propositionen som från Stats-Utskottet blifvit till detsamma öfverlemnad, äfvensom i afseende på de motioner, hvilka Kamrarne dit remitterat, hafva samma rätt som Stats-Utskottet. Återstår då den frågan, huruvida Herr Rubensons invändning, att Stats-Utskottet saknar motionsrätt, är riktig. Frågan är svår att afgöra, och jag vill icke om densamma ovilkorligen hafva uttalat mig. Likvisst dristar jag påstå, att, då motioner i ett bestämdt syfte blifvit väckta, Stats-Utskottet läser hafva pröfvat dem och, då det befunnits att motionären gått längre i sina förslag att använda statens utgifter än som vederbort, nedsatt deras anspråk; samt å andra sidan, då motionären icke haft tillräckliga kunskaper om förhållandet för att föreslå de behöfliga utgifterna, Utskottet föreslagit den deri nödiga förhöjningen. Om jag icke misstager mig, torde äfven ett af de särskilda Utskotten, som efter den nya Riksdagsordningens antagande blifvit tillsatta, nemligen det Särskilda Utskottet för behandlingen af militärfrågan, i detta afseende i sina utlåtanden hafva lemnat någon ledning för omdömet. Jag tror, att det är alldeles nödvändigt, att ett sådant Utskott som det nuvarande Särskilda äfvensom Stats-Utskottet måste hafva rätt att, der en utgift befinnes för ändamålet otillräcklig, men ändamålet i öfrigt behöfver tillstyrkas, och motion i ämnet föreligger, föreslå en utsträckning af *beloppet* af ett anslag å *extra stat*,

der en sådan är nödvändig, och vill för min del endast säga, att jag, då fråga ej är om den ordinarie statsregleringen, icke kan finna den ringaste konstitutionela fara häri. Riksdagen har alltid genom sina båda Kamrar i sista hand att pröfva utgiftens belopp och icke godkänna densamma, i fall den är för rundligt tilltagen. Till särskildt lugnande, om möjligt är, af de farhågor, som här blifvit uttalade, och till försvar deraf att det Särskilda Utskottet, uti hvars arbete jag haft Kammarens ärofulla uppdrag att deltaga, dristat sig utsträcka den föreslagna siffran i Herr Ros' motion, ber jag emellertid att, oaktadt jag för min del icke ovilkorligen håller på Utskottets förslag, få återropa tvänne andra till denna Kammare afgifna motioner. Den ena, motionen N:o 84, väckt af representanten från Jönköpings län Herr C. J. Kjellman, lyder i sista punkten sålunda: "Då jag, såsom förut nämndt, ingalunda anser mig kompetent att framlägga förslag till förändrad skogslag, anhåller jag vördsamt, att det Utskott, dit denna motion blifver remitterad, måtte taga den af mig påpekade saken i öfvervägande och afgifva förslag till ordnande af vår skogsskötsel och vårdande af våra skogar, allt till vårt fosterlands framtida väl." Jag kan icke finna annat, än att i dessa ord innehålls en ganska vidsträckt fullmakt för det Särskilda Utskottet. Vidare har ledamoten af denna Kammare Herr F. Malmberg i slutet af sin i skarpt skilda punkter uppställda motion, N:o 20, ansett sig böra yttra följande: "Med vördsam anhållan om remiss till vederbörligt Utskott af denna motion, hemställer jag tillika, att, i händelse Utskottet i hufvudsakligt afseende gillar motionen, Utskottet måtte finna sig oförhindradt att deruti föreslå de ändringar och *tillägg*" — märken väl, mine Herrar, *tillägg* — "hvilka Utskottet, för ernående af motionens syftemål, anser erforderliga." Nu har Utskottet ansett ytterligare undervisning om skogens vård och skötsel erforderlig för uppnåendet af syftemålet med såväl Herr Kjellmans som Herr Malmbergs motioner. Jag tror derföre, att om man vill erkänna, att dessa i välmående syfte uppställda motioner genom de i dem begagnade ordalag afsett, att icke några på formela och alltför trånga skäl grundade invändningar mot Utskottets på goda skäl grundade förslag inom Riksdagen skulle göras, dessa motioner gifvit Utskottet rätt att, äfven om Utskottets motionsrätt anses tvifvelaktig, till vinnande af de af Herrar Kjellman och Malmberg afsedda syften, föreslå det mera måtte för skogsundervisningens befrämjande göras än som föreslagits i en annan, särskildt denna fråga rörande, motion. Jag kan således icke i den formela sidan af saken finna tillräckliga skäl för yrkandet af afslag på Utskottets förslag. Jag ber att få tillägga, att det väl skulle kunna sägas, att vi kunna nöja oss med tvänne nya skogsskolor i stället för fyra. Bifalles icke Utskottets förslag, så tror jag icke att det skulle ligga någonting riksvådligt uti att vänta ett eller annat år på de återstående skolorna, men väl skulle det möjligen kunna hända, att en del af orterna skulle beklaga sig öfver att de icke fått några skolor och klandra den nu visade sparsamheten, såsom varande orsaken dertill. Jag tror således, att Kammaren mycket väl kan bifalla Utskottets förslag, utan fara, vare sig i formelt hänseende eller i afseende på sjelfva saken.

Herr P. Staaff: Jag ber den siste ärade talaren tillgifva, att jag icke kan fatta riktigheten af de invändningar han framställt mot Herrar Sjöbergs och Rubensons anföranden. Jag tror beträffande Stats-Utskottets motionsrätt, att, om meningen hade varit att inrymma åt Stats-Utskottet en så utomordentlig makt som att utan någon derom väckt motion göra framställningar i hvilket ämne som helst beträffande statsutgifterna, så hade detta nog funnits särskildt i grundlagen uttryckt. Men icke nog härmed, jag vill äfven fästa uppmärksamheten derpå, att, i den nu förevarande punkten af Utskottets utlåtande, Herrar Kjellmans och Malmbergs motioner icke finnas med ett enda ord åberopade. Det tyckes likväl, som borde det Särskilda Utskottet i en sådan fråga hafva ansett det angeläget att åtminstone uppgifva de motioner, på grund af hvilka det funnit sig behörigt att göra denna framställning om förökadt anslag och förökade kostnader för skogsskolorna. Att åberopa Herr Ros' motion är så mycket mindre riktigt, som denna motion endast och allenast innehåller ett bestämdt anslag till en skogsskola inom Kopparbergs län och en inom Wermlands. Genom bifall till det för dessa skolor begärda anslaget hade omfånget af Herr Ros' motion blifvit behörigen tillgodosedt; hvad derutöfver är begärdt är obehöfligt och öfverensstämmer icke med grundlagen.

Af dessa skäl instämmer jag i Herr Sjöbergs yrkande.

Herr Sven Nilsson i Efveröd: Om det Särskilda Utskottet i motiveringen hade framställt de skäl för förslaget, hvilka Herr vice Talmanen nyss framlagt, så föreställer jag mig att diskussionen om denna punkt hade varit temligen öfverflödig. Men då så icke skett, och jag icke varit i tillfälle att taga motionerna i närmare betraktande, samt då i utlåtandet endast hänvisas till den af Herr Ros väckta motionen, och då förslagets öfverensstämmelse med grundlagen ännu icke blifvit för mig fullkomligt ådagalagd, anser jag mig fortfarande förhindrad att bifalla det samma. Stats-Utskottet har efter min öfvertygelse lika litet rätt som det Särskilda Utskottet att föreslå en förhöjning i ett begärdt anslag; dess rättighet i fråga om statens utgifter sträcker sig endast till att nedsätta, ej till att förhöja dem. Då nu ett yrkande blifvit framställt som måst öfverensstämma med mina åsikter i saken, återtager jag således mitt första yrkande och instämmer i Herr Sjöbergs förslag.

Herr Liss Olof Larsson: Jag har ej för afsigt att yttra mig om, huruvida Stats-Utskottet har motionsrätt eller icke, ty man måste väl medgifva hos någon motionsrätt, om också icke så vidsträckt, som en och annan talare här velat låta påskina. I frågor rörande Riksgäldskontoret t. ex. har Stats-Utskottet; bevis derpå föreligger i det för några dagar sedan afgjorda betänkandet rörande kreditivsummorna, hvilkas belopp af Stats-Utskottet årligen föreslås. På samma sätt förhåller det sig med aflöningen åt embets- och tjenstemännen i Riksgäldskontoret samt Justitie-ombudsmans-expeditionen. I sådana frågor, som röra Riksdagens tjenstemäns aflöning, eger Utskottet, undantagandes hvad Riksbanken beträffar, således motionsrätt. Men skulle denna rätt utsträckas så långt som det Särskilda Utskottet gjort, så skulle för densamma ej finnas nå-

gon gräns. Jag antager t. ex., att en motionär föresloge inrättandet af ett elementarläroverk i en viss stad. Icke kan man derföre rimligtvis påstå, att Stats-Utsokttet med anledning häraf skulle kunna föreslå inrättandet af huru många elementarläroverk som helst. Jag tror således icke heller, att det Särskilda Utskottet i nu förevarande fall rätteligen hade kunnat gå längre, än motionären föreslagit eller till att tillstyrka inrättandet af tvänne nya skogsskolor. Hvad sjelfva saken angår, så skulle jag för min del ej vilja bidra till beviljandet af det föreslagna anslaget, icke derför att jag icke anser de i fråga varande skolorna nödvändiga och nyttiga, utan derföre att jag tror att det hade varit bättre, om Utskottet hade föreslagit, att de skulle sammanslös med landtbruksskolorna, der undervisning i skogsskötsel äfven borde kunna lemnas; Utskottet skulle då hafva slagit in på den enda, i min tanke riktiga vägen. Jag för min del kan sannerligen icke begripa, hvarför staten skall vara skyldig att lemna bidrag af sina medel till inrättande af en skogsskola i t. ex. Göteborgs län, hvars hushållningssällskap, som bekant, af brännvinsförsäljningsmedlen uppbär öfver 80,000 Rdr om året. Undervisning i skogens skötsel och vård torde kunna lemnas på ett fullt tillfredsställande sätt, men för billigare kostnad än i för detta ändamål särskildt inrättade skolor, vid landtbruksskolorna i länen. I betraktande af den sinnesstämning beträffande skogarne och skogsväsendet i allmänhet, hvilken för närvarande här i Kammarerna är rådande, vill jag emellertid icke framställa något yrkande i nu antydda riktning, utan inskränker mig till att, med afslag å Utskottets hemställan, yrka bifall till Herr Sjöbergs förslag.

Öfverläggningen var slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som förekommit, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan i oförändradt skick som ock på bifall till Herr Sjöbergs under öfverläggningen framställda ändringsförslag; och som svaren utföllo med öfvervägande ja för den senare meningen, hade Kammarerna alltså på det sätt bifallit Utskottets hemställan, att, till inrättande af två nya skogsskolor i län, der sådan skola ej finnes, ett extra anslag af 7,600 kronor skulle för år 1875 anvisas och ställas till Kongl. Maj:ts disposition, att utgå med 3,800 kronor för hvarje skola, under vilkor att hvad derutöfver må fordras för en sådan skolas inrättande af ett eller flera landsting bekostas.

4:de punkten.

Rörande Utskottets förslag under *Litt. a* i denna punkts *första moment* uppstod öfverläggning och anförde:

Herr Pehr Staaff: Troligtvis är jag alldeles ensam om den åsigt jag nu kommer att uttala, men jag anser mig dock skyldig att framställa den. Jag kan visserligen icke i allmänhet ogilla frikostigheten med statens medel, så snart densamma verkligen är af behovet påkallad, men jag tycker dock att frikostigheten går något för långt, då man, såsom Utskottet här gjort, blott på en enskild motionärs förslag, utan all vi-

dare anledning eller ens utredning af behovet, föreslår Riksdagen att fatta ett beslut af den beskaffenhet, som det nu i fråga varande. I afseende på sjelfva saken vill jag anmärka, att det angifna behovet icke är utredt, och att man således icke kan veta, huruvida en eller flere ingenjörer erfordras. Ansges det föreslagua beloppet, skulle det å andra sidan kunna hända, att utgifterna icke stannade vid 15,000 R:dr utan uppginge till nära dubbla beloppet genom resekostuadsersättningarne åt de blifvande ingenjörerne, såvida desse nemligen blefve flitigt anlitade; och anlidades de återigen icke, så vore de 15,000 R:drne bortkastade. Utskottet har slutligen ej heller föreslagit, under hvilken myndighet de nye ingenjörerne skulle sortera, om denna skulle vara Landbruksakademien, Skogsstyrelsen eller Konungens Befallningshafvande. Alla dessa omständigheter sammanlagda anser jag vara af ganska betydande vikt och yrkar på grund deraf afslag å förslaget, med anmälan tillika att, efter hvad jag har mig bekant, Första Kammarne redan återförvisat detsamma till Utskottet.

Herr Liss Olof Larsson: Jemte det jag instämmer i hvad den nästföregående talaren i frågan yttrat, ber jag att, såsom ett ytterligare stöd för hans yrkande, få anföra, att, då motionären talat om nödvändigheten att inom orterna hafva kunniga biträden i skogsskötselne, jag hade trott att våra jägmästare icke skulle vara så alldeles främmande för den i fråga varande handteringen, att de icke skulle kunnat lemna det biträde som af dem för enskilde skogsegares räkning påfordrades. Såvida våra jägmästare äro kunnige i sitt fack — och jag har ej hört någon bestrida att de äro det — torde således de här föreslagna sex skogsingenjörerne, såsom endast kommande att öka antalet af våra embets- och tjänstemän, vara temligen öfverflödiga. Jag för min del kan icke bifalla Utskottets förslag, sådant det här föreligger, utan önskar en bättre utredning än den här i motiveringen afgifna om tre rader, der det heter: "Utskottet, som för öfrigt hänvisar till innehållet af ifrågavarande motioner, anser behovet af åtgärder för vinnande af det ändamål, som af motionärerne afses, vara så känt, att till ådagaläggande deraf icke något vidare torde behöfva anföras." Jag åtminstone känner icke till detta behof, utan tror, som nyss nämndes, att det finnes andra perloner, nemligen jägeristaten vid kronans skogar, till hvilka den enskilde lämpligen kan vända sig för att få upplysningar om sättet, hvarpå han lämpligast bör sköta sin skog, och anser derföre de föreslagna skogsingenjörerne öfverflödiga.

Herr Åstrand: Hvad först angår Herr Staaffs anmärkning mot Utskottets förslag i denna punkt ber jag få påminna, att då Utskottet hänvisat till min motion och jag der sagt, att desse ingenjörers antal skulle bestämmas efter antalet af requisitioner, så att ej flere skulle antagas än som verkliga erfordrades. Om t. ex. ej flere än en behöfdes, så skulle blott en förordnas; om återigen arbetsdagarnes antal blefve så stort och reqvirenternes bostäder vore belägna på så stort afstånd från hvarandra, att t. ex. två erfordrades, så skulle tvänne antagas o. s. v. Det är endast sagdt, att högst sex skola antagas; men det är ju möjligt

att till en början icke flere än en behöfves, och då blifva ej heller flere än en engagerade. Beträffande den myndighet, under hvilken de skulle sortera, så skulle denna, enligt mitt förslag, vara Skogsstyrelsen. Ansökning om erhållande af biträde utaf skogsingeniör skulle inom hvarje års slut inskickas till Konungens Befallningshafvande och derifrån till Skogsstyrelsen, som skulle inkomma till Regeringen med förslag om huru många ingenjörer för nästkommande år på grund af inkomna requisitioner borde anställas. Förfarandet skulle blifva precis detsamma, som iaktogs till en början med landtbruksingeniörerna, af hvilka först Konungens Befallningshafvande och sedan Landtbruksakademien, allt efter antalet ingångna requisitioner, för året antog flere eller färre. Erfarenheten har visat, att i samma mån behovet af desse tjenstemän stigit, i samma mån har äfven deras antal förökats. För några år sedan hade t. ex. Östergötland en gemensam landtbruksingeniör med Jönköpings och Westerbottens län; men först fick Jönköpings län sin egen landtbruksingeniör, och sedan Westerbotten, så att Östergötland numera ensamt bekostar sig en tjensteman, som det för några år sedan hade gemensamt med två andra län. Jag har föreställt mig, att man skulle gå till väga på samma sätt i fråga om skogsingeniörerna, således bestämma deras antal efter requisitionernas. Herr Liss Olof Larsson har förklaradt sitt missnöje dermed, att Utskottet afspisat hela motionen med tre rader och så kommit med sitt tillstyrkande. I det afsendet tror jag dock knappast man kan förebrå Utskottet något, då man kommer ihåg att Stats-Utskottet ofta föreslagit långt större belopp än det nu i fråga varande, endast med en half rad hänvisande till motionen i frågan. Det Särskilda Utskottet har således varit ganska frikostigt, då det åt motionen egnat hela tre rader, jemfördt med hvad Stats-Utskottet plägar vara mot sina motionärer. Herr Liss Olof Larsson önskade, att jägmästarna skulle fullgöra skogsingeniörernas åligganden. Ja, nog hafva vi jägmästare; men de resa ej för intet. Jag känner många hemmanssegare, som hafva skogsmark och gerna skulle vilja hafva en vägledning uti kultivering af denna mark, men som måste afstå derifrån, enär de, om de påkalla jägmästarens biträde, måste betala hans resa dit och hem igen samt dagtraktamente. En så hög ersättning för detta lilla arbete och de frukter, man deraf väntar, faller sig ofta temligen tungt för en mindre jordegare. Resorna borde naturligtvis anordnas så, att reqvirenten endast betalar dagtraktamentet och afståndet till reqvirentens bostad blifver så litet som möjligt. Hushållningssällskapen i länen, t. ex. i Östergötlands och Jönköpings län, betala nu en större eller mindre andel af dagtraktamentet för landtbruksingeniörerna under deras tjensteförrättningar; och jag tror att så skall komma att blifva förhållandet äfven med skogsingeniörerna. Vi hafva dylika biträden som de nu ifrågavarande, i många andra industrigrenar; jag tror derföre att man äfven bör se till, att de smärre jordbrukarne för minsta möjliga kostnad kunna påräkna den hjälp i skötseln af sin skog, som de behöfva. Då här icke är fråga om att ovilkorligen tillstyrka sex ingenjörer, utan endast så många som antalet requisitioner befinnes påkalla, så tror jag icke, att Utskottet gått längre än att egna skyldig uppmärksamhet åt ämnets vikt, och i synnerhet de mindre jordbrukare, hvilka vilja skaffa sig en ordnad skogskultur — ty de större, de reda

sig nog dessförutan. Det är för de mindre skogsegarnes behof och för att tillmötesgå deras önskingar och lemna dem den hjälp i skogsskötseln de behöfva och i många fall önska, som min motion sett dagen. Jag anhåller om bifall till densamma.

Herr Liss Olof Larsson: Jag ber att med ett par ord få besvara Herr Åstrands yttrande. Jag medgifver visserligen, att det finnes en viss likhet emellan de här föreslagna skogsingeniörerne och landtbruksingeniörerne; men jag hade trott att jägmästarne skulle kunna sköta äfven de mindre skogsegarnes skogar, då de kunna sköta statens och större enskilda. Några sådana der flygande landtbruksingeniörer, som motsvara de här sex skogsingeniörerne, finnas ej heller. Herr Åstrand har visserligen sagt, att det icke är föreslaget, att de nödvändigt skola vara sex, utan att man kan hafva ett mindre antal, i fall flere ej behöfvas, som borde vara bosatte i orterna, hvarigenom kostnaden för staten blefve mindre. Jag tror visserligen att kostnaderna för staten skulle blifva mindre, om det bestämdes att ingeniörerne skulle tjänstgöra i de orter, der de redan vore bosatte, än om man läte dem resa omkring från den ena landsändan till den andra. Utskottets förslag innehåller dock ingen bestämmelse i förstnämnda syftning, utan lemnar äfven det förra alternativet öppet. Kunde man bevisa, att det blefve billigare att tillkalla ingeniörerne, ju längre bort de bodde, så skulle mina betänkligheter falla; men så länge den saken ej blifvit bevisad, tror jag, att de resekostnader man vill anslå åt desse ingeniörer vore bättre använda såsom reseanslag åt jägmästarne, samt att summan då ej behöfde uppgå till så stort belopp, på samma gång hjälpen för den som behöfde den skulle vara närmare till hands.

Jag yrkar fortfarande afslag å punkten.

Herr Kolmodin: Det förefaller mig, som hade den ärade siste talaren inblandat i frågan en sak, som icke hörde dit. Han talade nemligen om, att jägmästare skulle, hvar och en på sin ort, vara särdeles lämpliga för åstadkommande af det, som Särskilda Utskottet velat genom skogsingeniörerne åstadkomma; men han glömde, att jägmästarne äro tjänstemän med en viss bestämd uppgift, för hvilken de åtnjuta lön af staten och från hvilken de ej för andra ändamål kunna dragas. Man skulle på samma sätt kunna säga, att t. ex. lärarne vid våra landtbruksskolor skulle vara särdeles lämpliga att ersätta de nu allmänt begagnade landtbruksingeniörerne; men långt derifrån, de hafva sin särskildt anvisade verkningskrets, hvarifrån de icke kunna ryckas. Sålunda har man här i vårt land antagit systemet af landtbruksingeniörer, hvilka på requi-sition tillhandagå våra jordbrukare med upplysningar och råd, i den mån de sådant påkalla. På samma sätt skulle desse skogsingeniörer verka. Den senare institutionen skulle till sin art blifva alldeles enahanda med den förra, endast med den skilnad, att skogsingeniörerne skulle ställas under Skogsstyrelsen, medan landtbruksingeniörerne stå under Landtbruksakademien. Att det afsedda arbetets utförande, enligt Herr Åstrands, af Utskottet tillstyrkta, förslag skulle blifva mycket billigare, än enligt Herr Döfséns, lärer väl icke kunna bestridas.

Den förste ärade talaren har, i min tanke, nog skarpt kriticerat det Särskilda Utskottet, då han yttrade, att Utskottet "icke lemnat några föreskrifter eller anvisningar alls". Mig synes dock, att Utskottet i mom. b af denna punkt tillräckligt tydligt uttalat sig, då det, hvad formen för desse ingenjörers verksamhet angår, likställt dem med landtbruksingenjörerne, och med afseende på deras tillsättning och användning i slutet af klämman föreslogit, att Kongl. Maj:t måtte "meddela de närmare föreskrifter, hvilka för dessa skogsingenjörers anställning och tienstgöring kunna finnas af behovet påkallade". Då man nu icke kan föreställa sig, att flere skogsingenjörer skulle komma att tillsättas, än de ingående requisitioner utvisa vara behöfliga, så hyser jag för min del icke någon betänklighet vid att yrka bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr Casparsson: Den förste talaren anmärkte, att detta förslag vore framställt på grund af *en* motion; men jag vill fästa den ärade talarens uppmärksamhet derpå, att två motioner väckts i samma syfte, nemligen Herr Åstrands och Herr Dofséns. Den förra motionen afsåg anställandet af sex skogsingenjörer för hela riket, den senare af en för hvarje län. Utskottet ansåg det klokt att till en början bestämma antalet till högst sex. Den ärade talaren anmärkte vidare, att det syntes honom betänkligt att, på grund af *enskild* motion, gifva ett så högt anslag som 15,000 R:dr. För en stund sedan beviljade dock Kammaren under första punkten af detta betänkande, på grund af en *enskild* motion, en mångdubbelt större summa än den nu i fråga varande till inköp af till skogsbörd egnad mark. Den ärade talaren sade vidare, att det icke vore bestämdt, huru penningarne skulle användas, om anslaget skulle sortera under Skogsstyrelsen, Landtbruks-akademien, eller någon annan myndighet. Den nästföregående talaren besvarade emellertid denna anmärkning med en hänvisning till mom. b af denna punkt, så att jag tror, att den förste talarens betänkligheter i detta hänseende torde vara häfda. Representantens från Dalarne anmärkning, att det vore lämpligt uppdraga skogsingenjörernes göromål åt jägmästaren, har äfven blifvit af den föregående talaren bemött, och jag instämmer i hans åsigt; jag tror att jägmästarna hafva ett mera maktpåliggande arbete att uträtta, än att resa än hit än dit på requisition af enskilda skogsegare. Talaren från Dalarne yttrade äfven första gången han hade ordet, så vidt jag kunde iörstå, tvifvelsmål om behöfligheten af desse ingenjörer. Jag för min del är dock fullt öfvertygad om, att, af alla insigter, insigt i skogsskötseln är en af de allra viktigaste, och tror, att, då Riksdagen nedsatt ett Särskildt Utskott för behandlingen af frågor rörande skogsväsendet, detta Utskott skulle icke hafva uppfyllt sin pligt, om det ej understödt sådana motioner, som afse spridandet af kunskaper i dessa ämnen. Är Kammaren af motsatt åsigt, så har Utskottets arbete i detta hänseende varit fullkomligt obehöfligt, emedan något särskildt Utskott då icke hade behöfts. Jag får emellertid yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöberg: Jag kan naturligtvis icke tillmäta mig den insigt i denna fråga, som det ärade Utskottets ledamöter eller åtminstone flere af dem antagligen ega, och jag skall således villigt erkänna, att jag gerna

antager såsom möjligt, det icke blott i fråga varande anslag utan jemväl mycket mera är för det afsedda ändamålet behöfligt; men det synes mig ändå något vågadt och väl mycket stridande mot de vanor och bruk, som i denna Kammare vedertagits, att så här på en enskild motionärs förslag och utan föregående närmare utredning bifalla ett sådant förslag som detta, äfven om beloppet i fråga icke är synnerligen stort. Jag antager, att, om Kongl. Maj:t hade framkommit med ett sådant förslag, och detsamma icke hade fått nödig utredning, såsom att, till exempel, Kongl. Maj:t icke hade hört Skogsstyrelsen i ämnet, denna omständighet skulle hafva utgjort tillräckligt skäl för Stats-Utskottet att afstyrka beviljandet af ett sådant anslag. Med all aktning för den ärade motionären och det Särskilda Utskottet synes det mig således — jag upprepar det — något vågadt att, i brist af nödig utredning och utan kändedom af Kongl. Maj:ts löga mening i frågan, bevilja detta anslag; och detta så mycket hellre, som det ju icke dröjer många månader, förrän ny Riksdag sammanträder, och det väl icke torde kunna med fog påstås, att detta anslag är något, som just nu måste beviljas för att ett stort och vigtigt ändamål skall kunna vinnas. Dessutom befarar jag, att, hvad i denna väg åtgöres, om man icke går till botten med frågan och ästadkommer en genomgripande ny skogslag, endast blifver palliativer.

Då emellertid Första Kammaren återremitterat punkten till Utskottet i akt och mening, såsom det uppgifvits, att få frågan om beviljandet af anslag åt desse skogsingenjörer i viss mån beroende af hushållningssällskapens och landstingens medverkan för ändamålet, så får jag hemställa, om icke äfven Kammaren skulle vilja återremittera punkten, hvarigenom Utskottet kunde blifva i tillfälle att något närmare begrunda saken och derefter inkomma med förslag i nyss antydda riktning.

Herr O. B. Olsson: För min del får jag tillkännagifva, att jag kommer att instämma med den förste talaren och yrka rent afslag, hvilket jag gör af det skäl, att jag, i likhet med en talare från Dalarne, tror, att jägmästarna nu hafva fullt tillräcklig tid att i hithörande frågor tillhandagå allmänheten med råd och upplysningar, och att detta skulle för staten medföra betydligt mindre kostnad, än om en eller annan skogsingenjör skall anställas. En ärad talare på östgötabänken har visserligen tillkännagifvit, att det icke vore meningen att alla sex föreslagna skogsingenjörerna genast skulle anställas; men om man antager, att till en början tvänne blefve anställda, en i Norrland och en i Stockholm, samt att den förre reserverades till öfversta Sverige, der han visserligen vore anställd, men afstånden äro betydligt långa, och den andre, som är stationerad i Stockholm, till Skåne, så tror jag, att resekostnadsersättningarna skulle blifva ganska betydliga och falla tungt på statskassan. Våra jägmästare kunna dessutom antagligen tillgodose våra behof i dessa hänseenden, hvilket vore desto lämpligare som just Generaldirektör Ros förklarar för statsrevisorerna, att han afstyrkt elever, som sökt inträde vid skogsinstitutet, från ett sådant steg, derföre att skogstjenstemännens aflöning nu är för knapp. Det vore derföre väl, om dessa tjenstemän finge bättre inkomster genom reseersättningar och dagtraktamenten, och på den grund vill jag yrka afslag å Utskottets förslag.

Herr vice Talmannen Friherre Åkerhielm: Nyss vid föredragningen af föregående punkt, mötte man Utskottet med formela skäl, nu återigen möter man det med den invändningen, att Utskottet stödt sig utslutande på ett förslag af en enskild motionär, denna invändning först framställd af Herr Staaff från Hudiksvall och sedermera vidhållen och skärpt af Herr Sjöberg från Stockholm. Den siste ärade stadsrepresentanten förklarade sig visserligen tveka, huruvida han skulle yttra sig i en fråga, der han icke ansåg sig ega tillräcklig insigt, åtminstone i jemförelse med *flere* af det Särskilda Utskottets ledamöter. Jag tillstår öppet — denna öppenhet må nu lända mig till skam eller heder — att jag icke räknar mig till desse *flere*, eller som eger större förstudier i skogsfrågan än den ärade stockholmsrepresentanten sjelf tillmätte sig, ty en stor del af mitt lif har förflutit i europeiska hufvudstäder; men den tid, jag der-efter haft ledig, har egnats det politiska och särskildt härför har jag velat göra mig min tid till godo.

Då jag erhöll Kammarens uppdrag att deltaga i handläggningen af en fråga som hela landet finner vara af stor vikt, erkänner jag också villigt, att min första känsla var en tvekan och min första helsning till Utskottet var denna: "vårt arbete blifver säkert tungt och troligen lönlöst;" men jag hade icke väntat, att mina ord och farhågor så snart skulle besannas; och allraminst väntade jag svårigheter och invändningar från det håll, derifrån de nu kommit.

Om det Särskilda Utskottet icke skulle hafva rätt att stödja sig på enskilde motionärers förslag, hvarpå skulle det då stödja sig? Med denna invändning mot enskilda motioner hade Herrarne gjort rätt i att uppträda mot tillsättandet af ett särskildt Utskott för skogsfrågans behandling; ty hvarföre skulle det då tillsättas? Den Kongl. propositionen fanns då ännu ej, och den kom slutligen, men så affattad, att knappast någon, icke ens den mest lojale, kunde tro, att den skulle kunna bifallas. Uti de större frågor, deri Utskottet tager initiativ, kan ingen Kongl. proposition läggas till grund för arbetet eller förslagen. Icke kan det ske för skiftesstadgan, icke i strafflagstiftningen, icke för stängselförordningen, icke i fråga om inköp af statsskogar, ja, icke heller i nu föreliggande frågor om skogsundervisningen kunde något göras, utan att Utskottet måste stödja sig på enskild motionärs förslag! Skall man då derföre att en enskild motionär tagit initiativet skäligen säga, att icke något bör göras? Jag tror, att det vore att gå alltför långt, och jag hoppas i öfrigt att denna Kammare icke skall godkänna en sådan åsigt. Jag beder nu att få vända mig till representanterne för landsorternas intressen och erkänner då, att jag blifvit litet tvehägsen, huruvida Utskottets förslag är välkommet för alla delar af riket, sedan jag hört representantens från Dalarne yttrande; men om man häremot säger, att en annan representant äfvenledes från Dalarne väckte en motion i frågan, som är ännu vidsträcktare och kostsammare än den som blifvit af Utskottet förordad, så tror jag, att behofvet af sådana biträden, som Utskottet här ifrågasatt, kännas äfven inom Dalarne i någon mån ja, till och med kanske ganska lifligt. Det motstånd Utskottets förslag slutligen har rönt från en talare från Skåne, tillskrifver jag hans vana och lofvärda ifver att alltid väl granska hvarje förslag till en utgift, innan han bifaller detsamma; och jag hyser alltför stor aktning för allas

rätt att följa sitt skaplynn, för att vilja derom inlåta mig i strid; tror dock för min del, att, om man vill undvika ingrepp i den enskilda hushållningen och den enskilda eganderätten, men ändock vill bidraga till skogsfrågans lösning, man svårigen lär kunna göra det på annat sätt än att stödja sig på sådana enskilda, af motionären väckta förslag, som bland andra det nu föreliggande, åtminstone vill jag, så länge jag kan och förstår vara med, arbeta för frågans lösning i sådan riktning, som de enskilde motionärernes olika förslag gifva uppslag till; och jag hoppas, att man, om så sker, icke skall behöfva underkasta sig statens och kommunernas tunga förmynderskap, hvilket annars snart nog lär i en drakonisk och hård lagstiftning påtränga sig våra enskilda förhållanden. Det är af dessa skäl jag tror det vara anledning att icke denna gång rygga tillbaka för en utgift, som icke är högre än den nu i fråga satta, om än den skulle tillkomma på grund af denna enskilda motionsrätt, för hvilken man från vissa håll synes hysa så liten förkärlek. Om än staten genom detta förslag skulle vållas utgifter, äro dessa medel bättre använda nu i tid än om vi till straff för hvad vi nu sparade skulle få snart nog underkasta oss den statens och kommunernas kontroll af huru vi sköta våra enskilda skogar, som den Kongl. propositionen afser.

Jag vet, att Första Kammaren återremitterat ärendet till Utskottet, detta, så vidt för mig blifvit riktigt uppgifvet, af det skäl, att Första Kammaren lär anse, att hushållningssällskapen borde komma att utöfva en kontroll öfver de skogsingenjörer, hvilkas tillsättande här blifvit i fråga satt. Det är möjligt, att en sådan hushållningssällskapens kontroll af åtskilliga af Kammarens ledamöter anses nyttig; min erfarenhet är dock icke sådan, att jag just särdeles mycket håller på en sådan kontroll; men skulle man hellre vilja, i likhet med Första Kammaren, återremittera punkten i den af samma Kammare angifna syftning, så vill jag icke lägga hinder i vägen derför, helst Första Kammarens beslut redan är tillräckligt för att fördröja hufvudtitelns afslutande. Dock, om icke bättre skäl, än hittills förkommit, anföras för ett sådant förslag, vågar jag smickra mig med att Kammaren icke skall förbise vigten deraf, att det Särskilda Utskottets arbeten få fortgå i sjelfständig riktning på grund af de enskilda motionärernes förslag, för undvikande af ett annars oundvikligt ondt. Jag för min del vill åtminstone icke hafva på mitt ansvar att icke hafva sökt afböja detta onda, och jag emotser derföre, att Kammaren för sin del behagar bifalla Utskottets förslag.

Herr Ola Andersson: Herr Talman, mine Herrar! Om vi verkligen vilja befrämja en god skogsvård och uppmuntra en god skogsskötsel, låtom oss då visa det i handling och i stället för att göra en obetydlig besparing, bevilja detta anslag. Likasom vid superiets och dylika sakers hämmande öfvertygelsens väg är den bästa, tror jag, att samma väg äfven i detta fall är lämpligare för det afsedda ändamålets befordrande än all lagstiftning i ämnet; och jag är öfvertygad om, att om intresset för skogsvård och skogsplantering samt öfvertygelsen om gagnat deraf både för den enskilde och det allmänna väckes, likasom äfven kunskapen deruti meddelas — och detta kan ske genom desse ingenjörer — så är detta sätt att främja den goda saken det bästa. Jag har samma erfarenhet

i fråga om landtbruksingenjörernas verksamhet, hvilka jag för ingen del vill vara med om att borttaga. Således, ehuru jag icke är emot Herr Sjöbergs förslag om punktens återremitterande till Utskottet, i fall det har utsigt att vinna Kammarens bifall, är jag dock benägen att rösta för bifall till Utskottets förslag.

Herr Casparsson: Om, såsom här yrkats, punkten skulle blifva till det Särskilda Utskottet återremitterad, så är jag fullkomligt öfvertygad om, att Utskottet i sådant fall skall komma att egna ärendet en mycket noggrann pröfning; men, mine Herrar, vi hafva i dag den 2 Maj, och Utskottet har ännu åtskilliga frågor af maktpåliggande beskaffenhet, såsom lagstiftningen för de enskildas skogar, boställsskogar m. m., som icke blifvit handlagda. Emellertid är jag, såsom jag förut nämnt, öfvertygad, att, om Kammaren har tålmod att vänta, Utskottet nog kan medhinna att pröfva saken ännu sorgfälligare än förut skett; men jag anser det icke vara behöfligt, emedan jag tror, att Kongl. Maj:t, med ledning af den erfarenhet, som redan har vunnits i fråga om landtbruksingenjörernas verksamhet, skall kunna ordna denna sak utan vidare utredning från Riksdagens sida; ty den är icke så kinkig och svår som några talare här hafva föreställt sig.

Första Kammaren har återremitterat ärendet i syfte, att hushållningssällskapen skulle öfvertaga ledningen af desse ingenjörers verksamhet. Ett likartadt förslag väcktes äfven i Utskottet, nemligen att man skulle ställa dem i sammanhang med landstingens verksamhet; men man ansåg det vara bäst att låta saken utveckla sig af sig sjelf, liksom förhållandet varit med landtbruksingenjörernas verksamhet, hvilken för landet i sin helhet visat sig vara särdeles lyckobringande. Bäst är således att låta saken växa ut af egen inneboende kraft, och att låta Kongl. Maj:t utfärda de närmare bestämmelser, som kunna vara nödiga.

Jag yrkar således fortfarande bifall till Utskottets förslag i den föredragna punkten.

Friherre af Schmidt: Ehuru jag ingalunda tillhör deras antal, som vilja förlänga öfverläggningen, så ber jag dock att denna gång med några ord få supplera den mening, som uttalats för bifall till den föredragna punkten.

Här har blifvit yttradt af en ärad talare på stockholmsbänken, att man gerna kunde uppskjuta frågan, då ny Riksdag inom några månader sammanträder. Jag hemställer till den ärade talaren, huru en sådan åtgärd skall kunna tillfredsställa alla deras önskan, som ifrå för en rationel skogshushållning eller dem, som med hvarje år se att kapitalet, skogen, försvinner. Jag får äfven upplysa, att inom det hushållningssällskap jag tillhör, en motion aldeles lika med den, Herr Åstrand har afgifvit, i Januari månad innevarande år blifvit väckt, men att sällskapet beslöt, just med anledning af att en dylik motion skulle blifva föremål för Riksdagens öfverläggning, att uppskjuta ärendet; således icke derföre att icke hushållningssällskapet in corpore var angeläget om att få saken i gång utan för att se, hvad Riksdagen skulle komma att besluta i ärendet. En ärad talare på skånebänken gjorde den anmärkuingen, att det vore öfver-

flödigt att anställa särskilda skogsingenjörer i och för ifrågavarande ändamål; och han ansåg, att de nuvarande skogstjenstemännen lämpligen kunde erhålla uppdrag i detta hänseende. Jag får då upplysa honom, att i det län, jag tillhör, äro de ordinarie skogstjenstemännen så fullkomligt sysselsatta af sina befattningar, att de ingalunda kunna ega tillfälle att gå enskilda personer till handa i skötandet af deras skogar på sådant sätt, som jag föreställer mig här vara meningen, eller att meddela undervisning om skogens vård och skötsel. Att inspektera skogarne kunna de möjligen medhinna; men de hafva icke tid att lemna någon undervisning.

Med anledning af hvad jag nu haft äran andraga, får jag yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Sjöberg: Jag beklagar, att mitt mycket hofsamma yttrande skulle föranleda en, om jag så får uttrycka mig, sjuklig retlighet å en annan sida af salen. Jag yttrade redan vid början af mitt anförande, och jag tager hvar och en af Kammarens ledamöter till vittne derom, att jag icke i det förevarande ämnet kunde tillmäta mig den sakkunskap, hvaraf Utskottet antagligen vore i besittning, men jag antydde tillika, att det sätt, hvarpå frågan blifvit af Utskottet behandlad, syntes mig nog eget och förtjent af att framhållas till jembörelse med det, som flera gånger kommit Kongl. Maj:ts vederbörligen utredda förslag till del, ty här ifrågasattes ju i själfva verket, att Kammarerna skall bevilja ett anslag och på samma gång begära, att Kongl. Maj:t måtte tillse, att detta anslag blifver förståndigt användt; och det var derföre som jag trodde, att en utredning af frågan icke skulle kunna skada; och jag anförde såsom särskildt skäl derför, att Första Kammarerna funnit förslaget vara sådant, att detsamma borde till Utskottet återremitteras, hvilket just var detsamma jag yrkade.

Hvad nu angår min egenskap af stadsrepresentant, så vill jag icke medgifva, att den ärade talare, som derom hade något att anföra, kunde med fog säga, att en stadsrepresentant skulle vara mindre behörig att tala i en sådan fråga som den förevarande; och han misstog sig äfven deri, att jag skulle, i likhet med honom, hela mitt lif hafva nött hufvudstadens gator; ty under en tidpunkt af tretton år har jag icke vistats i denna stad, och under denna tid utöfvade jag ett offentligt embete, som satte mig i tillfälle att förvärfva någon kännedom om de förhållanden i allmänhet, hvilka äro afsedda i förevarande förslag. Men jag erkänner dock villigt, att jag, såsom helt enkelt varande stadsrepresentant, icke kan tillmäta mig den rättighet att, med anspråk på sakkunskap, utlåta mig i hvilket ämne som helst, hvilken endast kan tillkomma samhällets borne representanter.

Herr Pehr Staaff: Jag måste bekänna, att hvad jag här hört är en egen företeelse, som djupt gripit mig och gjort mig helt rörd; ty så mycken blygsamhet har jag förr knappast hört, som i afton uttalats från ett håll, hvarifrån den icke behöfver yttra sig, emedan de egenskaper, hvarpå Herr vice Talmannen förklarar sig vara blottad, förefinnas hos honom i så hög grad. Jag vill icke tro annat än att, i och med det-

samma denna Kammare tillsatte ledamöter i det Särskilda Utskottet, den också skulle veta, hvilka den skulle tillsätta; och att i Utskottet skulle hafva blifvit insatte personer, hvilka saknade insigter och förstudier, lär ingen kunna påstå, utan tvärtom; och jag för min del böjer mig för dessa höga insigter. Hvad mig sjelf beträffar, får jag förklara, att i samma förhållande Hudiksvall står till Stockholm, anser jag mig i afseende på insigter i skogsväsendet stå till den ärade talaren; ja, jag tillägger att, om jag fick nöjet bjuda det Särskilda Utskottet till Hudiksvall, skulle det kunna öfvertyga sig derom vid en liten vandring i stadens skog, ehuru den icke har mycken skog att bjuda på. Visserligen är det sannt, att jag såsom landtdomare tjenstgjort på landet i Vesterbotten, Medelpad, Ångermanland och Helsingland och äfven haft åtskilligt bestyr med skogsfrågor inom Jemtlands län, allt under 25 års tid; men att jag på grund af denna 25-åriga verksamhet, hvarunder jag äfven haft befattning med afvittringsärenden, skulle tillmäta mig någon kunskap i skogslagstiftning, det har aldrig fallit mig in. Också hafva Herrarne observerat, att jag aldrig har uppträdt i skogsfrågor med undantag af denna gång; och jag har nu gjort det endast derföre, att Utskottets förslag föreföll mig något besynnerligt i sjelfva formen; ty hvad formerna beträffar, anser jag mig kunna mäta mig med den ärade talaren. (Skratt). Ja, jag menar icke sådana former, som Herrarne tyckas afse, utan juridiska eller konstitutionella former. Jag börjar verkligen blifva något uppmuntrad, ty de, som få skrattarne med sig, hafva redan början till seger i sin hand; men jag vill kort och godt nämna, att det Särskilda Utskottet, som genom sin ordförande, med åberopande af Stats-Utskottets rättigheter, velat tillägna sig ett annat Utskotts rättigheter — rättigheter i en ovanlig och tyvärr alltför utsträckt grad — att det Särskilda Utskottet, sade jag, dess ordförande och ledamöter i och med detsamma också hade bort inse, att de hade bort taga lärdom af Stats-Utskottet; och jag frågar Stats-Utskottet och dess ledamöter, huruvida icke enskilda motioner der nästan alltid blifvit afstyrkta, på den grund att förslaget varit väckt af enskild motionär och icke af regeringen.

Jag får således bedja det Särskilda Utskottets ledamöter vara goda och ursäktla mig, för det jag vågat uppträda med denna anspråkslösa opposition! Jag besvärar så sällan Kammaren, att detta torde mig tillräknas såsom en förmildrande omständighet.

Herr Lundström: Jag skulle visserligen icke hafva nu begärt ordet, om jag icke hade hört Utskottets ärade ordförande fästa sig dervid, att ett par ledamöter, som representera städer, talat emot motionen, samt en och annan deraf möjligen kunde taga sig anledning att tänka, det städernas representanter i allmänhet voro af samma åsigt och således skulle motarbeta ett förslag, som så uppenbart ligger i landsortens intresse. Jag kan visserligen icke tillmäta mig någon fackmannakunskap i det föreliggande ärendet, ehuru jag under loppet af många år haft med skogar att göra och äfven länge sätt och planterat sådan; men icke desto mindre anser jag mig af nyssnämnde anledning böra yttra några ord till förmån för Utskottets förslag.

Vid föregående punkt afslog Kammaren Utskottets hemställan på grund af formela skäl, och, oaktadt vi alla tyckas vilja åstadkomma någon förbättring i skogsskötseln, hafva vi således icke kunnat gå så långt, som vi skulle vilja. Nu synes det komma att gå på samma sätt vid denna punkt. Man kan här visserligen icke åberopa sådana skäl för afslag, ty i denna punkt har Utskottet kunnat grunda sitt utlåtande på bestända afgifna motioner, af hvilka den ena föreslagit beviljande för ändamålet af precis samma belopp som Utskottet, men i det stället har man anfört åtskilliga andra. Min ärade vän till höger har sålunda sagt, att utredning i frågan saknades, och han ville till och med, om jag fattade rätt, att hushållningssällskapen skulle höras, innan något beslut kunde fattas. Jag hemställer likväl, huruvida det är vanligt, att ett Utskott utsträcker sin verksamhet så långt, att det vid frågors beredning hör sådana vederbörande; och om icke Kammaren behandlat och bifallit många utskottsbetänkanden, som erhållit mycket mindre utredning än detta. Vi hafva ju här en utredning på en hel sida i utlåtandet, hvilken slutar med dessa ord, att "Utskottet, som för öfrigt hänvisar till innehållet af ifrågavarande motioner, anser behovet af åtgärder för vinnande af det ändamål, som af motionärerne afses, vara så känt, att, till ådagaläggande deraf, icke något vidare torde behöfva anföras"; och jag för min del kan således icke finna, att utredningen är så knapphändig, som min ärade granne har velat påstå. Tvärtom är den snarare ganska vidlyftig, och åtminstone för mig tillfredsställande.

Man har vidare påstått, att resekostnadsersättningen till dessa skogsingenjörer skulle komma att uppgå till betydliga belopp. Ja visserligen, om Riksdagen bestämt beslutar, att icke flera än en eller två skola anställas, och dessa skola stationeras i Stockholm och derifrån skickas hela landet omkring från Ystad till Haparanda, så medgifver jag, att så blifver förhållandet; men jag antager, att denna institution är af den beskaffenhet, att man snart af antalet inkommande requisitioner skall finna nödigt att förordna flere ingenjörer, bosatta i olika delar af riket, hvarigenom den väglängd, de behöfva färdas för att komma till förrättningsstället, icke blifver så stor. Förhållandet med desse ingenjörer blir i allt fall icke annat än det, som i början egde rum med våra landtbruksingenjörer, hvilka först voro ganska få och måste resa dit de blefvo requirerade, äfven om afståndet var stort, men numera äro ganska talrika och hafva kortare distanser att resa. Trots det större antalet, uppstår ändock svårigheter att få dem till sig i följd af det numera ökade förtroendet för sådant biträde; och alla, som tagit notis om dessa förhållanden, veta ganska väl, att våra landtbruksingenjörer varit jordbruket till stort gagn och lyftat det betydligt, hvilket, så vidt jag kan se, äfven skulle komma att blifva förhållandet med skogsingenjörerna, i fråga om skogens vård och skötsel.

Jag vill nu icke längre upptaga Kammarens tid, utan endast tillkännagifva att jag i första rummet är benägen att bifalla Utskottets förslag; men skulle en mera allmän tendens för återremiss visa sig, så har jag icke någonting emot ett sådant beslut.

Herr Per Nilsson i Kulhult: För min del har jag biträdt det beslut, Utskottet här fattat; och jag har gjort det i den öfvertygelsen, att desse skogsingenjörer skulle komma att verka mycket godt genom de råd och upplysningar de skulle lemna till dem, som ega skogsmark, på samma sätt som våra nu anställda landtbruksagronomer varit allmänheten till ganska stor nytta i afseende på skötandet af jordbruket, såsom afvägningars verkställande och andra dylika undersökningar, hvilka det mången gång skulle hafva varit svårt att få utförda, i fall icke agronomerne hade funnits att tillgå. Jag har visserligen hyst tvekan, huruvida det föreslagna antalet möjligen icke är för högt tilltaget, men då numera är bestämdt, att hela det begärda anslaget skall utgå, endast i händelse högsta antalet engageras, hvilket kommer att bero på antalet af blifvande requisitioner, men att, om icke alla sex genast skulle förordnas, besparing på anslaget blifver en naturlig följd, hvilket utgår endast som reservationsanslag, så tror jag icke det ligger någon våda uti ett bifall till Utskottets förslag, hvilket jag för min del hoppas måtte blifva Kammarrens beslut.

Herr Åstrand: Herr Talman, mine Herrar! Då Herr vice Talmanens förordande af Utskottets förslag i den föredragna punkten gifvit anledning dels till temligen skarpa repliker och dels till vissa intressanta biografiska notiser, så är jag tveksam, huruvida jag ännu en gång skall taga Kammarrens tid i anspråk. Herr Sjöberg har egentligen icke haft något annat att anföra mot Utskottets här lemnade tillstyrkan till min motion, än att ämnet icke vore tillräckligt utredt! Jag skulle vilja veta, hvori vidare utredning skulle erfordras än den, hvar och en, som känner till landet, med aldrig så liten eftertanke själf kan vinna. Hafva vi icke millioner tunnland skog, som tillhör enskilda personer? Är den icke illa skött? Lemnar den icke dålig afkastning? Hafva vi icke vidare tusentals enskilda skogsegare, som sakna speciela kunskaper i detta ämne, och hvilka nu icke kunna, utan i förening med stora kostnader, få vägledning i sättet, huru de skola sköta sina skogar? Är detta icke den utredning, som i främsta rummet fordras? Jag tror, att så är; men skulle det visa sig, att denna hjälp icke af våra skogsegare anlitas, så kan man trösta sig dermed, att icke ett enda öre, af hvad Utskottet här föreslagit, kommer att utgå.

Man har talat om, att skogsingenjörerne skulle blifva en flygande tjänstemannakorps. Hvad annat äro väl de personer, som meddela undervisning i mjölkhandtering, fiskerihandtering och dylikt, ty de lemna undervisning både i Norrbotten, Jemtland och Skåne hvarje år; och här-till behöfliga anslag hafva ansetts vara nödiga och af Riksdagen beviljats. Tro då Herrarne icke, att våra skogar behöfva en bättre skötsel lika väl som fiskerihandteringen och dylikt? Jag åtminstone är fullkomligt öfvertygad derom, och har jag orätt, så är ingen skada skedd genom väckandet af min motion, men har jag rätt, så är tid vunnin genom att nu lemna bifall till hvad jag i min motion föreslagit och Utskottet här tillstyrkt.

Jag vill således anhålla om Kammarrens bifall till förevarande punkten.

Herr

Herr Hammarberg: Då jag anser, att förevarande fråga är af den vikt, att någonting i densamma bör göras, samt jag tror, att Utskottets här framställda förslag är välbetänkt, så vill jag blott anhålla att få lemna samma förslag mitt förord och yrka bifall dertill.

Med Herr Hammarberg förenade sig Herr *Törneblad*.

Herr Gumælius: I denna diskussion har blifvit inblandad en fråga, som synes mig vara af större vikt än de 15,000 kronor, sjelfva saken gäller. Här har nemligen varit fråga om skilnaden mellan representanter från städerna och landet — jag säger icke för städerna och landet, ty för dem äro vi alla representanter. Mine Herrar! Det finnes alldeles tillräckligt många anledningar till skiljaktigheter dem emellan, utan att man behöfver söka upp dem; och man borde haft anledning att hoppas, att vi litet hvar och framför alla Kammarens främste män skulle söka att utjemna sådana skiljaktigheter i stället för att vidga dem. Jag kan icke uraktlåta att uttala mitt beklagande och min ledsnad öfver, att det nu är andra gången under denna riksdag, som jag hör Kammarens andre man betona denna skiljaktighet emellan representanterne från stad och land. Förra gången sådant hände var nemligen, då frågan om en kurhustomt här i staden i Kammaren afhandlades.

Medan jag har ordet, torde jag ock få yttra mig i saken. Jag har visserligen icke den erfarenhet att åberopa, som här blifvit framhållen såsom ett vilkor, för att man skulle ega rättighet att yttra sig i frågan; men jag åberopar i stället min och allas grundlagsenliga rätt att begära ordet och tala i alla frågor, som vid riksdagen förekomma. Min erfarenhet i förevarande fråga är, att man i det län, jag tillhör, funnit anledning att på länets bekostnad anställa en skogsingeniör, motsvarande dem, hvilkas tillsättande här är i fråga satt. Jag vet visserligen, att tankarne i Kammaren äro delade i fråga om lämpligheten att anställa skogsingeniörer på statens bekostnad, och jag har hört äfven representanter från landet både i diskussionen och enskildt yttra sig mot Utskottets förslag, men troligen äro desse representanter från sådana län, der man ännu icke har fått ögonen öppna för behofvet af desse tjenstemän.

Men då jag är ifrån ett län, hvars bäste och sakkunnigaste män funnit sig böra besluta en upoffring för detta ändamål, så anser jag mig kunna på deras för mig gällande auktoritet tillstyrka Kammaren att bifalla hvad Utskottet här föreslagit.

Herr Helander: På det jag i min egenskap af stadsrepresentant icke må misstänkas för att vilja motverka frågans lösning, ber jag att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för bifall till Utskottets förslag, så mycket hellre som jag anser denna fråga vara af utomordentlig vikt för hela landet.

Herrar *Östergren* och *Granlund* instämde med Herr Helander.

Herr vice Talmannen Friherre Åkerhielm: Jag hade visserligen icke tänkt att upptaga de lekande eller kanske rättare bitande anföranden, med hvilka man från salens andra sida hedrat mitt sista yttrande, derest jag icke ansåg mig dertill direkt skyldig med anledning af det anförande, hvaraf jag åhörde sista delen, och hvilket framfördes af den ärade representanten för Örebro. Jag hoppas och tror, att jag icke i det stenografiska referatet skall finnas hafva sagt något, som kan gifva någon sidas representant anledning att vara missbelåten, så mycket mindre som yttrandet har blifvit fäldt såsom ett svar under debatten; åtminstone icke så missbelåten, som den af mig högt aktade representanten på örebrobanken synes hafva varit det. Jag tillåter mig på samma gång att för Kammaren framhålla, hurusom det måste nödvändigtvis tillåtas äfven från denna plats att med någon värma upptaga de inkast, som göras mot utförandet af det uppdrag, man i ett särskildt ärende fått sig anförtrodt, och att, efter bästa förmåga, söka försvara den öfvertygelse man, i följd af detta uppdrag, efter samvetsgrann pröfning bildat sig. Jag tror icke, att Kammaren i detta fall skall misskänna den enskilda yttranderätten, och jag hoppas, att denna yttranderätt, äfven om den någon gång begagnas med värma för att försvara en sak, som man tror vara god, dock icke skall anses kränka någon eller kunna skäligen gifva anledning till någon öfning i mer eller mindre lämpligt skämt.

Härmed vill jag i detta ärende, som jag hoppas, hafva sagt mitt sista ord, men äfven hafva häfdat min rätt att i hvarje sak, der jag haft ett särskildt uppdrag att söka bilda mig en enskild mening, förfäktat densamma så godt jag förmår. Jag yrkar nu obetingadt bifall till Utskottets förslag.

Öfverläggningen förklarades slutad. Herr Talmannen upptog de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, och gaf, enligt dem, propositioner dels på bifall, dels på afslag, dels ock slutligen på återremiss. Den förstnämnda af dessa propositioner ansåg Herr Talmannen hafva blifvit med öfvervägande ja besvarad. Emellertid begärdes votering, och blef i anledning deraf, sedan till kontraposition antagits afslag å Utskottets hemställan, en omröstningsproposition af följande lydelse nu uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Särskilda Utskottet hemställt under Litt. a å 11:te sidan af dess utlåtande N:o 3,

röstar ja;

Den, det ej vill,

röstar nej;

Vinner nej, är Utskottets ifrågavarande hemställan afslagen.

Omröstningen, i vanlig ordning verkställd, visade 89 ja mot 67 nej; och hade alltså Utskottets hemställan bifallits.

Utskottets hemställan under *Litt. b* i förevarande punkts *första moment* bifölls; och blef jemväl bifallet det förslag Utskottet framställt i samma punkts *andra moment*.

§ 16.

Anmälades och bordlades följande inkomna ärenden:

Kongl. Maj:ts under § 2 här ofvan omförmälda nådiga proposition;

Stats-Utskottets utlåtanden och memorial:

N:o 83, i anledning af väckta motioner om förändrad reglering af skjutsväsendet;

N:o 84, i anledning af väckta motioner angående beviljande af anslag till lättnad i vägunderhållningsskyldigheten; samt

N:o 85, i anledning af erhållen återremiss å en del af 7:de punkten uti Stats-Utskottets utlåtande N:o 22 angående beräkningen af statsverkets inkomster.

Lag-Utskottets memorial:

N:o 28, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 26, rörande vissa rättigheter för skjutsentreprenörer, hvilka icke tillika äro innehafvare af gamla gästgifverihemman; och

N:o 29, i anledning af återremiss af Lag-Utskottets utlåtande N:o 27, angående dels inrättande af en häradsrepresentation för behandlingen af häradets gemensamma angelägenheter och dels tillsättande af sockenrevisorer för granskning af kronofogdarnes debiterings- och redovisningslängder öfver häradsmedel; samt

Särskilda Utskottets utlåtande N:o 5, i anledning af väckta motioner dels om skärpt straff för dem, som förorsaka skogseldar, och dels om förhöjning af böter för uraktlåtenhet att biträda vid släckning af skogseld.

Dessa ärenden äfvensom Andra Kammarens Tredje Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 21), hvilket utlåtande i gårdagens sammanträde för första gången bordlades, skulle, med afseende på den ytterligare bordläggning, som kunde ifrågakomma, sättas främst på föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 17.

Upplästes en så lydande ansökan:

Undertecknad anhåller vördsamt om ledighet från riksdagsgöromålen, från och med den 13 dennes till riksdagens slut.

J. Fahlén.

Denna anhållan blef af Kammaren afslagen.

Deremot blef åt Herr *Wall*, som anmält sig nödsakad att företaga en angelägen utrikes resa, af sådan anledning, enligt derom nu gjord begäran, beviljad ledighet från riksdagsgöromålen under 14 dagar från och med den 6 innevarande månad.

Kammarens ledamöter åtskildes kl. 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.
